منهاج المسلم - سنهالي

මුස්ලිම්වරුන් සඳහා

මාර්ගෝපදේශයක්

جمعية الدعوة بالزلفي

جمعية الدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

90

هاتف: ٤٢٣٤٤٦٦ ٠١٦ - فاكس: ٤٢٣٤٤٧٧ ٠١٦

මුස්ලිම්වරුන් සඳහා මාර්ගෝපදේශයක්

منهاج المسلم – اللغة السنهالية

جمعية الدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات في الزلفي
Tel: 966 164234466 - Fax: 966 164234477

منهاج المسلم

أعده وترجمه إلى اللغة السنهالية:
جمعية الدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

الطبعة الثالثة: ١٤٤٢/٩ هـ

ح شعبة توعية الجاليات بالزلفي، ١٤٢٢هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر
شعبة توعية الجاليات بالزلفي
منهاج المسم – الزلفي ، ١٤٢٢ هـ
٩٧ ص؛ ١٢ × ١٧ سم
ردمك : ٥-٠٦-٨٦٤-٩٩٦٠
(النص باللغة السنهالية)
١-الشريعة الإسلامية ٢. الفقه الإسلامي أ. العنوان
ديوي ٢٥٠ ١٤٢٢/٣١٨٥

رقم الإيداع : ١٤٢٢/٣١٨٥
ردمك : ٥-٠٦-٨٦٤-٩٩٦٠

منهاج المسلم
මුස්ලිම්වරුන් සඳහා මාර්ගෝපදේශයක්

අල්ලාහ් කෙරෙහි විශ්වාස කිරීම

මුස්ලිම්වරයෙකු දෙවියෙකු සිටින බවත්, ඔහු අහස හා පොළොව නිර්මානය කළ බවත්, ඔහු ප්‍රසිද්ධ හා ගුප්තවූ කරුණු සියල්ල දැන සිටින බවත්, සෑම දේ නිර්මානය කළේ හා පරිපාලනය කරන්නේ ඔහු බවත්, වන්දනාමාන බල මහිමයට සුදුස්සා ඔහු හැර අන් කිසියම් කෙනෙකු නොමැති බවත්, ඔහු කිසිදු ඌනතා හෝ අඩුපාඩු හෝ නොමැති පරිපූර්ණ වන්තයා බවත් විශ්වාස කළ යුතුයි. මෙය ආධාරමය හා බුද්ධිමය සාධක මගින් තහවුරුවේ.

ආධාරමය සාධක

අල්ලාහ් දෙවියන් වහන්සේ සිටින බවත් ඔහු සෑම නිර්මානයන් මවා පාලනය කරන බවත් ඔහුට අලංකාර නාමයන් හා ලක්‍ෂණයන් තිබෙන බවත් ඔහුම සාක්ෂි දරා මෙසේ ප්‍රකාශ කරයි.

නිසැකයෙන්ම, ඔබලාගේ දෙවියා අල්ලාහ්ය. ඔහු කවරෙකු නම්, අහස හා පොළොව දින හයකින් නිර්මානය කළේය. පසුව අර්ෂ (සිංහාසන)යෙහි තම පාලනය පිහිටුවේය. ඔහු දහවල රාත්‍රියෙන් වසන්නාය. එම රාත්‍රිය සීඝ්‍රයෙන් දහවල ලුහු බඳිමින් යන්නේය. ඔහුම ඉර, හඳ හා

තාරකා යනාදීන් නිර්මානය කළේය. ඒ සියල්ල ඔහුගේ අණට යටත්ව පවතින්නේය. දැනගන්න. නිර්මානය කිරීමේ හා අණ කිරීමේ බලය ඔහුටම හිමිවේ. විශ්වයේ අධිපතියාවූ අල්ලාහ් භාග්‍ය බල සම්පන්නාය. *(අල්කුර්ආන්-7:54)*

මූසා (නබිතුමනී) ! විශ්වයෙහි අධිපතියාවූ අල්ලාහ් හෙතම මමය. *(අල්කුර්ආන්-28:30)*

අල්ලාහ් මමය. වන්දනාමාන බල මහිමයට සුදුසු දෙවියා මා හැර අන් කිසිවෙකු නොමැත. එබැවින්, මාහට යටහත් වන්න. මාව සිහි කිරීම සඳහා නැමදුම ඉටු කරන්න *(අල්කුර්ආන්-20:14)*

ඒවාහි (අහස හා පොළොවෙහි) එකම අල්ලාහ් හැර වෙනත් දෙවිවරුන් සිටියේනම්, එවාහි පැවැත්ම පරිහානියට පත්ව ඇති. එබැවින්, ඔවුන්ගේ ව්‍යාජ වර්ණනා කෙරෙහි අර්ෂ (නම්වූ සිංහාසන)යට හිමිකාරයාවූ අල්ලාහ් ඉමහත් පවිත්‍රවන්තයාය. *(අල්කුර්ආන්-21:22)*

විවිධ ලෝක හා විවිධ නිර්මාන සියල්ල තමාව නිර්මානය කළ දෙවි කෙනෙකු සිටින බවත්, එම දෙවියා අල්ලාහ් බවත් සාක්ෂි දරයි. මක්තිසාදයත්, මෙලොව මවා නිර්මානය කළේ තමා බව තර්ක කරන්නා ඔහු (අල්ලාහ්) හැර මෙලොවෙහි අන් කිසිවෙකු හෝ නොමැත. එසේම, මවන්නෙකු නොමැතුව මැවීම් නිර්මානයවීමද සාර්ථක නොවන බව මිනිස් බුද්ධියද පිළිගනී. එබැවින්, මෙවන් ආධාරමය, බුද්ධිමය හා වෙනත් සාදක මගින් අල්ලාහ්වද සෑම දේ මවා පාලනය කරන ඔහුගේ බල මහිමයද පැරැන්නන් හා පසු වසන්නන් වන්දනාමානය කිරීමට සුදුසු එකම දෙවියා ඔහු බවද මුස්ලිම් වරයා විශ්වාස කරන්නේය.

සෑම දේ නිර්මානය කර පාලනය කරන්නා අල්ලාහ්ය. ඔහුගේ පාලන බලයෙහි කිසියම් ආදේශ කරුවෙකු හෝ නොවන්නේය. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

ප්‍රශංසා සියල්ල සමස්ත විශ්වයම මවා පාලනය කරන අල්ලාහ්ටම හිමිවේ. *(අල්කුර්ආන් -1:1)*

බුද්ධිමය සාධක

1-කුඩා හෝ ලොකු හෝ සෑම දේ නිර්මානය කළේ අල්ලාහ් පමණි. අල්ලාහ් '(නබිතුමනි!) සෑම දේ නිර්මානය කළේ අල්ලාහ්ම බව (ඔබ) පවසන්න. *(අල්කුර්ආන් -13:16)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

2-මැවීම් සියල්ලන්ටම ආහාර පානය සපයන්නේ අල්ලාහ්මයවේ. අල්ලාහ් 'ආහාර පානයන් සැපයීම සඳහා අල්ලාහ් වග නොකියන කිසිදු පණ ඇති ජාතියක් හෝ පොළෝ තලය මත නොවන්නේය. *(අල්කුර්ආන් -11:6)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

3-අල්ලාහ්ගේ පාලන බල මහිමය පිළිබඳව නිවැරදි මිනිස් බුද්ධිය සාක්ෂි දරන බව මිනිසුන් සෑම දෙනා තම සිත්සතන් මගින් දැන සිටිති. මේ බව අල්ලාහ් 'අහස් හතෙහි පාලකයා (දෙවියා) හා උතුම්වූ අර්සයෙහි පාලකයා (දෙවියා) කවරෙකුද ? යනුවෙන් (නබිතුමනි ඔබ මිනිසුන්ගෙන්) විමසනු. නිසැකයෙන්ම, ඔහු අල්ලාහ්මයවේ බව ඔවුහු පවසති' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන් -23:86,87)*

4-අල්ලාහ් සෑම දෙයකටම හිමිකාරයා හා පොදුවෙන් සෑම කාර්යම සිය මතය පරිදි පරිපාලනය කරන්නාය. අල්ලාහ් මේ බව 'ඔබලාට අහසෙන් හා පොළොවෙන් සිට ආහාර පානය සපයන්නේ කවරෙකුද ? (ඔබලාගේ)

කන්දීමේ හා පෙනීමේ ශක්තිය කවරෙකුගේ බලයෙහි රැඳී පවතින්නේද ? තවද, ප්‍රාණය නැති දේයින් සිට ප්‍රාණය ඇති දේද, ප්‍රාණය ඇති දේයින් සිට ප්‍රාණය නැති දේද මතු කරන්නේ කවරෙකුද ? තවද, (විශ්වයෙහි) පැවැත්ම සැලසුම්කර පරිපාලනය කරන්නේ කවරෙකුද ? යනුවෙන් (නබිතුමනි) ඔබ විමසන්න. එවිගස ඔවුහු 'අල්ලාහ්' යනුවෙන් පිළිතුරු දේවි. එසේනම්, ඔහු කෙරෙහි බැති සිතින් සිටිය නොහැකිද ? යනුවෙන් (ඔබ) විමසන්න. නිසැකයෙන්ම, ඔබලාව නිර්මානයකර පාලනය කරන අල්ලාහ් හෙතම ඔහුමය. මෙම සත්‍යතාවයෙන් පසුද (ඔබලා) ඔහුට කීකරුවී වන්දනාමානය නොකළේනම්) එය (ඔබලාට) නොමගක් හැර කිසිවක් නොවන්නේය' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-10:31,32)*

එසේම, පැරැන්නන් හා පසු කාලයෙහි ජීවත්වන්නන් සැම දෙනාටම වන්දනාමානය කිරීමට සුදුසු දෙවියා අල්ලාහ් බවත් වන්දනාමාය කිරීමට සුදුස්සා ඔහු හැර අන් කිසියම් කෙනෙකු නොමැති බවත් මුස්ලිම් වරයෙකු විශ්වාස කළ යුතුයි. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

අල්ලාහ් නීතිය (යුක්තිය) පිහිටුවන තැනැත්තා ලෙස සිටියදී (කීකරුවී) වන්දනාමානය කිරීමට සුදුස්සා ඔහු හැර අන් කිසිවෙකු නොමැති බව ඔහුම සාක්ෂි දරයි. එසේම, මලක් හෙවත් සුරදූත වරුන්ද ඥානවන්තයින්ද මෙසේම සාක්ෂි දරති. ඔහු හැර වන්දනාමාය කිරීමට සුදුස්සා අන් කිසිවෙකු නොමැත. ඔහු සියුම් බුද්ධිමතා හා ඥානවන්තයාය. *(අල්කුර්ආන්-3:18)*

තවද, ඔබලාගේ දෙවියා හෙතම එකම දෙවියාය. වන්දනාමානය කිරීමට සුදුසු දෙවියා ඔහු හැර අන් කිසියම් කෙනෙකු හෝ නොමැත. ඔහු අසීමිත කරුණා වන්තයාය. අපරිමිත ආදර වන්තයාය. *(අල්කුර්ආන්-2:163)*

සෑම රසූල් හෙවත් අල්ලාහ්ගේ දූතවරුන්ගේම පණිවිඩයවූයේද, ඔවුහූ තම සමාජයින් කැඳවූයේද එකම දෙවියාවූ අල්ලාහ්ට පමණක් වන්දනාමානය කළ යුතු බවටය. මෙය වන්දනාමානය කිරීමට සුදුස්සා අල්ලාහ් පමණක් වීමට සාදකයන්ය. නබි නූහ් (අලෛ) තුමා, නබි හූද් (අලෛ) තුමා, නබි සාලිහ් (අලෛ) තුමා හා නබි ෂුහෙබ් (අලෛ) තුමා යනාදි අල්ලාහ්ගේ දූතයින් තම සමාජයින් අමතා මෙසේ කැඳවන්නට වූහ.

මාගේ සමාජයිනි, අල්ලාහ්ට (පමණක්) වන්දනාමානය කරන්න. ඔහු හැර වන්දනාමානය කිරීමට සුදුසු දෙවියෙකු ඔබලාට නොමැත. *(අල්කුර්ආන්-7:59,11:50,61,84)*

එසේම, අල්ලාහ් අල්කුර්ආනයෙහි මෙසේ පවසන්නේය.

නිසැකයෙන්ම, ඔබ අල්ලාහ්ට (පමණක්) වන්දනාමානය කරන්න. තාගූත් (ව්‍යාජ දෙවි) වරුන්ගෙන් වැළකී සිටින්න. යනුවෙන් දේශනා කිරීම සඳහා අපි සෑම සමාජයන් කරාම රසූල් හෙවත් දූතවරයෙක් එවා ඇත්තෙමු. *(අල්කුර්ආන්-16:36)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා අබ්දුල්ලාහ් බින් අබ්බාස් (රලි) තුමා අමතා මෙසේ පැවැසීය.

ඔබ යමක් අයැදින්නේනම්, අල්ලාහ්ගෙන්ම අයැදින්න. උපකාරයක් පතන්නේනම්, අල්ලාහ්ගෙන්ම පතන්න. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමාගේ වදනක් උබ්බාදා බින් සාමිත් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

මාගෙන් ආරක්‍ෂා පතනු නොලැබේ. නිසැකයෙන්ම, ආරක්‍ෂා පැතිය යුත්තේ අල්ලාහ්ගෙන් පමණී. (තබරානි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව ඉබ්නු උමර් තුමා (රලි) මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

කවරෙකු අල්ලාහ් හැර අන් කිසියම් දෙයකු මත දිවුරා ප්‍රකාශ කරන්නේද, ඔහු (අල්ලාහ්ට) ආදේශ කළේය. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමාගේ වදනක් ඉබ්නු මස්ඌද් (රලි) මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

නිසැකයෙන්ම, මතුරීම, දාදු කැටය පැළඳීම හා (සැමියා යටහත්වීම සඳහා බිරිඳ කරන) මන්ත්‍රය කිරීම (අල්ලාහ්ට) ආදේශ කිරීමකි. *(අහ්මද් හා අබූදාවූද් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

එසේම මුස්ලිම්වරයෙකු අල්ලාහ්ට අලංකාර නාමයන් හා උතුම් ලක්‍ෂණයන් ඇති බවත් ඒවා ඔහුට හැර අන් කිසි දෙයකට හෝ ආදේශ කිරීම, ඒවාට වැරදි අර්ථගත කිරීම, එවා ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හා ඒවා මැවිලිවල ලක්‍ෂණවලට සමාන කිරීම යනාදීන් නොකළ යුතු බවත් විශ්වාස කළ යුතුයි.

තවද, අල්ලාහ්ට කුමන නාමයන් හා ලක්‍ෂණයන් ඇති බව අල්ලාහ් හා නබිනායක (සල්) තුමා තහවුරු කර ඇත්තේද ඒවා එලෙසම පිළිගත යුතු අතර, අල්ලාහ්ට කිසිඳු අඩුපාඩු හෝ බැලහීනකම් නොමැති බව අල්ලාහ් හා නබිනායක (සල්) තුමා යමක් ප්‍රතික්ෂේපකර ඇත්තේද ඒවා

එලෙසම ප්‍රතික්ෂේප කළ යුතුයි. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

අල්ලාහ්ට අලංකාරවත් නාමයන් තිබේ. ඔබලා ඔහුගෙන් එමගින්ම ප්‍රාර්ථනා කරන්න. ඔහුගේ නාමයන් වැරදි සහගතව පරිහරණය කරන්නන් (ප්‍රතික්ෂේප කොට) අත් හරින්න. ඔවුන්ගේ ක්‍රියාවන් සඳහා ඔවුන්ට (සුදුසු) කුලිය ලැබෙනු ඇත. *(අල්කුර්ආන්-7:180)*

ඔබලා (ඔහුව) අල්ලාහ් යනුවෙන් හෝ අර්රහ්මාන් යනුවෙන් හෝ (කැඳවා) ප්‍රාර්ථනා කරන්න. ඔබලා කිසියම් නාමයෙන් හෝ ඔහුව (කැඳවා) ප්‍රාර්ථනා කළේද, ඔහුට (විවිධ) අලංකාරමත් නාමයන් තිබෙන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-18:110)*

මෙසේම අල්ලාහ්ගේ දූතවරයාවූ නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගේ වදන්වලද සාදකයන් තිබේය. එතුමා පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා මෙසේ පවසන්නේය.

අල්ලාහ් පුද්ගලයන් දෙන්නෙකු කෙරෙහි සිනහවන්නේය. ඔවුන්ගෙන් කෙනෙකු අනෙකා ඝාතනය කළාය. ඔවුන් දෙදෙනාම සුවර්ගයෙහි සිටිති. *(බුහාරි හා මුස්ලිම ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

අපායට අදාල සුදුස්සන් එහි පිවිසෙමින් සිටිති. එවිට අපාය 'තවත් සිටින්නෙහිද ? තවත් සිටින්නෙහිද ?' යනුවෙන් අසමින් සිටී. අවසානයේදී දෙවියා තම කකුල (වෙනත් වාර්තාවෙහි තම පාදය) එහි තබයි. එවිට එහි සමහරුන් සමහරුන් සමග එකතුවී තදබදයෙන් සිටිති. එවිට අපාය 'ප්‍රමාණවත්වේ, ප්‍රමාණවත්වේ' යනුවෙන් පවසයි. *(බුහාරි හා මුස්ලිම ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවසූ බව අනස් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

පරලොව දිනයෙහි අල්ලාහ් (තම වමතින්) පොළොව අත්පත් කර තම දකුණු අතින් අහස අකුලා ගනී. පසුව 'පාලනය කරන රජු හෙතම මමය. මේ පොළොවෙහි රජවරුන් කොහිද ?' යනුවෙන් අල්ලාහ් විමසයි, *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

මුස්ලිම්වරයෙකු අල්ලාහ්ගේ අලංකාර නාමයන් විශ්වාසය කරන කළද, එමගින් අල්ලාහ්ව වර්ණනා කරන කළද අල්ලාහ්ගේ අත මැවිලිවල අත්වලට සමානව පවතින බව උපමා කොට කිසිදු අර්ථයෙන් හෝ සිතාගත නොයුතුයි. එවන් සිතුවිලි කිසියම් විටක හෝ ඔහුගේ සිත්සතන් තුල හැඟිය නොයුතුයි. මේ බව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

ඔහු (අල්ලාහ්) හා සමානව කිසිවක් නොමැත. ඔහු සැම දේ ශ්‍රවනය කරන්නා හා නෙත් යොමා සිටින්නාය. *(අල්කුර්ආන්-42:11)*

සහාබාවරුන් ප්‍රිය කිරීම

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගේ සහාබාවරුන් හෙවත් අනුගාමිකයින් හා එතුමාගේ පවුල් ඥාතීන් ප්‍රිය කිරීම අනිවාර්ය බවත්, ඔවුහූ අන් මුස්ලිම්වරුන් හා විශ්වාස වන්තයින්ට වඩා ඉතා ශ්‍රේෂ්ඨ වන්තයින් බවත් මුස්ලිම් වරයා වශ්වාස කළ යුතුයි. ඔවුන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨභාවයෙහි වෙනස්කම් තිබේ. ඔවුහූ ඉස්ලාම් ධර්මයෙහි පිවිසී ස්ථාවරය මත ඔවුන්ගේ තරාතිරමෙහි

ශ්‍රේෂ්ඨභාවය පවතී. ඔවුන් අතර ඉතාම ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නයෝ නබිනායක තුමාගේ වියෝවෙන් පසු කලීෆා (ජනාධිපති) තනතුර දැරූ අබූබක්ර් බින් සිද්දීක් (රලි) තුමා, උමර් බින් කත්තාබ් (රලි) තුමා, උස්මාන් බින් අෆ්වාන් (රලි) තුමා හා අලි බින් අබීතාලිබ් (රලි) තුමා යන සතර දෙනාය.

පසුව නබිනායක තුමා විසින් ස්වර්ගවාසීන් ලෙස සුභාරංචිය පතනලද දස දෙනාය. ඔවුහූ කලීෆා වරුන් සතර දෙනා සමග තල්හා බින් අබ්දුල්ලාහ් (රලි) තුමා, සුබයිර් බින් අවාම් (රලි) තුමා, සඃද් බින් අබී වක්කාස් (රලි) තුමා, සර්ද් බින් සෛද් (රලි) තුමා, අබූ උබයිදා ආමිර් බින් අල්ජර්රාහ් (රලි) තුමා, අබ්දුර් රහ්මාන් බින් අව්ෆ් (රලි) තුමා යන්නන්ය. පසුව බද්ර් යුද්ධයට සහභාගිවූ අයද, පසුව ස්වර්ග වාසීන් ලෙස සුභාරංචි පතනලද ඉහත කී දස දෙනා හැර ෆාතිමා (රලි) තුමිය, ඇගේ පුත්‍රයන්වූ හසන් සහ හුසෙයින් (රලි) තුමන්, සාබිත් බින් කෛස් (රලි) තුමා, බිලාල් බින් රභාහ් (රලි) තුමා හා මෙවන් අයවේ.

මෙසේම, ඉස්ලාමය වෙනුවෙන් කැපවී කටයුතු කළ ඉමාම්වරුන් (විද්වතුන්) ගරු කිරීම හා ඔවුන්ට ගෞරවය දැක්වීම අවශ්‍ය බව මුස්ලිම්වරයා විශ්වාස කළ යුතුයි. ඔවුන් සහාබාවරුන්ගේ කාල පරිච්ඡේදයෙන් පසුවූ පළමුවෙනි හා දෙවැනි කාලපරිච්ඡේදවල විසූ කාරිවරුන් (අල්කුර්ආනය කටපාඩම් කර අලංකාර නාදයෙන් පාරායනා කරන්නන්), ෆුකහාවරුන් (නීති පද්ධතියෙහි විශාරදයින්), මුහද්දිස්වරුන් (නබිවදන් විවරණ පිළිබඳ විද්වතුන්) හා මුෆස්සිර්වරුන් (අල්කුර්ආනයෙහි අර්ථ විවරණ පණ්ඩිතයින්) යන්නන්ය.

එසේම, මුස්ලිම් වරුන්ගේ කාර්ය හා කටයුතුවල නායකත්වය දරන අමීර්වරුන්ට කීකරුවීම, ඔවුන් ගරුකිරීම, ඔවුන් හා එක්ව ඉස්ලාමය වෙනුවෙන් යුද්ධ කිරීම යනාදීන් අනිවාර්ය බවත් ඔවුන්ට එරෙහිව කටයුතු කිරීම හරාම් (තහනම්) බවත් මුස්ලිම් වරයා විශ්වාස කළ යුතුයි.

එබැවින්, ඉහත සඳහන් අය කෙරෙහි හැසිරීමේ සමහර සාරධර්මයෙන් පිළිපැදීම අනිවාර්යවේ.

සහාබාවරුන් හා නබිතුමාගේ පවුල් ඥාතීන්

අල්ලාහ් හා ඔහුගේ වක්තෘවරයාවූ නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා ඔවුහු ප්‍රියකරන බැවින් මුස්ලිම් වරයාද ඔවුන්ව ප්‍රිය කළ යුතු අතර, ඔවුහු වෙනත් මුස්ලිම් හා විශ්වාසීන්ට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයින් බවද විශ්වාස කළ යුතුයි. මේ බව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

තවද, මුහාජිර්වරුන් හා අන්සාර්වැරුන් අතර, ප්‍රථමයෙන් (විශ්වාස කිරීමෙහි) අභිබවා ගිය අය හා ඔවුන්ව (සෑම) කුසල් ක්‍රියාවන්හිම අනුගමනය කළ අය සිටින්නේද, ඔවුන් ගැන අල්ලාහ් තෘප්තියට පත්වේ. ඔවුන්ද ඔහු ගැන තෘප්තියට පත්වෙති. *(අල්කුර්ආන්-9:100)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව අබූ සර්ද් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

මාගේ අනුගාමිකයන්ට (දොස්පද කියා) නොබණින්න. මක්නිසාදයත්, (ඔබලාගෙන්) කෙනෙකු උහද් කඳු ගැටයට

සමාන ප්‍රමාණයේ රත්රන් (අල්ලාහ්ගේ මාර්ගයෙහි) වියදම් කළද, ඔවුන්ගෙන් කෙනෙකු වියදම් කළ මුද්දු ප්‍රමාණය හෝ එහි අඩ ප්‍රමාණය(හි කුලිය ඔබලා) ලැබිය නොහැක. (මුද්දු යනු දෑතින් අල්ලා ගත හැකි ප්‍රමාණයකි) *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

පොදුවෙන් සහාබාවරුන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨයා අබූබක්ර් (රලි) තුමාය. පසුව උමර් (රලි) තුමා පසුව උස්මාන් (රලි) තුමා පසුව අලි (රලි) තුමා යනුවෙන් වටහා ගත යුතුයි.

'නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා ජීවතුන් අතර සිටින කළ (සහාබාවරුන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨයා) අබූබක්ර් (රලි) තුමා පසුව උමර් (රලි) තුමා පසුව උස්මාන් (රලි) තුමා පසුව අලි (රලි) තුමා යන පිළිවෙළට අපි පවසමින් සිටියෙමු. මෙය නබිතුමා දැන සිටියද එතුමා ප්‍රතික්ෂේප නොකළේය' යනුවෙන් ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

සහාබාවරුන්ගේ අඩුපාඩුකම් හා වැරදීන් ප්‍රසිද්ධ කිරීම හෝ ඔවුන් අතර සිදුවූ මත බේදයන් පිළිබඳව විවේචනය කිරීම තහනම්ය.

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගේ භාර්යාවන්ගේ ගරුත්වය සහ අවංකභාවය ගැනත්, ඔවුන් (නින්දාවලින්) පවිත්‍රවන්තීන් බවත්, ඔවුන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨවන්තීන් කුවයිලිද්ගේ දියණියවූ කදීජා (රලි) තුමිය හා අබූබක්ර් (රලි) තුමාගේ දියණියවූ ආයිෂා (රලි) තුමිය බවත් විශ්වාසය කළ යුතුයි.

ඉස්ලාමීය විද්වතුන්

අල්කුර්ආනය අලංකාරමත් කටපාඩම් පාරායනා කරන කාරීවරුන්, ඉස්ලාමීය නීති විශාරදයින් (ෆකීහ්) හා නබිවදන් විවරණ කරන (මුහද්දිස්) විද්වතුන් ප්‍රිය කිරීම, ඔවුන්ට ආදරය දැක්වීම හා ඔවුන්ගේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය පිළිගැනීම අනිවාර්යවේ.

ඔවුන් ගැන යහපත් කරුණු පමණක් කිව යුතු අතර, ඔවුන් පිළිබඳව දොස් කීම හෝ ව්‍යාජ මත පතුරුවීම හෝ නොකළ යුතුයි. ඔවුහු අල්ලාහ් වෙනුවෙන් යනු පිරිසිදු චේතනාවෙන් ආගමික (අල්කුර්ආන් හා නබිවදන් පිළිබඳ) කරුණු පර්යේෂනය කරමින් සිටි අය ලෙස සිතාගත යුතුයි. ඔවුන්ගේ දැනුම හා මතය ඔවුන්ට පසු විසුවන්ගේ දැනුම හා මතයට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයකි. අල්ලාහ්ගේ හෝ නබිතුමාගේ හෝ සහාබාවරුන්ගේ හෝ කරුණුවලට පටහැනි නොවීමෙන් තොරව ඔවුන්ගේ කරුණු හා මත ප්‍රතික්ෂේප නොකළ යුතුයි.

ඉමාම් මාලික් (රහ්), ඉමාම් ෂාෆිඊ (රහ්), ඉමාම් අහ්මද් (රහ්) හා ඉමාම් අබූහනීෆා (රහ්) යනාදි විද්වතුන් සතර දෙනා සම්පාදනය කළ ග්‍රන්ථද ඔවුන් ප්‍රකාශ කළ ආගමික කරුණු හා ෆික්හ් හෙවත් ෂරීආ නීතිරීතීන් සියල්ල අල්ලාහ්ගේ අල්කුර්ආන් හා නබිතුමාගේ නබි වදන් මාර්ගයෙන් සම්පාදනය කළ එකකි. ඒවා සියල්ල අල්කුර්ආන් හා නබිවදන් යන මූලික සාදක මගින් වටහා ගත් හෝ එමගින් පර්යේෂනය කළ උපුටා ගත් හෝ මෙම සාදක දෙක මගින් උපමා (කියාස්) කොට ලබා ගත් හෝ හැර අන් කිසිවක් නොමැත.

ඔවුහු නිවැරදි හා වැරදි මත ප්‍රකාශ කිරීමට හැකි සාමාන්‍ය මිනිසුන් බවත් පිළිගත යුතුයි. සමහර අවස්ථාවල ඔවුන්ගෙන් කෙනෙකු යම් කරුණක් පිළිබඳ නීතිරීතිවල සත්‍යභාවයට පටහැනිව යමක් කියවා ඇති. නමුත් මේවා ඕනෑකමින් කළ එකක් නොවේ. සමහරවිට අමතකවීමෙන් හෝ නොසැළකිලිමත්ව හෝ ගැඹුරු පර්යේෂනයකින් තොරව හෝ ඒවා ප්‍රකාශ කිරීමට සිදුවී ඇති. එබැවින්, මුස්ලිම්වරයා කිසිම අවස්ථාවක ඔවුන්ගෙන් (අන් අය ප්‍රතික්ෂේප කරමින්) කෙනෙකුගේ කරණු පමණක් හිතුවත්කාර කමින් අනුගමනය නොකළ යුතුයි. නමුත්, ඔවුන්ගෙන් කිසියම් කෙනෙකුගේ හෝ වේවා ඔහුගේ කරුණ අනුගමනය කළ හැක.

වගකීම් දරන්නන්

මුස්ලිම් වරුන් තමන්ට නායකත්වය දී තම කාර්යයන් පාලනය කරන වගකීම් දරන්නන්ට කීකරුවී ඔවුන් පිළිපැදීම අනිවාර්යවේ. මේ බව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

විශ්වාස වන්තයිනි, ඔබලා අල්ලාහ්ද, (ඔහුගේ) දූතවරයාද, ඔබලාගේ කාර්යවල වගකීම් දරන්නන්ද අනුගමනය කරන්න. *(අල්කුර්ආන්-4:56)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව අනස් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

ඔබලාගේ වගකීම් දරන්නා වියළුණු මිදි සේ හිසකින් යුත් නීග්‍රෝ දාසයෙකු හෝ වේවා (ඔහුගේ අණට කීකරුවෙන්) සවන් දී ඔහුව පිළිපදින්න. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

නමුත්, අල්ලාහ්ට පටහැනි කරුණුවල ඔවුන්ට කීකරු නොවිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, ඔවුන්ට කීකරුවීමට වඩා අල්ලාහ්ව පිළිපැදීමට ප්‍රමුඛත්වය ලබා දිය යුතුයි. නබිනායක තුමා 'නිර්මාතෘවරයාට පටහැනි කාර්යවල කිසියම් නිර්මානවලට කීකරු නොවිය යුතුයි' යනුවෙන් පවසා ඇත. ඔවුන්ව ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හා ඔවුන්ගේ අඩුපාඩු ප්‍රසිද්ධ කිරීම තහනම්ය. නබිනයෙක (සල්) තුමා පැවැසූ බව ඉබ්නු අබ්බාස් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

කවරෙකු තම නායකයාගෙන් අප්‍රිය දෙයක් දුටුවේද, ඔහු ඒ ගැන ඉවසා සිටිනු. මක්නිසාදයත්, නායකයෙකුට කීකරුවීමෙහි වියත ප්‍රමාණයක් පිටත්වූයේනම්, ඔහු අඥාන කාලායේ විසුවුවන් නැසී ගිය සේ මරණයට පත්වේ. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

ඔවුන් යුක්ති සහගතව හා අවංකව ක්‍රියා කිරීම සඳහාද, ඔවුන්ට කරුණාව හා උපකාරය ලැබීම සඳහාද, අකුසල් හා නපුරු දේවලින් ඔවුන් ආරක්ෂාවීම සඳහාද අල්ලාහ්ගෙන් ප්‍රාර්ථනා කළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, සමාජයෙහි ශීලචාරය ඔවුන් ශීලාචාරවීමෙන්ද, සමාජයේ පරිහානිය ඔවුන් පරිහානිය වීමේ පදනම මතද පවතින්නේය.

ඔවුහු දේව ප්‍රතික්ෂේපය හැර කිසියම් පාප කාර්යයන්හි හෝ තහනම් කාර්යයන්හි යෙදුනද, ඔවුන් සමග එක්වී ජිහාද් හෙවත් සටන් කිරීමද ඔවුන් අනුගමනය කොට සලාතය ඉටු කිරීමද අනිවාර්යවේ. නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ වදනක් තම පියාගෙන් තමා සවන් දුන් බව අල්කමා (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

ඔවුන්ට සවන් දෙන්න. ඔවුන්ට කීකරුවන්න. ඔවුන් මත පවරන ලද කාර්යයන් සඳහා ඔවුන් වගකිව යුතුයි. ඔබලාට පැවරූ කාර්යයන් සඳහා ඔබලා වගකිව යුතුයි. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගෙන් අපි 'උනන්දුවෙන් සිටින කළද, කම්මැලිකමින් සිටින කළද, ප්‍රීතියෙහි සිටින කළද, දුෂ්කරතාවයෙහි සිටින කළද, අප අයිතිවාසිකම් අපෙන් අහිමි කරන කළද, වගකිව යුත්තන් (නායකයන්)ගේ අණට සවන්දී කීකරුවෙමින් සිටින්නෙමු. ඔවුන්ගෙන් පැහැදිලි දේව ප්‍රතික්ෂේපය දිටීමෙන් හැර ඔවුන්ගේ වගකීම් පිළිබඳව ඔවුන් සමග අපි තර්ක නොකරන්නෙමු' යනුවෙන් දිවුරා ගිවිසගෙන සිටි බව උබ්බාදා බින් සාමිත් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

අල්ලාහ් කෙරෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා තම මවගේ ගර්භාෂයෙහි ධාතු බිංදුවක් ලෙස සිටිකළ සිට ඔහු තම පරලොවෙහි තම දෙවියා බැහැ දකින තෙක් ඔහුට අල්ලාහ් පිරිනමා ඇති ඉමහත් භාග්‍යයන් ගැන සිතා බලා ඒ වෙනුවෙන් අල්ලාහ්ට ඔහු සිය දිවෙන් පැසසුම් කර තම අවයවන් ඔහුට කළ යුතු වන්දනාමානයන්හි යෙදවීම මගින් ඔහුට තුති පුදකිරීම අනිවාර්යවේ. මෙවා අල්ලාහ් කෙරෙහි සාර ධර්මයන්ය. මන්දයත්, භාග්‍යයන් හා උපකාරයන් පිරිනැමූ තැනැත්තාව ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හා ඒවාට තුති පුදකිරීමෙන් වැළකීම යහපත් චරිත ක්‍රියා නොවන්නේය. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

තවද, කුමන භාග්‍යයන් ඔබලා සතුව ඇතත්, ඒවා (සියල්ල) අල්ලාහ්ගෙන් (ඔබලාට) ලැබූ දෙයකි. *(අල්කුර්ආන්-16:53)*

තවද, අල්ලාගේ භාග්‍යයන් ඔබලා ගැනුම් කළේද, ඒවා (සීමිත කොට) ඔබලාට ගැනුම් කළ නොහැක. *(අල්කුර්ආන්-16:18)*

එබැවින්, ඔබලා මාව සිහි කරන්න. මාද ඔබලාව සිහි කරමි. තවද, ඔබලා මාහට තුති පුද කරන්න. මාහට විරුද්ධකම් නොකරන්න. *(අල්කුර්ආන්-2:153)*

අල්ලාහ් තමාගේ සෑම ස්ථාවරයන්ද පිරිවරා දැන සිටින බව මුස්ලිම්වරයා සිතාගත යුතුයි. අල්ලාහ් පිළිබඳ බියහැතිකම, ඔහුගේ ගරුත්වය හා ශ්‍රේෂ්ටභාවය ඔහුගේ සිත්සතන්තුල හැගෙන්නේ හෙතම එවිටමයවේ. මෙනිසා, අල්ලාහ්ට විරුද්ධකම් කිරීම හා ඔහුට යටහත්වී කීකරු නොවීම කෙරෙහි ඔහු ලැජ්ජාවට පත්වේ.

මෙය අල්ලාහ් හා සමග හැසිරීමේ සාරධර්මයන්ය. මක්නිසාදයත්, තමා පිළිබඳව පිරිවරා දැන සිටින තම දෙවියාට දාසයෙකු ප්‍රසිද්ධියෙන් විරුද්ධකම් කිරීම හෝ අකුසල් හා නින්දිත ක්‍රියාවන්හි යෙදීම සාරධර්මයක් විය හැකිද ? අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

නමුදු, ඔබලා රහස්ගතව හා ප්‍රසිද්ධියෙන් යෙදෙන ක්‍රියාවන් (සියල්ල) අල්ලාහ් ඉතා දැන සිටින්නාය. *(අල්කුර්ආන්-16:19)*

තමාව මෙල්ල කිරීමේ ශක්තිය හා බලය අල්ලාහ් ලබා සිටින බවත්, ඔහු හැර තමාට කිසිඳු අභයක් හෝ නිදහසක් හෝ ගැලවීමේ මාර්ගයක් හෝ නොමැති බවත්

මුස්ලිම්වරයා විශ්වාස කළ යුතුයි. තම සෑම කාර්යයන් ඔහු වෙතම භාරකර ඒ සඳහා ඔහුම විශ්වාසය කළ යුතුයි. මෙය තමා නිර්මානය කළ දෙවියා සමග හැසිරීමේ ගුණධර්මයෙකි. මක්නිසාදයත්, අභය ලබාදීමට නොහැකි තැනැත්තාගෙන් අභය පැතීම හෝ යොමුකරන භාරය ඉටුකිරීමට නොහැකි තැනැත්තා වෙත භාර කිරීම හෝ කෙසේ සාර ධර්මයක් විය හැකිද ? අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

කුමන ප්‍රාණයන් හෝ වේවා ඔවුන්ගේ කුඩුම්භිය ඔහු (අල්ලාහ්)ගේ ඇතින්නයෙහිම පවතින්නේය. *(අල්කුර්ආන්-11:56)*

ඔබලා විශ්වාසීන් ලෙස සිටින්නේනම්, (සෑම කාර්යයන්ම) අල්ලාහ් වෙතම තවක්කුල් (භාර) කරන්න. *(අල්කුර්ආන්-5:23)*

තමාට හා අනෙකුත් මැවිල්ලයන්ට අල්ලාහ් ලබාදී ඇති දායාදයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කොට ඒවා තව තවත් තමාට ලැබිය යුතු බව අපේක්ෂා කළ යුතුයි. ඒ සඳහා පිරිසිදු චේතනාවෙන් අල්ලාහ්ට යටහත්ව කීකරුවී ප්‍රාර්තනා කළ යුතුයි. එසේම අලංකාරමත් වචනවලින් හා කුසල් ක්‍රියාවන් මගින් ඔහුගෙන් උපකාර පැතිය යුතුයි. මෙසේ කිරීම අල්ලාහ් කෙරෙහි හැසිරීමේ සාර ධර්මයක් ලෙස පවතී. මක්නිසාදයත්, කවරෙකුගේ භාගයයන් සෑම දේ පිරිවරා පවතින්නේද, ඔහුගේ භාග්‍යයන් තව තවත් ලැබීමට අපේක්ෂා නොවීමද, කවරෙකුගේ උපකාර සෑම මැවිල්ලයන් කෙරෙහි පිරිවරා පවතින්නේද, ඔහුගේ උපකාර අවිශ්වාස කිරීමද කෙසේ ගුණධර්මයක් විය යුතුද ? අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

මාගේ භාග්‍යයන් සැම දේ පිරිවරා පවතින්නේය. *(අල්කුර්ආන්-7:156)*

අල්ලාහ්ගේ භාග්‍යයන් කෙරෙහි අපේක්ෂා නොකර නොසිටින්න. *(අල්කුර්ආන්-12:87)*

අල්ලාහ්ගේ ඇතිත්ත ඉතාමත් කෘෘර බවත්, ඔහු පලිගැනීමේ හැකියා ඇති බලවතා බවත් විශ්වාස කර ඔහුට විරුද්ධකම් නොකර කීකරුවීම මගින් ඔහු කෙරෙහි බැතිසිතින් සිටිය යුතුයි. මෙය අල්ලාහ් කෙරෙහි ඔහුගේ හැසිරීමේ සත් ගුණාංගයෙකි. මක්නිසාදයත්, කිසියම් හැකියාවන් නොමැති අසරණ දාසයෙකු ශක්තිය හා හැකියාවන් ඇති බලවතාවූ දෙවියාට විරුද්ධකම් කිරීම හා අපරාධ කිරීම සාර ධර්මයක් විය හැකිද ? අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

අල්ලාහ් එක් සමාජයක් කෙරෙහි අයහපතක් අදහස් කළේනම්, එය වළක්වන්නෙකු ඔහු හැර අන් කිසිවෙකු නොමැත. තවද, ඔවුන්ට ඔහු හැර උපකාර කරන්නෙකුද නොමැත. *(අල්කුර්ආන්-13:11)*

සැබැවින්ම. ඔබ දෙවියාගේ ඇතිත්ත කෘෘරයෙන් පවතී. *(අල්කුර්ආන්-85:12)*

මුස්ලිම්වරුන් අල්ලාහ්ට කීකරුවී ඔහුගේ ෂරීඅත් හෙවත් අණපණත් අනුගමනය කරන කළ, තම පොරොන්දුව ඔහුට ලැබූ බවත්, ඔහුගේ තෘප්තිය නම්වූ ඇඳුම ඔහුට පැළඳූ බවත් අල්ලාහ් සිතන පරිදි, එම මුස්ලිම්වරයා අල්ලාහ්ට විරුද්ධකම් කරන කළ හා ඔහුට කීකරුවීමෙන් වැළකී සිටින කළ, අල්ලාහ්ගේ අවවාදය ඔහුගෙන් තමාට පහළවූ බව ඔහු සිතාගත යුතුයි. මෙය

අල්ලාහ් කෙරෙහි ඔහුගේ යහපත් ආකල්පයක් බවට පත්වේ. එසේ නොමැතිව, අල්ලාහ් කෙරෙහි යහපත් ආකල්පයක් ඇති නොකර, ඔහුට විරුද්ධකම් කිරීම, ඔහුට කීකරු නොවීම හා ඔහු තමාව රැකබලා සිටින්නෙකු හෝ කරන පාපයන් සඳහා දඬුවම් කරන්නෙකු හෝ නොවන බව සිතීම සාරධර්ම නොවන්නේය. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

නමුත්, ඔබලා කරන අධික ක්‍රියාවන් අල්ලාහ්ද නොදැන සිටින බව ඔබලා සිතමින් සිටින්නෝය. ඔබලාගේ දෙවියා කෙරෙහි ඔබලා දරන මෙවන් ආකල්පය ඔබලාව විනාශයෙහි කිඳා බැසීය. මෙනිසා ඔබලා අලාභකරුවන් සේ පත්වූහ. *(අල්කුර්ආන්-41:22,23)*

එසේම, මුස්ලිම්වරුන් අල්ලාහ් කොරෙහි බැති සිතින් ඔහුට කීකරුවී සිටිමින්, ඔහුගේ කුසල් ක්‍රියාවන් සඳහා අල්ලාහ් කුලිය ලබා නොදෙන බවත් තමාගේ වන්දනාමානයන් හා කීකරුවීම ඔහු පිළි නොගන බවත් විශ්වාස කළද, එය ඔහු අල්ලාහ් හා කෙරෙහි ගුණධර්මය නොවන්නේය. මෙය අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

කවරෙකු අල්ලාහ්ට හා ඔහුගේ දූතවරයාට කීකරුවී, අල්ලාහ් කෙරෙහි බියබැතිකමින් (සිට ඔහුට විරුද්ධකම් කිරීමෙන් වැළකී) සිටින්නේද, විජයග්‍රාහිකයින් හෙතම ඔවුන්මයවේ. *(අල්කුර්ආන්-52)*

කෙටියෙන් කියනවනම්, මුස්ලිම්වරයා තමාට දායාදයන් පිරනැමූ දෙවියාට තුති පුද කිරීමද, ඔහුට විරුද්ධකම් කිරීමට වෙහෙස දරන කළ ලැජ්ජාවීමද, ඔහු කරා සත්‍යභාවයෙන් යොමුවීමද, ඔහු වෙතම විශ්වාසය තැබීමද,

ඔහුගේ භාග්‍යයන් අපේක්ෂා කරන අතරම ඔහුගේ දඬුවම කෙරෙහිද බියවීමද, ඔහු සිය පොරොන්දුව ඉටුකරන බවත්, ඔහු තමා කැමැති අයට තමා අවවාද කළ පරිදි දඬුවම පිරිනමන බවත් ඔහු කෙරෙහි යහපත් ආකල්පයක් පැවත්වීමද අල්ලාහ් කෙරෙහි පවත්වන ගුණධර්මයකි. ඔහු මේවා කුමන ආකාරයෙන් හා කුමන ප්‍රමාණයෙන් අනුගමනය කරන්නේද, ඒ අනුව ඔහුගේ තරාතිරම හා ගෞරවය උසස්වේ.

අල්ලාහ්ගේ වැකි කෙරෙහි සාරධර්ම

අල්ලාහ්ගේ වැකි පරිශුද්ධවූ එකක් බවද, වෙනත් වචන හා වැකිවලට වඩා උතුම් හා ශ්‍රේෂ්ඨ බවද, අල්කුර්ආනය යනුවෙන් හැඳින්වන්නේ අල්ලාහ්ගේ වැකි බවද විශ්වාස වන්තයෙකු විශ්වාසය කළ යුතුයි. කවරෙකු අල්කුර්ආනය පවසන්නේද ඔහු සත්‍යයම පවසන්නාය. එමගින් විනිශ්චය කරන්නා යුක්ති සහගතව විනිශ්චය කරන්නාය. එයට හිමිකරුවන් අල්ලාහ්ටම අයත් හිමිකරුවන්ය. එය පිළිපදිමින් අනුගමනය කරන්නන් විජයග්‍රාහිකයින්ය. එය ප්‍රතික්ෂේප කරන්නන් විනාශයට හා අලාභයට පත්වන්නන්ය. අල්කුර්ආනය ගැන නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා මෙසේ පවසන්නේය.

'අල්කුර්ආනය පාරායනා කරන්න. නිසැකව, එය පරලොව දිනයෙහි ඔහුට නිර්දේශ (රෙකමදාරු) කරන්නෙකු සේ පැමිණේ' යනුවෙන් අබූ උමාමා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

'අල්කුර්ආනය පිළිපදිමින් සිය ජීවිතය ගතකරන්නන් අල්ලාහ්ටම අයත් හිමිකරුවන්ය' යනුවෙන් අනස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(නසාඉ ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

'සැබැවින්ම, යකඩ මළකඩ බඳින සේම සිත්සතන්ද මළකඩ බඳින්නේය' යනුවෙන් නබි නායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ කළ 'අල්ලාහ්ගේ දූතයාණෙනි, එය ඉවත් කරන්නේ කෙසේද ?' යනුවෙන් (සහාබාවරුන්) විමසූහ. එකළ එතුමා 'එය අල්කුර්ආනය පාරායනා කිරීම හා මරණය සිහි කිරීම මගින්ය' යනුවෙන් පැවැසූවාය. මෙය අබූ උමාමා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බෛහකී ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එබැවින්, සෑම මුස්ලිම්වරුන්ම අල්කුර්ආනය කුමන දෙය හලාල් ලෙස අනුමත කර ඇත්තේද, එය හලාල් බවත්, කුමන දෙය හරාම් ලෙස තහනම්කර ඇත්තේද, එය හරාම් බවත් පිළිගත යුතුයි. එසේම, අල්කුර්ආනය වටහා දෙන සාරධර්මයන් කීකරුවෙන් පිළිපැදිය යුතු අතර, එහි අන්තර්ගතවී ඇති ගුණ ධර්මයන් තමාගේ ගුණාංගයන් ලෙසට පරිවර්තනය කළ යුතුයි. එසේම, අල්කුර්ආනය පාරායනා කරන කළ පහත සඳහන් පිළිවෙත් අනුගමනය කළ යුතුයි.

1-වුළු හෙවත් දෝවනය කර, කිබ්ලා (මක්කාවේ කඃබා) දෙසට අභිමුඛව සිට අවංකව හා ගරුත්වයෙන් අසුන්ගෙන පාරායනා කිරීම.

2-හදිසි නොවී කලබල රහිතව හා කල්පනාකාරීව පාරායනා කිරීම. දින තුනකට වඩා අඩු කාලයෙහි අල්කුර්ආනය සම්පූර්ණයෙන් පාරායනා නොකිරීම. මක්නිසාදයත්, නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා 'කවරෙකු දින

තුනකට වඩා අඩු කාලයෙහි අල්කුර්ආනය සම්පූර්ණයෙන් පාරායනා කර අවසන් කරන්නේද, ඔහු අල්කුර්ආනය වටහා නොගනී' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබ්දුල්ලාහ් බින් අම්රු (රලි) තුමා වාර්තා කරන නබි වදනක් තිර්මිදි හා නසාඉ ග්‍රන්ථවල සටහන්ව පවතී.

3–පාරායනා කරන කළ බියබැතිකම අනුගමනය කිරීම.

4–අලංකාරමත් මිහිරි නාදයෙන් පාරායනා කිරීම. මක්නිසාදයත්, නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'ඔබලාගේ මිහිරි නාදයෙන් අල්කුර්ආනය අලංකාරමත් කරන්න. යනුවෙන් පැවැසූ බව අල් බර්රාඋ බින් ආසිබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන නබි වදනක් අහ්මද් හා ඉබ්නු මාජා ග්‍රන්ථවල සඳහන්වේ.

5–තමාට මූනිච්චාව ඇතිවේ යැයි හෝ සලාතය ඉටු කරන්නන්ට බාධාවන් සිදුවේ යැයි හෝ බියට පත් වන්නේනම්, ශබ්ද නොකර සැනසීමෙන් පාරායනා කිරීම.

6–එහි තේරුම් හා අන්තර්ගතව ඇති කරුණු වටහා ගෙන සිත්සතනින් ආකර්ශණය වන පරිදි සිත මෙල්ලකර පාරායනා කිරීම.

7–අල්කුර්ආනය පාරායනා කරන කළ නොසැළකිලිමත්ව හෝ ප්‍රතික්ෂේප කරමින් හෝ නොසිටිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, එය සමහර විට තමා විසින්ම තමාව ශාප කිරීමට හේතුවිය හැක. මෙයට අල්කුර්ආනයේ පහත සඳහන් වැකි උදාහරණවේ.

'අසත්‍යකරුවන්ට අල්ලාහ්ගේ ශාපය පහළ වේවා යනුවෙන් අපි ප්‍රාර්තනා කරමු' (3:61)

'අපරාධකරුවන්ට අල්ලාහ්ගේ ශාපය පහළ වේවා' (11:18)

මෙවන් වැකි පාරායනා කරන ඔහු අසත්‍යකරුවෙකු ලෙස හෝ අපරාධකරුවෙකු ලෙස හෝ සිටින කළ ඔහු ඔහුටම ශාප කරන්නෙකු වන්නේය.

8-එබැවින්, අල්කුර්ආනයෙහි අන්තර්ගතව ඇති අනුශාසනා හා අවවාද මත සිය ජීවිතය සකසා ගැනීමට උනන්දු විය යුතුයි.
මෙවන් අය හෙතම අල්ලාහ්ටම අයත් තැනැත්තන්ය.

නබිතුමා කෙරෙහි සාරධර්ම

පහත සඳහන් හේතූන් මත නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා කෙරෙහි පරිපූර්ණ සාරධර්මයෙන් හැසිරීම තමාට අනිවාර්ය බව මුස්ලිම්වරයා දැන සිටිය යුතුයි.

1-මෙවන් සාරධර්මයන් අල්ලාහ් විසින්ම මුස්ලිම් පිරිමින් හා ස්ත්‍රීන්ට අනිවාර්යවීම. අල්ලාහ් මේ පිළිබඳව මෙසේ පවසන්නේය.

විශ්වාස වන්තයිනි, අල්ලාහ් හා ඔහුගේ දූතයා ඉදිරියේ අභිබවා නොයන්න. *(අල්කුර්ආන්-49-1)*

විශ්වාස වන්තයිනි, නබිතුමාගේ කටහඬට වඩා ඔබලාගේ කටහඬ නාද නොකරන්න. ඔබලා අතර කෙනෙකු අනෙකා සමග සෝසාකර කතාබහක යෙදෙන සේ නබිතුමා සමග සෝසාකර කතා බහක නොයෙදෙන්න. (එසේ කළානම්) ඔබලා නොදැන ආකාරයට ඔබලාගේ කුසල් ක්‍රියාවන් විනාශවේ. *(අල්කුර්ආන්-49-2)*

2-එතුමාට කීකරුවීම හා එතුමාව ප්‍රිය කිරීම විශ්වාස වන්තයින්ට අල්ලාහ් විසින්ම අනිවාර්ය කිරීම.

විශ්වාස වන්තයිනි, අල්ලාහ්ට හා ඔහුගේ දූතවරයාට කීකරුවන්න. *(අල්කුර්ආන්-47:33)*

ඔබලාගේ දූතවරයා ඔබලාට ලබාදෙන (අණ කරන) දේ පිළිපදින්න. එතුමා ඔබලාට වළක්වන දේයින් වැළකී සිටින්න. *(අල්කුර්ආන්-59:7)*

(නබිතුමනි,) 'ඔබලා අල්ලාහ්ව ප්‍රිය කරමින් සිටින්නේනම්, මාව පිළිපදින්න. අල්ලාහ් ඔබලාව ප්‍රිය කරයි. ඔබලාගේ පාපයන් කෙරෙහි සමාව ලබා දෙයි' යනුවෙන් (ඔබ මිනිසුන්ට) පවසන්න. *(අල්කුර්ආන්-3:31)*

තම පියා, දරුවා හා අන් සැම දෙනාට වඩා මාව ප්‍රිය කරන තෙක් ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ විශ්වාස වන්තයා විය නොහැක. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එබැවින්, එතුමා කෙරෙහි සාරධර්මය මෙසේ මෙවන් ආකාරයෙහි පැවැතිය යුතුයි.

1-ආගමික හා ලෞකික කාර්ය සැමහි එතුමාට කීකරුවී එතුමාගේ මගපෙන්වීම පිළිපැදීම.

2-එතුමාට දැක්වන ප්‍රිය, ගෞරවය හා අවංකභාවයට වඩා අන්කිසි මැවිල්ලයන්ට දැක්වන ප්‍රිය, ගෞරවය හා අවංකභාවයට ප්‍රමුඛතාවය නොදීම.

3-එතුමා ප්‍රිය කරන්නන් ප්‍රිය කිරීම, එතුමා අප්‍රිය කරන්නන් අප්‍රිය කිරීම, එතුමා තෘප්තිවන දේ කෙරෙහි තෘප්තිවීම හා එතුමා තෘප්ති නොවන දේ කෙරෙහි තෘප්ති නොවීම.

4-එතුමාව ගරු කිරීම වස් එතුමාට සලවාත් (අල්ලාහ්ගේ ආදරය හා කරුණාව ඔහුට ලැබෙනු මැනවි යනුවෙන්) කීම.

5-එතුමා (අල්ලාහ්ගෙන්) ලබා දුන් ආගමික හා ලෞකික පණිවිඩ සහ මෙලෝ හා පරලෝ ජීවිතය පිළිබඳ සැඟවුණු කරුණු කෙරෙහි ඔහුව සත්‍යකර විශ්වාස කිරීම.

6-එතුමාගේ මගපෙන්වීම පිළිපැදීම, එතුමා ගෙන ආ ධර්මය ප්‍රසිද්ධ කිරීම හා එතුමාගේ අනුශාසනා සහ අවවාද පිළිගෙන අනුගමනය කිරීම.

ආත්මභාවය කෙරෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා තම මෙලෝ හා පරලෝ විමුක්තිය සිය ආත්මය පවිත්‍ර කිරීමෙන් හා ශීලාචාර කිරීමෙන් පවතින බව විශ්වාස කළ යුතුයි. මේ කෙරෙහි අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

නිසැකයෙන්ම, කවරෙකු එය (ආත්මය) පවිත්‍ර කළේද, ඔහු ජයග්‍රාහණය කළේය. නිසැකයෙන්ම, කවරෙකු එය (පාපයෙහි යොදවා) විනාශ කළේද, ඔහු පරාජය කළේය. *(අල්කුර්ආන්-91:9,10)*

කාලය මත දිවුරා කියමි. නිසැකයෙන්ම, මිනිසා අලාභයෙහි සිටිති. නමුත්, ඔවුන් අතර කවරෙකු විශ්වාසකර, කුසල් ක්‍රියාවන්හි යෙදු සත්‍යභාවයෙන් පරස්පරව උපදෙස් කරමින් සිට (එයින් මුහුණපාන බාධාවන්) පරස්පරව ඉවසා සිටින්නේද ඔවුන් හැර. (ඔවුහු අලාභයෙහි නොමැත) *(අල්කුර්ආන්-103:1-3)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව අබූහුරෙරා (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

'ප්‍රතික්ෂේප කරන්නන් හැර මාගේ සමාජයේ අන් සෑම දෙනා ස්වර්ගයෙහි පිවිසෙති' යනුවෙන් නබිතුමා පැවැසූවිට 'ප්‍රතික්ෂේප කරන්නන් කවරෙකුද ?' යනුවෙන් එතුමාගෙන් විමසූහ. එකළ එතුමා 'කවරෙකු මාහට කීකරුවන්නේද, ඔවුහු ස්වර්ගයෙහි පිවිසෙති. කවරෙකු මාහට විරුද්ධකම් කරන්නේද, ඔවුහු ප්‍රතික්ෂේප කරන්නන්ය' යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

සැබැවින්ම, ආත්මය පවිත්‍ර කිරීම හා ශීලාචාර කිරීම හෙතම එය ඊමාන් හෙවත් විශ්වාසභාවය වන සේම ආත්මය කළංක කිරීම හා විනාශ කිරීම හෙතම එය දේව ප්‍රතික්ෂේපය හා පාපයන්ය. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

ඔබලා දහවල්හි (උදේ හා සවස යන) කෙළවර දෙකෙහිද, රාත්‍රියෙහි කොටසෙහිද සලාතය ඉටු කරන්න. නිසැකයෙන්ම, කුසල් ක්‍රියාවන් අකුසල ඉවත්කර දමයි. *(අල්කුර්ආන්-11:114)*

එසේ නොව, ඔවුන් උපයා ගත් (අකුසල් ක්‍රියාවන්) ඔවුන්ගේ සිත්සතන්තුල මළකඩ සේ බැඳී ඇත. *(අල්කුර්ආන්-82:14)*

එහෙයින්, මුස්ලිම්වරයා සෑම විටම තම ආත්මය පවිත්‍ර කිරීමෙහි හා ශීලාචාර කිරීමෙහි යෙදී සිටිය යුතු අතර, කුසල් කිරීමට හා අකුසලින් වැළකී සිටීමට රෑ හා දහවල් නොතකා ආත්මය සමග සටන් කළ යුතුයි. එසේම සෑම විටම ආත්මය සමග ස්ව පරීක්‍ෂා කර කුසල් ක්‍රියාවන්

කිරීමට උනන්දු කළ යුතු අතර, අකුසල් කිරීමෙන් හා නොමග යාමෙන් ආත්මය වළක්වා වන්දනාමානයන් කිරීම කරා යොමු කළ යුතුයි. ඒ සඳහා පහත සඳහන් මාර්ග අනුගමනය කළ යුතුයි.

1-පාපොච්චාරනය කිරීම

පාපොච්චාරණය කිරීම යනුවෙන් හැඳින්වන්නේ, සෑම පාපයෙන් හා අකුසල් ක්‍රියාවෙන් ඉවත්වී පෙර සිදුවූ පාපයන් කෙරෙහි කම්පනයවී ඉදිරියේදී මෙවන් කිසිඳු පාපයන් කෙරෙහි නොයෙදන බව ස්ථිර කර සිටීමවේ. අල්ලාහ් මේ බව මෙසේ පවසන්නේය.

විශ්වාස වන්තයිනි, අල්ලාහ්ගෙන් නිශ්කලංක (සිතෙන්) පාපොච්චාරණය කරන්න. ඔබලාගේ දෙවියා ඔබලාගේ පාපයන් ඔබලාගෙන් ඉවත් කොට ඔබලාව ස්වර්ග උයන්වල ප්‍රවේශ කරවයි. එහි පහළෙහි (විවිධ) ගංගාවන් දිවිමින් පවතී. *(අල්කුර්ආන්-66:8)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව අබූ මූසා (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

සැබවින්ම, අල්ලාහ් දහවල්හි පාපයන් කළ අය පාපොච්චාරණය කිරීම සඳහා තම අත රාත්‍රියෙහිද, රාත්‍රියෙහි පාපයන් කළ අය පාපොච්චාරණය කිරීම සඳහා තම අත දහවල්හිද දික්කරයි. මෙසේ ඉර බටහිරෙන් උදාවන තෙක් සිදුවේ. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-අල්ලාහ්ගේ අධීක්ෂණය

මුස්ලිම්වරයා තම ජීවිත කාලයෙහි සෑම තප්පරයක්ම අල්ලාහ් තමාව අධීක්ෂණය කරමින් සිටින බවත්, අල්ලාහ් තමා කරා අවධානය යොමුකර සිටින බවත්, තමාගේ රහස හා පරහස ඔහු දැන සිටින බවත් සත්‍යකර දැන සිටිය යුතුයි.

මෙමගින් ඔහුගේ ආත්මය, අල්ලාහ්ගේ අධීක්ෂණය සජීර කරමින්ද, ඔහුව සිහිකරන කළ ඔහු කරා ප්‍රිය හැඟවමින්ද, ඔහුට යටහත්වී කීකරුවන කළ කිසියම් සැපක් විඳිමින්ද, ඔහු හැර අන් සෑම දේ ප්‍රතික්ෂේප කරන කළ ඔහු කරා පමණක් යොමුවමින්ද පවතී. මේ බව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

තවද, කවරෙකු කුසල්හි යෙදී සිටින ස්ථාවරයෙහි සිට අල්ලාහ්ට පරිපූර්ණයෙන් කීකරුවී (නබි) ඉබ්රාහීම්ගේ පිරිසිදු ධර්මයද අනුගමනය කරන්නේද, ඔහුට වඩා යහ ධර්මයෙහි සිටින්නා කවරෙකුද? *(අල්කුර්ආන්-4:125)*

(නබිතුමනි) ඔබ කුමන ස්ථාවරයෙහි සිටියද, ඔබලා අල්කුර්ආනයෙන් කුමන කොටස පාරායනා කළද, (මිනිසුනි) ඔබලාද කුමන කාර්යන්හි යෙදී සිටියද ඔබලා එහි යෙදමින් සිටින කල අපි ඔබලා ගැන අවධානය යොමුකර සිටින්නෙමු. *(අල්කුර්ආන්-10:61)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව උමර් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

ඔබ අල්ලාහ්ව දිටී සිටින සේ ඔහුට වන්දනාමානය කළ යුතුයි. ඔබ ඔහුව නොදිටියද, ඔහු ඔබව දිටිමින් සිටින්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

3-ස්වයං පරීක්ෂා කිරීම

මෙය මුස්ලිම්වරයා පරලොව දිනයෙහි තමාගේ විමුක්තිය සඳහාද, එහි ලැබෙන දායාදයන් හා අල්ලාහ්ගේ තෘප්තිය තකා තමාව සුදුස්සෙකු ලෙස පත්කර ගැනීම සඳහාද මෙලෝ ජීවිතයෙහි රෑ හා දහවල් නොතකා කුසල් ක්‍රියාවන්හි යෙදීමවේ.

එනම්. ඔහු තමාව වෙළෙන්දෙකු ලෙස උපමා කොට තමා වෙත අනිවාර්යව පවතින කාර්ය සිය වෙළඳාමෙහි මූලධනය වශයෙන්ද, කාලීනව පවතින කාර්ය සිය වෙළඳාමෙහි මූලධනයට අමතරව ලැබෙන ලාභය වශයෙන්ද, තමාගෙන් සිදුවන පාපයන් හා කුසල් ක්‍රියාවන් සිය වෙළඳාමෙහි ඇතිවන අලාභය වශයෙන්ද සිතා කටයුතු කළ යුතුයි. පසුව තනිවම සිට එදින තමා කළ ක්‍රියාවන් ගැන සිය සිත්සතන සමග ස්වපරීක්ෂා කළ යුතුයි.

අනිවාර්ය කරුණුවල කිසියම් අඩුපාඩු සිදුවී ඇත්නම්, ඒ සඳහා තමාටම නින්දා කොට වහාම එය සම්පූර්ණ කළ යුතුයි. එය නැවත ඉටුකළ යුතු කරුණක්නම්, එය නැවත ඉටුකළම යුතුයි. එය නැවත ඉටුකළ නොයුතුනම්, කාලීන (නෆ්ල්) කරුණු වැඩිවැඩියෙන් ඉටුකළ යුතුයි. කාලීන කරුණුවල අඩුපාඩු සිදුව ඇත්නම්, එවා නැවත ඉටුකර නිවැරදි කළ යුතුයි. හරාම් නම්වූ තහනම් කාර්යවල යෙදීමෙන් අලාභ සිදුව ඇත්නම්, ඒ වෙනුවෙන් අල්ලාහ්ගෙන් කණගාටුවී පාපොච්චාරණය කරමින් ඔහු වෙත යොමුවිය යුතුයි. එසමග තමාගෙන් සිදුවූ පාපයන් වෙනුවෙන් එයට සමාන කුසල් ක්‍රියාවන්හි යෙදිය යුතුයි.

මෙසේ කිරීම හෙතම ස්වපරීක්ෂා කිරීමවේ. මේ පිළිබඳව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

විශ්වාස වන්තයිනි, අල්ලාහ් කෙරෙහි බැතිසිතින් සිටින්න. එසේම, සෑම ආත්මයන්ම පරලොව දිනය වෙනුවෙන් කුමක් පිළියෙළ කරමින් සිටින්නේද, යනුවෙන් සිතා බලනු. අල්ලාහ් කෙරෙහි බැතිසිතින්ම සිටින්න. ඔබලා යෙදී සිටින සෑම ක්‍රියාවන් කෙරෙහිම අල්ලාහ් ඉතා දැන සිටී. *(අල්කුර්ආන්-59:18)*

උමර් බින් කත්තාබ් (රලි) තුමා මෙසේ පවසන්නේය.

ඔබලා විනිශ්චය සඳහා ලක්වීමට පෙර, ඔබලාම ඔබ ආත්මය විනිශ්චය කර ගන්න. *(තිර්මිදී ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

4-සිත්සතන සමග සටන් කිරීම

මුස්ලිම්වරයා තම සතුරන් අතර ඉමහත් සතුරා තම සිත්සතන බව වටහා ගත යුතුයි. එය ස්වභාවයෙන්ම කුසල් ක්‍රියාවන් පිළිකුල්කරමින්ද, අකුසල් ක්‍රියාවන් උනන්දු කරමින්ද පවතී. එසේම, එය සෑම විටම විවේකය හා සැප ප්‍රිය කරන අතර, තමාට බාධාවන් වුවද කාමයන් කෙරෙහි අධික ආශාවෙන්ද පවතී.

මේවා දැන සිටීමෙන් පසු මුස්ලිම්වරයා කුසල් ක්‍රියාවන්හි යෙදීම හා අකුසල් ක්‍රියාවෙන් ඈත්වීම සඳහා තම සිත්සතන සමග සටන් කළ යුතුයි. අල්ලාහ් මේ බව මෙසේ පවසන්නේය.

තවද, කවරෙකු අප මගෙහි (සිත්සතන් සමග) සටන් කරන්නේද, නිසැකයෙන්ම, ඔවුන්ව අපි අපගේ යහමගෙහි යොමු කරන්නෙමු. නිසැකයෙන්ම, අල්ලාහ් කුසල් ක්‍රියාවන්හි යෙදෙන්නන් සමග සිටී. *(අල්කුර්ආන්-29:69)*

මෙය හෙතම යහපත් ශීලීන්ගේද, විශ්වාස වන්තයින්ගේද හා සත්‍යවන්තයින්ගේද මාර්ගයෙකි.

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා රාත්‍රියෙහි තම ශ්‍රේෂ්ඨමත් දෙපා ඉදිමින තරමට සිටගෙන සලාතයෙහි නිරතවමින් සිටියේය. මේ පිළිබඳව එතුමාගේ විමසූ කළ එතුමා 'මා තුතිමත් දාසයෙකු ලෙස සිටීමට කැමැති විය නොයුතුද?' යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

දෙමාපියන්ට කළයුතු කාර්ය

මුස්ලම්වරයා තම දෙමාපියන්ට තමා කළ යුතු අනිවාර්ය කරුණු ඇති බවත්, ඔවුන් දෙදෙනා රැක බලා ගැනීම, ඔවුන්ට කීකරුවීම හා ඔවුන්ට උපකාර කිරීම අනිවාර්ය බවත් විශ්වාස කළ යුතුයි. මෙය ඔහු මෙලොවෙහි ජන්මවීමට ඔවුන් දෙදෙනා හේතුවීම සඳහා හෝ ඔවුන් දෙදෙනා ඔහුට කළ උපකාරයට ප්‍රති උපකාරයක් කිරීම සඳහා හෝ නොවෙය. නමුදු මෙය කළ යුත්තේ අල්ලාහ්ම ඔවුන් දෙදෙනාට කීකරුවීම අනිවාර්ය කිරීම නිසාාය. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

ඔහු හැර (අන්කිසි කෙනෙකුට) ඔබ වන්දනාමානය නොකළ යුතු බවත්, දෙමාපියන්ට උපකාර කළ යුතු බවත් ඔබ දෙවියා නියම කර ඇත. *(අල්කුර්ආන්-17:23)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව අබූබක්ර් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

'පාපයන් අතර ඉමහත් පාපය කුමක් බව මා ඔබලාට දැනුම් දෙන්නෙහිද ?' යනුවෙන් නබිතුමා විමසූ කළ එතුමාගේ අනුගාමිකයින් 'දැනුම් දෙන්න' යනුවෙන් කීහ.

එවිට එතුමා ‘අල්ලාහ්ට සමාන කිරීම, දෙමාපියන්ට විරුද්ධකම් කිරීම...’ යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

අබ්දුල්ලාහ් බින් මස්ඌද් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

මා නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගෙන් ‘අල්ලාහ්ට ඉතාමත් ප්‍රිය කාර්ය කුමක් බව විමසූවිට එතුමා ‘සලාතය එකී නිසි වේලාවට ඉටු කිරීම’ බවද, පසුව කුමක් බව විමසූවිට එතුමා ‘පසුව දෙමාපියන්ට උපකාර කිරීම’ බවද, පසුව කුමක් බව විමසූවිට එතුමා ‘පසුව අල්ලාහ්ගේ මාර්ගයෙහි සටන් කිරීම’ බවද පැවැසීය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

පුද්ගලයෙකු නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා වෙත පැමිණ ජිහාද් (අල්ලාහ්ගේ මගෙහි සටන්) කිරීමට අවසර පැතීය. එයට එතුමා ‘ඔබගේ දෙමාපියන් ජීවතුන් අතර සිටින්නෙහිද ?’ යනුවෙන් විමසීය. එයට ඔහු ‘ඔව්’ බව කීවිට නබිතුමා ‘ඔවුන් දෙදෙනාට උපකාර කිරීමෙහි ජිහාද් කරන්න’ යනුවෙන් පැවැසූ බව අබ්දුල්ලාහ් බින් අම්රු (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ඇසුරෙනි)*

මුස්ලිම්වරයා දෙමාපියන්ට තමා කළ යුතු කාර්ය පිළිගෙන, අල්ලාහ්ට යටත්ව හා ඔහුගේ අණට කීකරුවී ඒවා සම්පූර්ණයෙන් ඉටුකිරීම වස් ඔවුන් කෙරෙහි පහත සඳහන් සාරධර්මයන් පිළිපැදිය යුතුයි.

1-අල්ලාහ්ට විරුද්ධකම් නොකරන හා ඔහුගේ ෂරීඅත් ධර්මයට පටහැනිවීමෙන් තොරව දෙමාපියන්ගේ

අනුශාසනා හා අවවාද කෙරෙහි කීකරුවීම. මක්නිසාදයත්, මැවූ දෙවියාට විරුද්ධවීමේ කාර්යයන්හි කිසියම් මැවිලිවලට කීකරුවීම තහනම්ය. මේ බව අල්ලාහ් 'නමුත්, ඔබ කුමක් පිළිබඳ දැනුම (සාධක) නොලැබ සිටින්නේද, ඒ කෙරෙහි මාහට සමාන කරන ලෙස ඔවුන් දෙදෙනා (දෙමාපියන්) ඔබට බල කළද, එවිට ඔවුන් දෙදෙනාට (කිසි විටක) ඔබ කීකරු නොවන්න. නමුත්, මෙලෝ ජීවිතය පිළිබඳ කරුණුවල ඔබ ඔවුන් දෙදෙනා සමග යහපත් භාවයෙන් හැසිරෙන්න' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-31:15)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා 'මැවූ තැනැත්තාට පටහැනි කාර්යවල කිසියම් මැවිලිවලට කීකරුවිය නොයුතුයි' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අහ්මද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-ඔවුන් ගරු කිරීම, ඔවුන් සමග සාරධර්මයෙන් හැසිරීම, ඔවුන්ව සිනිඳුකමින් හා කරුණාවෙන් ආශ්‍රය කිරීම, කියමනින් හා ක්‍රියාවෙන් අවංකව හැසිරීම, ඔවුන්ගේ කටහඬට වඩා තම කටහඬ උස් නොකිරීම, ඔවුන් ඉදිරියෙහි නොඇවිදීම, ඔවුන්ට වඩා තම බිරිඳට හෝ දරුවන්ට ප්‍රමුඛතාවය නොදීම හා ඔවුන්ගේ අවසරයෙන් හෝ තෘප්තියෙන් තොරව ගමන් බිමන්හි නොයෙදීම.

3-ඔවුන්ට ආහාර පානයන් හා ඇඳුම් පැළඳුම් සැපයීම, ඔවුන් රෝගාතුරුව සිටින කළ ප්‍රතිකාර කිරීම, ඔවුන්ට දුක් පීඩාවන් නොලක්වන සේ රැකබලා ගැනීම හා ඔවුන් වෙනුවෙන් තමාව පරිත්‍යාග කිරීම වැනි තමාගේ හැකියාව මත උදව් උපකාර කිරීම.

4-ඔවුන් වෙනුවෙන් ප්‍රාර්ථනා හා පාපොච්චාරණය කිරීම හා ඔවුන්ගේ මිත්‍රයන් ගරු කිරීම.

දරුවන්ට කළයුතු කාර්ය

මුස්ලිම්වරයා තම දරුවන්ට තමා කළයුතු කාර්යයන් කීපයක් ඇති බව පිළිගත යුතුයි. මෙය යහපත්ශීල දරු පරම්පරාවක් බිහිකිරීමේ චේතනාවෙන් ඔවුන්ගේ මව තෝරා ගැනීමෙන් සිට ඔවුන්ට අලංකාරමත් නම් කිරීම, සත්වන දින අකීකා නම්වූ කැපීම් කිරීම, චර්මඡේදනය කිරීම, ඔවුන්ට ආදරය දැක්වීම, ඔවුන් සමග සිනිඳුකමින් හැසිරීම, ඔවුන් වෙනුවෙන් වියදම් කිරීම, ඔවුන් යහපත් සාරධර්මයහි පුහුණු කිරීම, ඔවුන්ගේ සිත්සතන් පදම් කිරීම හා ශීලාචාර කිරීම, ඔවුන්ට ආගමික දැනුම්ඥානය ලබාදීම, අනිවාර්ය (ෆර්ලු) කරුණු, කාලීන (සුන්නත්) කරුණු හා ඉස්ලාමීය සාරධර්ම වටහාගෙන අනුගමනය කිරීම කෙරෙහි පුහුණු කිරීම දක්වා පවතී.

මේවා සියල්ල පියෙකු තම දරුවන් විවාහවන තෙක් කළයුතු අනිවාර්ය කාර්යයන්ය. ඔවුන් විවාහ වීමෙන් පසු ඔවුන්ගේ සිය මතය පරිදි කටයුතු කිරීම සඳහා නිදහසේ ඇරිය යුතුයි. ඔවුන් සිය කැමැත්ත පරිදි පියාගේ යටතේ හෝ පෞද්ගලිකව වෙන්වී තනිවම හෝ ජීවත්විය හැක. මෙයට පහත සඳහන් අල්ලාහ්ගේ වැකි හා නබි වදන් සාධකවේ. අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

(දික්කසාදවූ බිරියන් තම) දරුවන්ට සම්පූර්ණයෙන්ම තනකිරි දිය යුතු බව (පියවරුන්) අදහස් කරන්නේනම්, මව්වරුන් තම දරුවන්ට පරිපූරණ දෙවසරක් තනකිරි දිය යුතුයි. (මෙසේ) තනකිරි දෙන මව්වරුන්ට (ආගමික නීතිරීතීන් අනුව) පිළියෙලට ආහාරපාන හා ඇඳුම් පැළඳුම් සැපයීම දරුවන්ගේ පියවරුන්ට අනිවාර්යවේ. *(අල්කුර්ආන් – 2: 233)*

විශ්වාසවන්තයිනි, මිනිසුන් හා ගල් දවන ද්‍රව්‍යවූ එම නිරයෙහි ගින්නෙන් ඔබලාවද ඔබලාගේ (බිරිඳ හා දරුවන් ඇතුලු) පවුලේ ඥාතීන්ද රැක ගන්න. *(අල්කුර්ආන්-66:6)*

දිළිඳුකමට බියවී ඔබලාගේ දරුවන් නොමරන්න. අපිම ඔවුන්ට හා ඔබලාට ආහාර පානයන් සපයන්නෙමු. *(අල්කුර්ආන්-17:31)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව සමුරා (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

දරුවෙකු අකීකාව (සතෙක් කපා පිං කිරීම)ට වගකිව යුත්තාය. ඔහු වෙනුවෙන් සත්වන දින අකීකා දීම, ඔහුට නමක් තැබීම හා ඔහුගේ හිස බූගැසීම යනාදීන් කළ යුතුයි. *(තිර්මිදි හා ඉබ්නු මාජා ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබිනායක (සල්) තුමා ප්‍රකාශ කළ බව ඉබ්නු අබ්බාස් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

ඔබලාගේ දරුවන්ට තෑගිබෝග පිරිනමන කළ ඔවුන් අතර සමානව හැසිරෙන්න. *(බයිහකී හා තබරානි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබි (සල්) තුමා පැවැසූ බව අබ්දුල්ලාහ් බින් අම්රු (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

ඔබලාගේ දරුවන් සත්වන වියට පත්වූ කළ සලාතය ඉටු කරන මෙන් අණ කරන්න. ඔවුන් දසවන වියට පත්වූ කළ (එය ඉටු නොකළේනම්) ඔවුන්ට ගසන්න. තවද යහනයෙන් ඔවුන්ව වෙන්කරන්න. *(අබූදාවූද් හා තබරානි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

සහෝදරයන් කෙරෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා තම පියවරුන් හා දරුවන් කෙරෙහි හැසිරෙන සාරධර්මයන් සේම තම සහෝදරයන් සමගද හැසිරිය යුතුයි. මෙහි සැම දෙනා සමාන වන්නයින්ය. එනිසා, තම පියවරුන් සමග හැසිරෙන සේම බාල සහෝදරයන් තම වැඩිමහල් සහෝදරයන් සමග හැසිරිය යුතුයි. එසේම, වැඩිමහල් සහෝදරයන් තම බාල සහොදරයන් සමග පියවරුන් තම දරුවන් සමග හැසිරෙන සේ හැසිරිය යුතුයි. ඒවා ඔවුන්ට කළයුතු අනිවාර්ය කරුණු, ඔවුන්ට ලබාදිය යුතු අයිතිවාසිකම් හා ඔවුන් සමග හැසිරෙන සාරධර්ම යනාදීන්ය.

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'ඔබේ මව, පසුව ඔබේ පියා, පසුව ඔබේ සහෝදරිය, පසුව ඔබේ සහෝදරයා සමගද පසුව එසේ පහලට එන ඔබේ ඥාතීන් සමගද ඔබ යහපත් ශිලයෙන් හැසිරෙන්න' යනුවෙන් පැවසුවාය. *(බස්සාර් හා තෛලමි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

සැමියා හා බිරිඳ කෙරෙහි සාරධර්ම

සැමියා හා බිරිඳ අතර පරස්පර සාරධර්මයන් ඇති බව මුස්ලිම්වරයා පිළිගත යුතුයි. ඒවා ඔවුන් දෙදෙනා පරස්පරව ඉටු කළ යුතු වගකීම් හා අයිතිවාසිකම්ය. මේ පිළිබඳව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

භාර්යාවන් කෙරෙහි සැමියන්ට ඇති අයිතිවාසිකම් සේම, පිළිවෙළට සැමියන් කෙරෙහිද අයිතිවාසිකම් ඇත. එනමුත්, ස්ත්‍රීන්ට වඩා පිරිමින්ට වැඩි තරාතිරමක් ඇත්තේය. *(අල්කුර්ආන්-2:228)*

සැමියා හා බිරිඳ දෙපළටම ඔවුන් පරස්පරව ඉටුකළ යුතු වගකීම් ඇති බවත්, විවිධ පෞද්ගලික හේතූන් මත පිරිමින්ට වැඩි තරාතිරමක් ඇති බවත් මෙම වැකිය වටහා දෙන්නේය.

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා තම අවසාන හජ් කර්තව්‍යය ඉටුකළ සමයේ කළ දේශනයෙහි මෙසේද පැවැසූ බව අම්ර් බින් අල්අහ්වස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

...දැනගන්න. නිසැකයෙන්ම, ඔබලා ඔබ බිරිඳන්ට කළ යුතු වගකීම්ද, ඔබ බිරිඳන් ඔබලාට කළ යුතු වගකීම්ද තිබෙන්නේය... *(තිර්මිදි හා අබූදාවූද් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

මෙයින් සමහරයන් සැමියන් හා බිරිඳන් දෙපළටම අයත් පොදු හා පෞද්ගලික අයිතිවාසිකම් වශයෙන් පවතී.

❑ - පොදු අයිතිවාසිකම්

1– විශ්වාසය :

සැමියා හා බිරිඳ යන දෙදෙනාම පරස්පරව විශ්වාස භාවයෙන් සිටිය යුතු අතර, සුළුවෙන් හෝ එකිනෙකාට ද්‍රෝහිකම් නොකළ යුතුයි.

2– ප්‍රේමය හා ප්‍රිය :

ඔවුන් දෙදෙනාම පරස්පරව පවිත්‍ර භාවයෙන් හා පිරිසිදු චේතනාවෙන් පරිපූරණ ප්‍රේමය හා ප්‍රිය හුවමාරු කළ යුතුයි. ඔවුන් දෙදෙනා අල්ලාහ්ගේ වැකිය වටහා දෙන කරුණු අනුව පරස්පරව මෙම ප්‍රේමයෙන් හා ප්‍රියයෙන් පුරා ජීවිතයම ගත කළ යුතුයි. අල්ලාහ් 'තවද, ඔබලා

ඔවුන්ගෙන් සැනසීම ලබා ගැනීම වස් ඔහු (අල්ලාහ්) ඔබලාට ඔබ ජාතියෙන්ම බිරිඳන් නිර්මානය කිරීමද, ඔබලා අතර ඔහු ප්‍රිය හා කරුණාව ඇති කිරීමද ඔහුගේ සාධකයන් අතර වේ. සැබැවින්ම, කල්පනා කරන සමාජයට මෙහි සාධක තිබේය' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-30:21)*

එසේම නබිනායක තුමා 'කවරෙකු (අන් අයට) ආදරය නොකරන්නේද, ඔහු (අන් අයගේ) ආදරයට පාත්‍ර නොවන්නේය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

3-පරස්පර විශ්වාසය :

ඔවුන් දෙදෙනා පරස්පරව විශ්වාස භාවයෙන් හැසිරිය යුතුයි. ඔවුන් තම තමන්ගේ සත්‍යභාවයෙහිද, හැසිරීමෙහිද, පවිත්‍රභාවයෙහිද කිසිසේත් සැක කළ නොයුතුයි. මක්නිසාදයත්, අල්ලාහ් 'සැබවින්ම, විශ්වාස වන්තයින් සැම දෙනා සහෝදරයින්ය' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-49:10)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'තමා ප්‍රියවන දේම තම සහෝදරයා කෙරෙහි ප්‍රියවන තෙක් ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ විශ්වාස වන්තයෙකු විය නොහැක' යනුවෙන් පැවසූ බව අනස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

සැමියා හා බිරිඳ කෙරෙහි සම්බන්ධතාවය විශ්වාසනීය සහෝදරත්වයට ස්ථිරතාවයද, ශීලාචාරයද සිනිඳුභාවයද වර්ධනය කරන්නේය.

4-පොදු සාරධර්ම :

එනම්, සාමාන්‍ය කටයුතුවල සිනිඳුකමින් හැසිරීම, ඔවුන් දෙදෙනා පරස්පරව මුහුණේ ප්‍රබෝධයෙන් බැලීම, ගරු කිරීම, යහපත් භාවයෙන් හැසිරීම යනාදියන්ය.

මේවා සියල්ල අල්ලාහ් අල්කුර්ආනය මගින් වටහා දී ඇති සත් ගුණධර්මයන් හා නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා පවසා ඇති යහපත්ශීල සාරධර්මයන්ය. අල්ලාහ් මේ බව '(ඔබලා) ඔවුන් (බිරිඳන්) හා සමග යහපත් ජීවිතයක් ගත කරන්න' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-4:19)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා '(ඔබලා) ස්ත්‍රීන්ව යහපත් භාවයෙන් මෙහෙයවන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෙරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

❑-පෞද්ගලික අයිතිවාසිකම්

එනම්, සැමියා තම බිරිඳ කෙරෙහිද, බිරිඳ තම සැමියා කෙරෙහිද පෞද්ගලිකව ඉටු කළ යුතු අනිවාර්ය කරුණුද ලබා දිය යුතු අයිතිවාසාකම්ද ඇත්තේය. ඒවා මෙසේය.

සැමියාගෙන් බිරිඳගේ අයිතිවාසිකම්

සැමියා තම බිරිඳ කෙරෙහි පහත සඳහන් සාරධර්මයන් අනුගමනය කළ යුතුයි.

1-ඇය සමග යහපත් ජීවිතයක් ගතකළ යුතුයි. අල්ලාහ් 'ඔවුන් සමග යහපත් ජීවිතයක් ගත කරන්න.' යනුවෙන් පවසන්නේය.*(අල්කුර්ආන්-4:19)*

එනම්, තමා ආහාරපානය අනුභව කරන හා ඇඳුම් අඳින සේ ඇයටද එසේම ලබාදිය යුතුයි. ඇය තමාට විරුද්ධකම් කරන්නේ දැයි ඔහු බියට පත්වන කළ අල්ලාහ් කෙසේ බිරිඳන් ශීලාචාර කළ යුතු බව අණකර ඇත්තේද එලෙස ඇයව ක්‍රමවත්ව ශීලාචාර කළ යුතුයි.

ඇයව බැණ නොවදී, දොස්පද නොකී හා නින්දා නොකර උපදෙස් කළ යුතුයි. එයට ඇය කීකරු නොවන කළ ඇයව යහනයෙන් ඉවත් කළ යුතුයි. එයටද ඇය කීකරු නොවන්නේද, තුවාල නොවන පරිදි පහර දිය යුතුයි. ඇයගේ මුහුණට හෝ ලේ පිටවන තරමට හෝ අවයවන් ක්‍රියා විරහිත වන පරිදි හෝ පහර නොදිය යුතුයි. අල්ලාහ් මේ බව ‘කුමන ස්ත්‍රීන් කෙරෙහි ඔවුන් (තම භාර්යාවන්ට) විරුද්ධකම් කරන්නේ දැයි ඔබලා බියවන්නේද, ඔවුන්ට උපදෙස් කරන්න. (එමගින් ඔවුන් කීකරු නොවූයේනම්) ඔවුන්ව යහනයෙන් ඉවත් කරන්න. (එමගින්ද ඔවුන් කීකරු නොවූයේනම්) ඔවුන්ට (සෙමින්) පහර දෙන්න. (නමුත්) ඔවුන් ඔබලාට කීකරුවූයේනම්, ඔවුන්ට එරෙහිව (වෙනත්) කිසියම් මාර්ගයක් නොසොයන්න’ යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-4:34)*

අපි අපගේ භාර්යාවන්ට කළයුතු කරුණු කුමක්ද ? යනුවෙන් නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගෙන් මා විමසූවිට එතුමා ‘ඔබ ආහාර අනුභව කරන කළ ඇයටද ආහාර සපයන්න. ඔබ ඇඳුම් අඳින කළ ඇයටද පැළඳීමට ඇඳුම් ලබා දෙන්න. ඇගේ මුහුණෙහි පහර නොදෙන්න. ඇයව නින්දිත ලෙස කතාබහ නොකරන්න. ඇයව පිළිකුල් ලෙස අප්‍රිය කරන්නේනම්,

තිවසෙහි පමණක් එසේ කරන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව මුආවියා බින් හයිදා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'දැනගන්න, ඔබලා ඔබලාගේ බිරිඳන්හට කළ යුතු අනිවාර්ය කරුණුනම්, ආහාරපාන හා ඇඳුම් පැළඳුම් ඔවුන්ට සැපයීමෙහි යහපත් ශීලයෙන් හැසිරීම වේ' යනුවෙන් පැවසූ බව අම්ර් බින් අහ්වස් (රලි) වාර්තා කරන්නේය. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

'විශ්වාසනීය පිරිමියෙකු තම විශ්වාසනීය බිරිඳ කෙරෙහි පිළිකුල් නොකරනු. ඇයගේ එක් ගුණාංගයක් ඔහු පිළිකුල් කළත්, ඔහු ප්‍රිය කරන වෙනත් ගුණාංගයක් ඔහු ඇයගෙන් දිටිය හැක' යනුවෙන් නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-ඇය ආගමික දැනුම් ඥානය නොලද කෙනෙකුනම්, ඇයට අත්‍යවශ්‍ය කරුණු ඉගැන්විය යුතුයි. නොඑසේනම්, මේවා ඉගෙන ගැනීම සඳහා ආගමික අධ්‍යාපනය උගන්වන පන්තිවලට යාම සඳහා අවසරය ලබා දිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, ආගමික දැනුම් ඥානය ලබාගැනීම කෙරෙහි අවශ්‍යතාවය ආහාර පානයන් කෙරෙහි අවශ්‍යතාවයට වඩා ඌන දෙයක් නොවන්නේය.

අල්ලාහ් 'විශ්වාස වන්තයිනි, මිනිසුන් හා ගල් දවන ද්‍රව්‍යවූ එම නිරයෙහි ගින්නෙන් ඔබලාවද ඔබ (බිරිඳ හා දරුවන් ඇතුලු) පවුල් ඥාතීන්ද රැකගන්න' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-66:6)*

3-ඉස්ලාමීය අනුශාසනා හා අවවාද සිය ජීවිතයෙහි අනුගමනය කිරීම සඳහා ඇයට බල කළ යුතුයි. ඇය සිය අලංකාර පෙන්වමින් ගමන් බිමන් කිරීම, අන් පිරිමින් සමග මිශ්‍රවී ඔවුන් සමග සහවාස කිරීම යනාදීන් කෙරෙහි ඇයව වැළක්විය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, සැමියා ඇයව රැකබලා ගත යුතු හා ආරක්ෂා කළ යුතු වගකිව යුත්තාය.

අල්ලාහ් 'පිරිමින් ස්ත්‍රීන්ව පාලනය කරන්නන්ය' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-4:34)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'පිරිමියා තම පවුල් ඥාතීන් කෙරෙහි වගකිව යුත්තාය. ඔහු සිය වගකීම් පිළිබඳව ප්‍රශ්න කරනු ලැබේ' යනුවෙන් පැවැසූ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

බිරිඳගෙන් සැමියාගේ අයිතිවාසිකම්

බිරිඳ තම සැමියා කෙරෙහි පහත සඳහන් සාරධර්මයන් අනුගමනය කළ යුතුයි.

1-අල්ලාහ්ට එරෙහි කරුණුවල හැර අන් සැම දේ කෙරෙහි ඇය තම සැමියාට කීකරු විය යුතුයි. අල්ලාහ් 'ඔවුන් (බිරිඳන්) ඔබලාට කීකරු වූයේනම්, ඔවුන්ට එරෙහිව (වෙනත්) කිසියම් මාර්ගයක් හෝ සොයා නොයන්න' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-4:34)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා 'පුද්ගලයෙකු තම බිරිඳ යහනයට කැඳවා, ඇය ඔහු කරා නොගියේනම්, (ඒ

හේතුවෙන්) ඔහු ඇය කෙරෙහි කෝපයෙන් එදින රාත්‍රිය ගත කළේනම්, ඇය අළුයම අවදිවන තෙක් අල්ලාහ්ගේ සුර දූතවරුන් ඇයට ශාප කරති' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෙයිරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබිනායක තුමා 'පුද්ගලයෙකු තවත් පුද්ගලයෙකුගේ පා මුල වැටීම මා අනුමත කරන්නේනම්, බිරිඳ තම සැමියාගේ පා මුල වැටීම සඳහා මා අණකර ඇත්තෙමි' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෙයිරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(තිර්මිදී ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-ඇය තම ගෞරවය හා තම සැමියාගේ නම්බුව රැකගත යුතු අතර, සැමියාගේ සම්පත්, ඔහුගේ දරුවන් හා නිවැස් කටයුතු සියල්ල රැකවරණයෙන් ආරක්ෂා කළ යුතුයි.

අල්ලාහ් 'යහපත්ශීල ස්ත්‍රීන් (තම සැමියන්ට) අවංක භාවයෙන් කීකරුවෙති. තවද, තම සැමියන් නිවැසෙහි නොසිටින අවස්ථාවන්හි ආරක්ෂා කළ යුතු දේ කෙරෙහි අල්ලාහ්ගේ ආරක්ෂාවෙන් රැක බලා ගෙන සිටිති' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-4:34)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා 'ස්ත්‍රිය තම සැමියාගේ නිවැස් කෙරෙහි වගකිව යුත්තාය. ඇය සිය වගකීම පිළිබඳව ප්‍රශ්න කරනු ලබේ' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

3-සැමියාගේ නිවසෙහිම ඇය රැඳී සිටිය යුතුයි. ඔහුගේ අවසරය හා තෘප්තියෙන් තොරව ඇය නිවැසින් පිටවිය නොයුතුයි. තම බැල්ම පහත හෙලිය යුතු අතර, තම

කටහඬද පහත් කළ යුතුයි. කවරෙකුට හෝ ඇය අපරාධ නොකළ යුතු අතර, සැමියාගේ පවුල් ඥාතීන් සමග යහපත් ශීලයෙන් හැසිරිය යුතුයි.

අල්ලාහ් මේ පිළිබඳව මෙසේ පවසන්නේය.
'ඔබ ඔබලාගේ නිවැසෙහිම රැඳී සිටින්න. පැරණි අඥාන සමයෙහි (සිටි ස්ත්‍රීන්) මෙන් දේහ අලංකාරය ප්‍රදර්ශනය කරමින් නොඇවිදින්න' *(අල්කුර්ආන්-33:33)*

'ඔබලා (අන් පිරිමින් සමග) ලලිත භාවයෙන් කතා බහවල නොයෙදෙන්න. මක්නිසාදයත්, සිත් සතන්හි රෝගය (නපුරු ආකල්ප) තිබෙන්නා සඵල කළ හැක' *(අල්කුර්ආන්-33:32)*

'අපවිත්‍ර වචනයන් ප්‍රසිද්ධියෙන් කීම අල්ලාහ් කැමැති නොවන්නේය' *(අල්කුර්ආන්-4:148)*

'(නබිතුමනි) විශ්වාසනීය ස්ත්‍රීන්හට 'ඔවුන් තමන්ගේ බැල්ම පහත හෙළිය යුතු බවත්. තම ආවරණ ප්‍රදේශ රැකගත යුතු බවත්, තම දේහ අලංකාරය සාමාන්‍යයෙන් පිටත පෙනෙන දේ හැර අන් කිසි වක් නොපෙන්විය යුතු බවත්...' පවසන්න' *(අල්කුර්ආන්-24:31)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'ඔබ සිය බිරිඳ කරා බැලුවිට ඇය ඔබව සතුටු කරයි. ඔබ අණකළ විට ඔබට ඇය කීකරුවේ. ඔබ නොමැති අවස්ථාවන්හි ඇය ඇගේ කන්‍යාභාවය හා සම්පත රැක ගනී. ස්ත්‍රීන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨවන්තිය හෙතම ඇයමයවේ' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(නසාඉ ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

පවුල් ඥාතීන් කෙරෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා තම දෙමාපියන්, දරුවන් හා සහෝදර සහෝදරියන් සමග සාරධර්මයෙන් හැසිරෙන සේම, තම ලේ ඥාතීන් හා පවුල් ඥාතීන් සමගද හැසිරිය යුතුයි.

තම දෙමාපියන් සමග හැසිරෙන සේම, ඔවුන්ගේ සහෝදර සහෝදරියන් සමගද හැසිරිය යුතුයි. එනම්, තම මව හා පියගේ සහෝදරියන් සමග තම මව සමග හැසිරෙන සේද, පියා හා මවගේ සහෝදරයන් සමග පියා සමග හැසිරෙන සේද හැසිරිය යුතුයි.

ලේ නෑයෝ මුස්ලිම් හෝ මුස්ලිම් නොවන්නන් වුවද, ඔවුන් සැම දෙනා ලේ ඥාතීන් ලෙස සැලකිය යුතුයි. ඔවුන් සමග සුහද භාවයෙන් ජීවත්වීම හා ඔවුන්ට උදව් උපකාර කිරීම අනිවාර්යවේ.

ඔවුන් අතර සිටින වැඩිහිටියන් ගරු කිරීම, බාල වුවන්ට ආදරය දැක්වීම, ඔවුන් රෝගාතුරුව සිටින කළ ඒ ගැන විමසීම, ඔවුන් දුක් පීඩාවට ලක්වූ කළ ඔවුන් සැනසුම් කිරීම, ඔවුන් ඥාතිත්වය කඩ කළත් ඔවුන් සමග එක්ව සුහදව හැසිරීම හා ඔවුන් අප්‍රසන්න භාවයෙන් සිටියත් ඔවුන් සමග සිනිඳු භාවයෙන් හැසිරීම යනාදීන් ඔවුන් සමග හැසිරෙන සාරධර්මයන්ය. මේ බව අල්කුර්ආනයෙහි හා නබි වදන්වල තහවුරු කර ඇත. අල්ලාහ් මේ පිළිබඳව මෙසේ පවසන්නේය.

කුමන අල්ලාහ්ගේ නාමයෙන් ඔබලාගෙන් කෙනෙකු අනෙකුගෙන් පරස්පරව (තම අයිතිවාසිකම) අයැද සිටින්නේද, එම අල්ලාහ්ටම ඔබලා බිය වන්න. තවද, ලේ ඥාතිකම පරිහානිය කිරීමෙන් ඔබලා වැළකී සිටින්න. *(අල්කුර්ආන්-4:1)*

ඥාතීන්හට ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම ලබා දෙන්න. *(අල්කුර්ආන්-30:38)*

නිසැකයෙන්ම, අල්ලාහ් යුක්ති සහගතව කටයුතු කරන ලෙසද, කුසල් ක්‍රියාවන් කරන ලෙසද, ඥාතීන්ට උපකාර කරන ලෙසද අණ කරයි. *(අල්කුර්ආන්-16:90)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගෙන් 'ස්වර්ගයෙහි පිවිසීමට හා අපායෙන් ඈත්වීමට හේතුවන කරුණු කුමක්ද ?' යනුවෙන් විමසූ කළ එතුමා 'ඔබ අල්ලාහ්ට වන්දනාමානය ඉටු කරන්න. ඔහුට කිසියම් දේ හෝ සමාන නොකරන්න. සලාතය ඉටු කරන්න. සකාතය හෙවත් දුගී බද්ද ගෙවන්න. පවුල් ඥාතීන් සමග එක්ව ජීවත් වන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූ අයියූබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව සල්මාන් බින් ආමිර් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

දිළින්දන්ට කරන දානය සඳහා එකී කුලිය (පමණක්) ලැබේ. ඥාතීන්ට කරන දානය සඳහා කුලිය දෙකක් ලැබේ. ඒවා එකී කුලිය හා ඥාත්තවයෙහි කුලියවේ. *(ඉබ්නු මාජා ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

අස්මා බින්ත් අබීබක්ර් (රලි) තුමිය මක්කාවේ සිට (මදීනාවට) පැමිණ සිටි අවස්ථාවේ නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගෙන් (ඉස්ලාමය නොවැළඳ සිටි) තම මව කෙරෙහි ඥාතිත්වය පැවැත්විය යුතුද ? යනුවෙන් විමසූ කළ, එතුමා 'ඔව් ඔබ ඔබ මව සමග ඥාතිත්තවය පවත්විය යුතුයි' යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

අසල් වාසීන් කෙරෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා අසල් වාසීන්ට ලබා දිය යුතු අයිත්වාසිකම් හා ඔවුන් සමග හැසිරිය යුතු සාරධර්මයන් පිළිගත යුතුයි. ඒවා සියල්ල පරිපූරණයෙන් අනුගමනය කිරීම සෑම අසල් වැසියෙකුටම අනිවාර්යවේ. මේ බව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

අල්ලාහ්ටම වන්දනාමානය කරන්න. ඔහුට කිසිවක් සමාන නොකරන්න. දෙමාපියන් කෙරෙහි සාර ධර්මයෙන් හැසිරෙන්න. ඥාතීන්, අනාථයන්, දිළින්දන්, ඥාතීන්වූ අසල් වැසියන් හා ඥාතීන් නොවන අසල් වැසියන් යනාදීන් කෙරෙහිද යහපත් භාවයෙන් හැසිරෙන්න. *(අල්කුර්ආන්–4:36)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව ආයිෂා (රලි) තුමිය මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

අසල් වැසියන් මාගේ (සම්පත්වල කෙරෙහි) හිමිකරුවෙකු ලෙසට පත්වෙයිද යනුවෙන් සිතන තරමට ජිබ්රීල් (අලෛ) තුමා ඔවුන් පිළිබඳව මහාට අඛණ්ඩව දේශනා කරමින් සිටියේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබි මුහම්මදු (සල්) තුමා පැවැසූ බව අබූ හුරෙරාහ් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

කවරෙකු අල්ලාහ්ව හා අවසාන දිනය කෙරෙහි විශ්වාස කරමින් සිටින්නේද, ඔහු තම අසල් වැසියා කෙරෙහි යහපත ශීලයෙන් හැසිරෙනු. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

අසල් වැසියන්ට කළයුතු කාර්ය

1-කියමනින් හෝ ක්‍රියාවෙන් අසල් වැසියාට හිරිහැර නොකිරීම. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'කවරෙකු අල්ලාහ්ව හා අවසාන දිනය කෙරෙහි විශ්වාස කර සිටින්නේද, ඔහු තම අසල් වැසියා කෙරෙහි යහපත් ශීලයෙන් හැසිරෙනු' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

එසේම, නබිනායක තුමා 'ඔහු විශ්වාසවන්තයා නොවන්නේය. ඔහු විශ්වාසවන්තයා නොවන්නේය. ඔහු විශ්වාසවන්තයා නොවන්නේය' යනුවෙන් (තුන්වරක්) පැවැසූ කළ 'කවරෙකු නබිතුමනි' යනුවෙන් එතුමාගෙන් විමසූහ. එවිට එතුමා 'කවරෙකුගේ හිරිහැරයෙන් සිය අසල් වැසියා ආරක්ෂාවරණය නොලබමින් සිටින්නේද හෙතම ඔහුය' යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-ඔහුට උපකාර කිරීම. එනම්, ඒවා ඔහු උදව් උපකාර පැතූ විට ඔහුට උදව් උපකාර කිරීම. ඔහු ලෙඩවූ කළ ඒ ගැන ඔහුගෙන් විමසීම, ඔහු ප්‍රීතියට පත්වූ කළ ඔහුට ප්‍රශංසා කිරීම, ඔහු දුක් හා පීඩාවට ලක්වූ කළ ඔහුව සැනසුම් කිරීම, අවශ්‍යවූවිට උපකාර කිරීම, ඔහුට අභිබවා සලාම් කීම, ඔහු හා ඔහුගේ දරුවන් සමග සිනිඳුකමින් කතාබහවල යෙදීම, ආගමික හා ලෞකික කරුණුවල ඔහුට මගපෙන්වීම, ඔහුගෙන් සිදුවන වැරදීන් කෙරෙහි සමාව දීම, ඔහුගේ රහස්‍යයන් කෙරෙහි පර්යේෂණය නොකිරීම, ගොඩනැගිලි හා පාරවල් තැනීමේදී ඔහුට හිරිහැර නොදීම හා ඔහුගේ

නිවැස් ඉදිරියෙහි කුණු රොඩු හැලීම මගින් ඔහුට කරදර කොකිරීම යනාදීන්ය. මේ සියල්ල සැම මුස්ලිම්වරුන් කෙරෙහිම අණකර ඇති සාරධර්මයන්ය.

3-කුසල් කිරීම මගින් ඔහුට ගරු කිරීම. නබිනායක තුමා 'මුස්ලිම් ස්ත්‍රියනි, ස්වල්ප මස් සහිත එළු කුරයක් වුවද එය නින්දිත බව සිතා එය අසල් වැසියාට ලබාදීමෙන් වැළකී නොසිටින්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

නබිනායක තුමා, තමා අමතා 'අබූදර්, ඔබ වැංජනය උයනකළ එහි ජලය වැඩිකර ඔබ අසල් වාසීන්ටද එයින් සළකන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූදර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

ආයිෂා (රලි) තුමිය, නබිනායක තුමාගෙන් 'මාහට අසල්වැසියන් දෙදෙනෙක් සිටිති. එයින් මා කවරෙකුට ප්‍රථමයෙන් තෑගිබෝග (හදියා) ලබාදිය යුතුද ?' යනුවෙන් විමසූ කළ එතුමා 'ඔවුන් අතර කවරෙකුගේ නිවස ඔබට ඉතා යාබදව පිහිටා ඇත්තේද, ඔහුට ලබා දෙන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව එතුමිය වාර්තා කරන්නීය *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

4-හිරිහැර නොකිරීම මගින් ඔහුට ගරුකිරීම. තම මායිම් (පොදු) බිත්තියෙහි ඔහු තම නිවසට අයත් බාල්කය වැනි දේ සවිකිරීම නොවැළක්විය යුතුයි. එසේම, ඔහු සමග විමසීම් නොකර ඔහුගේ ඉඩමට යාබදව පිහිටා ඇති තම ඉඩම හෝ ගොඩනැගිල්ල කුලියට දීම හෝ විකිණීම හෝ නොකළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ තම බිත්තියෙහි අසල් වැසියා බාල්කයක් සවිකිරීම තහනම්

නොකරන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

එසේම, 'පුද්ගලයෙකුගේ වත්තකට කොටස් කරුවෙකු හෝ යාබද අසල්වැසියෙකු හෝ සිටියේනම්, ඔහුට නොදන්වා එය විකුණුම් නොකරන්න' යනුවෙන් නබිනායක තුමා පවසන්නේය. *(හාකිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

මුස්ලිම්වරයාගේ අයිතිවාසිකම්

මුස්ලිම්වරයා තම සහෝදර මුස්ලිම්වරයාට තමා කළ යුතු අනිවාර්ය කරුණු හා සාරධර්මයන් ඇති බව විශ්වාස කළ යුතුයි. ඒවා අල්ලාහ්ට කළ යුතු වන්දනාමානයක් ලෙසද, ඔහු කරා ලඟාවීමට අයත් මගක් ලෙසද අවබෝධ කරගෙන නිසිපරිදි ඒවා ඉටුකළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, මෙම අනිවාර්ය කරුණු හා සාරධර්මයන් තම සහෝදර මුස්ලිම්වරයාට කළ යුතු බව අල්ලාහ් අනිවාර්ය කර ඇත. ඒවා මෙසේය.

1-ඔහුව මූනගැසූවිට තම කතාබහ ආරම්භ කිරීමට පෙර ඔහුට 'අස්සලාමු අලෛක්කුම් වරහ්මතුල්ලාහි වබරකාතුහූ' යනුවෙන් සලාමය පවසා මුසාෆහා කළ (අතිනත දිය) යුතුයි. එයට පිළිතුරක් වශයෙන් ඔහු 'වඅලෛකු මුස්සලාම් වරහ්මතුල්ලාහි වබරකාතුහූ' යනුවෙන් කිව යුතුයි.

අල්ලාහ් මේ බව 'ඔබලාට සලාමය පැතු කළ එයට පිළිතුරක් ලෙස එයට වඩා අලංකාරමත් (වචන වලින්)

සලාමය පවසන්න. නොඑසේනම්, (අවම වශයෙන්) එලෙසම පිළිතුරු සලාමය පවසන්න. *(අල්කුර්ආන්-4:86)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'වාහනයෙහි ගමන් කරන්නා ඇවිදමින් ගමන් කරන්නාටද, ඇවිදමින් ගමන් කරන්නා අසුන් ගෙන සිටින්නාටද, ස්වල්ප පිරිස් අධික පිරිසටද සලාමය කිව යුතුයි' යනුවෙන් පැවසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමාද, 'ඔබ හඳුනන හා නාඳුනන අයට සලාමය පවසන්න' යනුවෙන් පැවසූ බව අබ්දුල්ලාහ් බින් අම්ර් (රලි) තුමාද වාර්තා කරති. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

2-ඔහු කිඹුහුමක් යවා 'අල්හම්දු ලිල්ලාහ්' (සියළු ප්‍රශංසා අල්ලාහ්ටට හිමිවේ) යනුවෙන් පැවසූ කළ, 'යර්හමකල්ලාහ්' (අල්ලාහ් ඔබට භාග්‍ය ලබා දෙනු මැනව්) යනුවෙන් ඔහු කිව යුතුයි. එයට පිළිතුරක් වශයෙන් ඔහු 'යහ්දීකුමුල්ලාහ් වයුස්ලිහ් බාලකුම්' (අල්ලාහ් ඔබට සුමග පෙන්වනු මැන. ඔබගේ තත්ත්වයන් ශීලාචාර කරනු මැනව්) යනුවෙන් පැවසිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'ඔබලාගෙන් කෙනෙකු කිඹුහුමක් යවා 'අල්හම්දු ලිල්ලාහ්' යනුවෙන් කිව කළ (එයට සවන් දෙන) ඔහුගේ සහෝදරයා 'යර්හමුකල්ලාහ්' යනුවෙන් පවසනු. ඔහු එසේ යර්හමුකල්ලාහ් යනුවෙන් පැවසූ කළ, කිඹුහුම යැවූ තැනැත්තා ඔහුට 'යහ්දීකුමුල්ලාහ් වයුස්ලිහ් බාලකුම්' යනුවෙන් පවසනු' මෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම, 'නබිනායක තුමා කිම්සීමක් කළානම් තම අතින් හෝ රෙද්දකින් හෝ මුහුණ වසා ගන්නා බවත්, එමගින් තම ශබ්දයද පහත්කර ගන්නා බවත්' අබූහුරෛරා (රලි) තුමා පවසන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

3-ඔහු ලෙඩවූ කළ ඔහුගේ සුව දුක් විමසීම් හා ඔහු ලෙඩෙන් මිදීම සඳහා ප්‍රාර්ථනා කිරීම් කළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'මුස්ලිම් වරයෙකුට තම මුස්ලිම් සහෝදරයා කෙරෙහි අතිවාර්ය කරුණු පහක් ඇත. ඒවා, තමාට කී සලාමයට පිළිතුරු දීම, ලෙඩුන් සුව දුක් විමසීම, අවමංගල්‍ය (ජනාසා) කටයුතුවල සහභාගිවීම, භෝජන සංග්‍රහය සඳහා කෙරෙන ඇරයුම පිළිගැනීම හා ඔහු කිම්හුමක් යවා අල්හම්දු ලිල්ලාහ් යනුවෙන් කියූ විගස යර්හමුකල්ලාහ් යනුවෙන් කීම යනාදීන්ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

4-ඔුහු මරණයට පත්වූ කළ ඔහුගේ ජනාසා කටයුතුවලට සහභාගිවිය යුතුයි. මන්දයත්, නබිනායක තුමා 'මුස්ලිම්වරයෙකු තම මුස්ලිම් සහෝදරයා කෙරෙහි කළ යුතු අතිවාර්ය කරුණු පහක් ඇත. ඒවා, තමාට පිළිගැන්වූ සලාමයට පිළිතුරු දීම, ලෙඩුන් සුව දුක් විමසීම, ජනාසා කටයුතුවල සහභාගිවීම, භෝජන සංග්‍රහය සඳහා කෙරෙන ඇරයුම පිළිගැනීම හා ඔහු කිම්හුමක් යවා අල්හම්දු ලිල්ලාහ් යනුවෙන් කියූ විගස යර්හමුකල්ලාහ් යනුවෙන් කීම යනාදීන්ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නෙන්ය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

5–ඔහු කිසියම් කරුණක් පිළිබඳව දිවුරා ඇත්තේනම්, ඔහු එය කඩ නොකර ඉටු කිරීම සඳහා ඔහුට උදව් කිරීම. ලෙඩුන්ගේ සුව දුක් විමසන ලෙසත්, ජනාසා කටයුතුවල සහභාගිවන ලෙසත්, කිඹිහුමකට පිළිතුරු දෙන ලෙසත්, දිවුරුම් කළ අයට එය ඉටුකිරීම සඳහා උදව් කරන ලෙසත්, අපරාධයට ලක්වූ තැනැත්තාට උදව් කරන ලෙසත්, කෙරෙන භෝජන සංග්‍රහ ඇරයුම පිළිගන්නා ලෙසත් සලාමයට පිළිතුරු ලබාදෙන ලෙසත් නබිනායක තුමා අපට අණකර ඇති බව බර්රාඋ බින් ආසිබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

6–ඔහු කිසියම් කරුණක් කෙරෙහි උපදෙස් පැතූ කළ ඔහුට උපදෙස් කළ යුතුයි. එනම්, එකී කරුණෙහි ඇති යහපත හා ප්‍රයෝජනය පැහැදිළිකර අවබෝධකර දිය යුතුයි. මේ ගැන නබිනායක තුමා 'පුද්ගලයෙකුගෙන් තම සහෝදරයෙකු උපදෙස් පැතූ කළ ඔහුට උපදෙස් කරනු' යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

7–තමා ප්‍රියකරන දේම ඔහු කෙරෙහි ප්‍රිය කළ යුතු අතර, තමා අප්‍රිය කරන දේම ඔහු කෙරෙහි අප්‍රිය විය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'තමා ප්‍රියකරන දේ තම සහෝදරයා කෙරෙහි ප්‍රිය කරන තෙක් ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ විශ්වාස වන්තයෙකු විය නොහැක' යනුවෙන් පැවැසූ බව අනස් (රලි) තුමාද, 'විශ්වාසවන්තයෙකු තව විශ්වාසවන්තයෙකුට උදාහරණයනම්, ගොඩනැගිල්ලක් සේය. එහි කොටසක් තවත් කොටසක් උසුලගෙන (මුක්කුදී) සිටින්නේය' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූ මූසා (රලි) තුමාද වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

8-ඔහුට උදව් උපකාර කළ යුතුයි. ඔහුට උදව් උපකාර අවශ්‍යවන කුමන අවස්ථාවක හෝ ඔහුව නොසැළකිලිමත්ව අතහැරිය නොයුතුයි. මක්නිසාදයත්, 'ඔබ සහෝදරයා අපරාධ කරන්නෙකු හෝ අපරාධයට ලක්වූ තැනැත්තෙකු හෝ වේවා ඔහුට උදව් උපකාර කරන්න' යනුවෙන් නබිනායක තුමා පැවැසූවිට පුද්ගලයෙකු 'අල්ලාහ්ගේ දූතයානෙනි, අපරාධයට ලක්වූ තැනැත්තාට උද්ව් උපකාර කළ හැක. නමුත්, අපරාධ කරන්නාට උදව් උපකාර කරන්නේ කෙසේද ?' යනුවෙන් විමිසීය. එවිට එතුමා 'අපරාධ කිරීමෙන් ඔහුව වැළක්වීම ඔබ ඔහුට කරන උදව් උපකාරවේ' යනුවෙන් පැවැසූ බව අනස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

එසේම, 'තම සහෝදර මුස්ලිම් වරයාගේ නම්බුව ආරක්ෂා කරන්නාගේ මුහුණ පරලොවෙහි අල්ලාහ් අපායයෙන් ආරක්ෂා කරයි' යනුවෙන් නබිනායක තුමා පැවැසූ බව අබූදර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අහ්මද් හා තිරිමිදී ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

9-ඔහුට කිසියම් කරදරයක් හෝ හානියක් හෝ නොකළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'සෑම මුස්ලිම්වරුන්ටම (තම සහෝදර) මුස්ලිම් වරයාගේ ලේ, සම්පත් හා නම්බුව යනාදීන් තහනම්ය' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

නබිනායක තුමා 'කිසියම් මුස්ලිම් වරයෙකු හෝ වෙනත් මුස්ලිම් වරයෙකු බියගැන්වීම තහනම්ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබ්දුල් රහ්මාන් බින් අබී

ලෛලා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූ දාවූද් හා අහ්මද් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබිනායක තුමා 'කවරෙකුගේ දිවෙන් හා අතින් අන් මුස්ලිම්වරුන් (හිරිහැරයෙන් තොරව) නිදහසින් ජීවත් වන්නේද හෙතම සත්‍ය මුස්ලිම්වරයාය ඔහුමය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ජාබිර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

10-ඔහු සමග බැගෑපත්කමින් හැසිරිය යුතු අතර, ඔහු කෙරෙහි අහංකාර නොකළ යුතුයි. අනුමතවූ සභාවෙහි ඔහු අසුන්ගෙන සිටින කළ එහි තමා අසුන්ගැනීම සඳහා ඔහුව එතනින් නැගිට්ටවිය නොයුතුයි. අල්ලාහ් 'ඔබ මුහුණ අහංකාරමත්ව මිනිසුන්ගෙන් හරවා නොතබන්න. පොලොවෙහි අහංකාරයෙන් නොඇවිදින්න. නිසැකව, අහංකාර කරන හා ආඩම්බරවන කිසිවෙකු අල්ලාහ් ප්‍රිය නොකරන්නේය' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-31:18)*

නබිනායක තුමා 'කවරෙකු අල්ලාහ් කෙරෙහි බැගෑපත්කමින් සිටින්නේද, ඔහුව අල්ලාහ් උසස් කරයි' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් හා තිර්මිදි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා සැම දෙනා සමග බැගෑපත්කමින් හැසිරෙන්නේය. වැන්දඹුවන් හා දිළින්දන් කරා ගොස් ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවයන් අහංකාර නොකරමින් ඉටුකර දෙන්නේය. එතුමා 'ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ පුද්ගලයෙකු අසුන්ගෙන සිටින ස්ථානයෙන් ඔහුව ඉවත් කොට එහි අසුන්

නොගන්න. අමතරව එහි විශාලකර අසුන් ගන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

11-ඔහුව දින තුනකට වඩා පිළිකුල් කර නොසිටිය යුතුයි. මන්දයත්, නබිනායක තුමා 'මුස්ලිම්වරයෙකු තම සහෝදරයාව දින තුනකට වඩා පිළිකුල්කරමින් සිටිය නොයුතුයි. ඔවුන් දෙදෙනා හමුවන අවස්ථාවන්හි කෙනෙකු අනෙකා නොසලකා නොයා යුතුයි. ඔවුන් දෙදෙනා අතර ප්‍රථමයෙන් සලාමය ආරම්භ කරන්නා ශ්‍රේෂ්ඨයාය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූ අය්යූබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

එසේම, නබිනායක තුමා '...ඔබලා පරස්පරව කෙනෙකු අනෙකුට පිළිකුල නොහඟවන්න. ඔබ සැම දෙනාම අල්ලාහ්ගේ දාසයන්වූ සහෝදරයන් සේ සිටින්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

12-ඔහු ගැන කේලාම් කීම, ඔහුව නින්දිතයෙකු ලෙස සැළකීම, ඔහුව විහිළු කිරීම, ඔහුට විකට නම් කිරීම හා ඔහු ගැන ව්‍යාජ තොරතුරු පතුරුවීම යනාදීන් නොකළ යුතුයි. මේ බව අල්ලාහ් 'විශ්වාස වන්තයිනි, (සැක සහිත) අධික සිතුවිලිවලින් ඔබලා වැළකී සිටින්න. මක්නිසාදයත්, සිතුවිල්ලෙහි උදාවන සමහරයන් පාපයන් ලෙස පවතී. (අන් අයගේ අඩුපාඩු ගැන) සමීක්ෂණය නොකරන්න. එසේම, ඔබලාගෙන් සමහරුන් තවත් සමහරයන් ගැන කේළාම් නොකියන්න. ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ නැසීගිය තම සහෝදරයාගේ මාංශ අනුභව කිරීමට ප්‍රිය වන්නෙහිද ?

(නැත) එය ඔබලා පිළිකුල් හඟවමින් අප්‍රිය කරති' *(අල්කුර්ආන්-49-12)* යනුවෙන්ද,

'විශ්වාස වන්තයිනි, එක් සමාජයෙකු තවත් සමාජයක් කෙරෙහි විහිළු නොකරනු. මක්නිසාදයත්, (විහිළුවට ලක්වූවන්) ඔවුන්ට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයන් විය හැක. (එසේම) කිසියම් ස්ත්‍රීන් වෙනත් ස්ත්‍රීන් කෙරෙහි (විහිළු නොකරනු) මක්නිසාදයත්, ඔවුහු ඔවුන්ට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ වන්තීන් විය හැක. තවද, ඔබලා පරස්පරව කෙනෙකු අනෙකුට නින්දා නොකරන්න. (ඔබලා) කෙනෙකු අන් කෙනෙකු පරස්පරව (නරක) විකට නම්වලින් නොකැඳවන්න. විශ්වාසය කළායින් පසු (එසේ නරක) විකට නම් තැබීම දුශ් චරිතයෙකි. කවරෙකු (මෙයින්) පාපොච්චාරණය නොකළේද, අපරාධකරුවන් හෙතම ඔවුන්මයවේ' *(අල්කුර්ආන්-49:11)* යනුවෙන්ද පවසන්නේය.

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා 'කේළාම් කීම යනු කුමක් බව ඔබලා දැන සිටින්නේද ?' යනුවෙන් විමසූ කළ එතුමාගේ ශ්‍රාවකරුවන් 'මේ ගැන දැන සිටින්නේ හෙතම අල්ලාහ් හා ඔහුගේ දූතයාය' යනුවෙන් කීහ. එවිට නබිතුමා 'කේළාම් කීම යනුවෙන් හැඳින්වන්නේ, ඔබ සහෝදරයා ගැන ඔහු අප්‍රියවන දේ කීමකි' යනුවෙන් පැවැසීය. එවිගස මා, 'මා පවසන කරුණු මාගේ සහෝදරයා වෙත තිබේනම් කුමක් සිතන්නේද ?' යනුවෙන් විමසීමි. එයට එතුමා 'ඔබ පවසන කරුණු ඔහු මත තිබේනම්, ඔබ නිසැකයෙන්ම, කේළාම් කීවේය. ඔබ පැවැසූ දේ ඔහු මත නොවන්නේනම්, ඔබ ඔහුට දොස් පද කීවේය'

යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම, නබිනායක තුමා තම අවසන් හජ් කර්තව්‍යය ඉටුකළ සමයේ මිනිසුන් අමතමින් කළ දේශනයෙහි '...ඔබලාගේ ප්‍රාණයන්, ඔබලාගේ සම්පත් හා ඔබලාගේ නම්බුව යනාදීන් කෙරෙහි හානි කිරීම ඔබලා අතර පරස්පරව තහනම්ය...' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබී බක්රත් (රලි) තුමා තම පියාගෙන් සවන් දුන් බව වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම, 'කේළාම් කියන්නන් ස්වර්ගයෙහි නොපිවිසෙති' යනුවෙන් නබිනායක තුමා පැවැසූ බව හුදෛෆා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

13-ඔහු ජීවතුන් අතර සිටිනකල හෝ ඔහු නැසීගිය පසු හෝ ඔහුට නොබැණිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'මුස්ලිම්වරයෙකුට බැණීම පාප ක්‍රියාවෙකි. ඔහුව ඝාතනය කිරීම දේව ප්‍රතික්ෂේප කිරීමකි' යනුවෙන් පැවැසූ බව ඉබ්නු මස්ඌද් (රලි) තුමාද, 'නැසීගිය අයට නොබණින්න. මන්දයත්, ඔවුන් කළ දේ කෙරෙහි කුලිය ඔවුන් ලබාගෙන සිටිති' යනුවෙන් පැවැසූ බව ආයිෂා (රලි) තුමියද වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

14-ඔහු ගැන ඊර්ෂයා කිරීම, වැරදි ආකල්ප ගැනීම, වෛරය කිරීම හා ඔහු ගැන ගැඹුරෙන් සමීක්ෂණය කිරීම යනාදීන් නොකළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, අල්ලාහ් 'විශ්වාස වන්තයිනි, (සැක සහිත) අධික සිතුවිලිවලින් ඔබලා වැළකී සිටින්න. මන්දයත්, සිතුවිල්ලෙහි උදාවන

සමහරයන් පාපයන් ලෙස පවතී. (එසේම, අන් අයගේ අඩුපාඩු ගැන) සමීක්ෂණය නොකරන්න' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(අල්කුර්ආන්-49-12)*

15-ඔහුව රැවටීම, ඔහුට ද්‍රෝහිකම් කිරීම හා ඔහුව අසත්‍ය කිරීම තහනම්ය. මන්දයත්, අල්ලාහ් 'කවරෙකු විශ්වාසනීය පිරිමින් හා විශ්වාසනීය ස්ත්‍රීන් හට ඔවුන් නොකළ කාර්යයක් කෙරෙහි නින්දා කරන්නේද, ඔවුහු නිසැකයෙන්ම, දොස් පද හා ප්‍රසිද්ධ පාපයන් උසුලාගෙන සිටින්නෝය' *(අල්කුර්ආන්-33-58)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

එසේම නබිනායක තුමා 'කවරෙකු කෙරෙහි ගුණාංග සතරක් පවතින්නේද, ඔහු පැහැදිලි කුහකයාය. කවරෙකු මත එයින් එක් ගුණාංගයක් තිබී, ඔහු එයින් ඉවත්වන තෙක් ඔහු කුහකකමෙහි එකී ගුණාංගයෙහිම සිටී. ඒවා, ඔහු විශ්වාස කළානම් ද්‍රෝහිකම් කරයි. ඔහු යමක් ප්‍රකාශ කළානම් අසත්‍යයම ප්‍රකාශ කරයි. ඔහු ගිවිසුමක් කළානම් එය බිඳ දමයි. ඔහු තර්ක කළානම් පාපයෙහි පිවිසේ' යනුවෙන් පැවසූ බව අබ්දුල්ලාහ් බින් අම්ර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

16-ඔහු හා සමග යහපත් සාර ධර්මයෙන් හැසිරීම. එනම්, ඔහුට උපකාර කිරීම ඔහුට හිරිහැර නොකිරීම, මුහුණේ ප්‍රබෝධයෙන් ඔහුව මුණ ගැසීම, ඔහු කරන උපකාරයන් පිළිගැනීම, ඔහුගෙන් සිදුවන වැරදීන් කෙරෙහි සමාව දීම හා ඔහුට කළ නොහැකි කාර්ය නොපැවරීම යනාදි ගුණධර්මයෙන් ඔහු හා සමග හැසිරිය යුතුයි. මන්දයත්, නබිනායක තුමා 'ඔබ කුමන ස්ථානයක සිටියද, අල්ලාහ් කෙරෙහි බියබැතිසිතින්

සිටින්න. අකුසලක් සිදුවූ විගස කුසලක් ඉටු කරන්න. එය (කුසල) අකුසල විනාශ කර දමයි. ඔබ මිනිසුන් අතරෙහි සාරධර්මයෙන් හැසිරෙන්න' යනුවෙන් පැවසූ බව අබූදර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා හාකිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

17–ඔහු තමාට වඩා වැඩිහිටියෙකුනම් ඔහුට ගරු කළ යුතුයි. ඔහු තමාට වඩා බාලයෙකුනම් ඔහුට ආදරය කළ යුතුයි. මන්ද, නබිනායක තුමා 'අප වැඩිහිටියන් ගරු නොකරන්නාද, අප බාලයන්ට ආදරය නොකරන්නාද අපේ අය නොවන්නාය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අනස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් හා තිර්මිදි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

කාෆිර්වරුන් කෙරෙහි සාරධර්ම

ඉස්ලාම් හැර අන් සියළු ආගම් අසත්‍ය බවද, ඒවා අනුගමනය කරන්නන් කාෆිර් හෙවත් ප්‍රතික්ෂේප කරන්නන් ලෙසද, ඉස්ලාම් ධර්මය පමණක් හෙතම සත්‍ය ආගම බවද, එය පිළිගෙන අනුගමනය කරන්නන් පමණක් විශ්වාසනීය මුස්ලිම්වරුවන් බවද මුස්ලිම්වරයා විශ්වාස කළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, අල්ලාහ් 'සැබැවින්ම, අල්ලාහ් වෙත පිළිගත් ආගමනම්, හෙතම එය ඉස්ලාමය වේ' *(අල්කුර්ආන්–3:19)* යනුවෙන්ද, 'ඉස්ලාමය හැර අන් කිසියම් ආගමක් කවරෙකු හෝ ප්‍රිය කරන්නේද, (එය) කිසිවිටක ඔහුගෙන් පිළිගනු නොලැබේ. (මෙවන්) අය පරලෝ දිනයේ අලාභකරුවන් අතරෙහි සිටිති *(අල්කුර්ආන්–3:85)* යනුවෙන්ද පවසන්නේය.

එබැවින්, අල්ලාහ්ගේ ආගමවූ ඉස්ලාම් ධර්මය පිළිනොගෙන සිටින සෑම දෙන කාෆිර් හෙවත් ප්‍රතික්ෂේප කරුවන් බව මුස්ලිම්වරයා පිළිගත යුතුයි. ඔවුන් සමග පහත සඳහන් සාරධර්මයෙන් හැසිරිය යුතුයි.

1-ඔහුගේ දේව ප්‍රතික්ශේපය පිළිගැණිම හෝ එය කෙරෙහි තෘප්තියක් හෝ නොවිය යුතුයි. මන්දයත්, දේව ප්‍රතික්ශේපය කෙරෙහි තෘප්තිවීම දේව ප්‍රතික්ශේප කිරීමකි.

2-අල්ලාහ් ඔහු කෙරෙහි අප්‍රිය කරන සේ මුස්ලිම්වරයාද ඔහුව අප්‍රිය කළ යුතුයි. මන්දයත්. ප්‍රියවීම හා අප්‍රියවීම අල්ලාහ් කෙරෙහි පමණක් විය යුතුයි. ඔහු අල්ලාහ්ව ප්‍රතික්ශේප කරන කළ අල්ලාහ් ඔහු කෙරෙහි අප්‍රියවන හෙයින් මුස්ලිම්වරයාද ඔහු කෙරෙහි අප්‍රිය විය යුතුයි.

3-ඔහුව ප්‍රිය වීම හා ඔහු සමග මිත්‍රත්වය පැවත්වීම නොකළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, අල්ලාහ් 'දේව විශ්වාසීන් තමන් සේ දේව විශ්වාසීන් හැර (කිසි සේත්) දේව ප්‍රතික්ශේප කරන්නන් සහකාරයන් ලෙස තෝරාගත නොයුතුයි' *(අල්කුර්ආන්-3:28)* යනුවෙන්ද

'නබිතුමනී, අල්ලාහ්ව හා පරලොව දිනය කෙරෙහි විශ්වාස කරමින් සිටින සමාජයින් අල්ලාහ් හා ඔහුගේ දූතයාට විරුද්ධකම් කරන්නන් කෙරෙහි ප්‍රිය කරන්නන් ලෙස ඔබ නොදිටී. එවන්නන් තම දෙමාපියන් හෝ තම පුත්‍රයන් හෝ තම සහෝදරයන් හෝ තම පවුල් ඥාතීන් හෝ වෙවා විය හැක' *(අල්කුර්ආන්-58:22)* යනුවෙන්ද පවසන්නේය.

4-ඔහු මුස්ලිම්වරුන්ට එරෙහි සටන් කරන්නෙකු නොවන්නේම්, ඔහු හා සමග යුක්ති සහගතව හා

සාධාරනත්වයෙන් හැසිරිය යුතු අතර, ඔහුට කුසල් හා උපකාර කළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, අල්ලාහ් 'ධර්මය පිළිබඳ කරුණු කෙරෙහි කවරෙකු ඔබලා සමග සටන් නොකර හා ඔබලාව ඔබලාගේ නිවසින් පිටමන් නොකර සිටින්නේද, ඔවුන්ට කුසල් කිරීමද ඔවුන් කෙරෙහි යුක්ති සහගතව හැසිරීමද අල්ලාහ් නොවළක් වන්නේය. අල්ලාහ් යුක්ති සහගතව හැසිරෙන්නන් ප්‍රිය කරන්නේය' *(අල්කුර්ආන්-60:8)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

5-පොදුවෙන් සැම දෙනා සමග හැසිරෙන සේම ඔහු හා සමගද හැසිරිය යුතුයි. එනම්, ඔහුට කුස ගින්න ඇතිවන කළ ඔහුට ආහාර සැපයීම, පිපාසය ඇතිවන කළ ජලය ලබාදීම, ඔහු ලෙඩවු කළ ඔහුට ප්‍රතිකාර ලබා දීම හෝ එම විපාකයෙන් ඔහුව රැක ගැනීම හා ඔහුට සිදුවන දුක් පීඩාවලින් ඔහුව ආරක්ෂා කිරීම යනාදි සාරධර්මයන් හැසිරිය යුතුයි. නබිනායක තුමා මේ බව 'ඔබ පොලෝ තලය මත සිටින්නන්ට ආදරය දක්වන්න. අහසෙහි සිටින්නන් ඔබට ආදරය දක්වති' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ඉබ්නු මස්ඌද් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(තබරානි හා හාකිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

6-ඔහු මුස්ලිම්වරුන් කෙරෙහි සටන් කරන්නෙකු නොවන්නේනම්, ඔහුගේ සම්පත් හා නම්බුවට කිසියම් අපරාධයන් සිදු කළ නොයුතුයි. මන්දයත්, අල්ලාහ් පැවැසූ බව නබිනායක තුමා 'මාගේ දාසයිනි, අපරාධ කිරීම මා මාහටම තහනම් කළෙමි. එසේම එය ඔබලා අතරද, තහනම් කළෙමි. එබැවින්, ඔබලා කෙනෙකු අනෙකුට පරස්පරව අපරාධය නොකරන්න...' යනුවෙන්

ප්‍රකාශ කළ බව අබූදර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

7-ඔහුට තෑගි බෝග ලබා දීම, ඔහුගෙන් තෑගි බෝග පිළිගැනීම හා ඔහු ක්‍රිස්තියානි හෝ යුදෙව් වරයෙකුනම් ඔහුගේ (ඉස්ලාමයට පටහැනි නොවන) ආහාරයෙන් අනුභව කිරීම යනාදීන් අනුමත වේ. මේ බව අල්ලාහ් 'ආගම් ලද අය (යුදෙව් හා ක්‍රිස්තියානීන්)ගේ ආහාරයන් ඔබලාට අනුමතවේ' *(අල්කුර්ආන්-5:5)* යනුවෙන් පවසන්නේය. එසේම මදීනාවෙහි එක් යුදෙව් වරයෙකු කළ ඇරයුම පිළිගත් නබිනායක තුමා ඔහු සැපයූ ආහාරය අනුභව කළේය.

8-ඔහුට විශ්වාසනීය ස්ත්‍රීය විවාහකර නොදිය යුතුයි. ප්‍රතික්ෂේප කරන්නා ආගම් ලද යුදෙව් හෝ ක්‍රිස්තියානි ස්ත්‍රීයෙකුනම් ඇයට මුස්ලිම් පිරිමියෙකු හා සමග විවාහ විය හැක. මේ බව අල්ලාහ් 'අල්ලාහ්ට ආදේශ කරන ස්ත්‍රීන් (අල්ලාහ්ව) විශ්වාසය කරන තෙක් කිසියම් අවස්ථාවක හෝ ඔවුන් හා සමග ඔබලා විවාහ නොවන්න' *(අල්කුර්ආන්-2-221)* යනුවෙන්ද,

'විශ්වාසනීය යහපත් ශීල ස්ත්‍රීන් හා ඔබලාට පෙර ආගම් පිරිනමනලද ස්ත්‍රීන් ගණිකාවන් ලෙස හෝ අනියම් භාර්යාවන් ලෙස හෝ නොපවත්වා ඔවුන්ට (මනාලියට අනිවාර්යයෙන් පිරිනැමිය යුතු තෑග්ගවූ) මහරය ලබාදී ඔවුන්ව විවාහ කර ගැනීම ඔබලාට අනුමතවේ' *(අල්කුර්ආන්-5:5)* යනුවෙන්ද පවසන්නේය.

9-ඔහු කිඹුහුමක් යවා අල්හම්දු ලිල්ලාහ් (ප්‍රශංසා සියල්ල අල්ලාහ්ටම හිමිවේ) යනුවෙන් පැවැසූ කළ එයට පිළිතුරක් වශයෙන් යහ්දීකුමුල්ලාහ් වයුස්ලිහු බාලකුම් (අල්ලාහ් ඔබලාට යහමග පෙන්වනු මැනවි. ඔබලාගේ

කාර්යයන් ශීලාචාරය කරනු මැනව්) යනුවෙන් කිව යුතුයි. මක්නිසාදයත්, යුදෙව්වරුන් නබිනායක තුමා 'යර්හමුකල්ලාහ්' (අල්ලාහ් ඔබලාට භාග්‍යයන් ලබාදෙනු මැනව්) යනුවෙන් තමන්ට කිව යුතු යනු අපේක්ෂාවෙන් එතුමාගේ ඉදිරියෙහි කිඹුහුම් යවන කළ 'අල්හම්දු ලිල්ලාහ්' යනුවෙන් කියති. නමුදු නබිතුමා එවන් අවස්ථාවල 'යහ්දිකුමුල්ලාහු වයුස්ලිහු බාලකුම්' (ඔබලාට අල්ලාහ් යහමග පෙන්වනු මැනව්. ඔබලාගේ කාර්යයන් ශීලාචාරය කරනු මැනව්) යනුවෙන් පවසන්නේය.

10-අභිබවා ගොස් ඔහුට සලාමය නොකිව යුතුයි. නමුත් ඔහු සලාමය පැවැසූවේනම්, 'වඅලෛකුම්' (ඔබට එසේම ලැබෙනු මැනව්) යනුවෙන් පිළිතුර දිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබි නායක තුමා 'ආගම් ලද අය (යුදෙව් හා කිතුමතුන්) ඔබලාට සලාමය පැවැසූවේනම්, ඔබලා 'වඅලෛකුම් යනුවෙන් පවසන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අනස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

12-සිරිත් විරිත්වල හා චාරිත්‍ර වාරිත්‍රවල ඔවුන්ට පටහැනිව හා ඔවුන්ට සමානවීමෙන් තොරව තම සිරිත් විරිත් හා චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර අනුගමනය කළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'කවරෙකු කුමන සමාජය කෙරෙහි සමානව සිටින්නේද, ඔහු එම සමාජයෙහිම කෙනෙකුවේ' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

ප්‍රාණීන් කෙරෙහි සාරධර්ම

ලොවෙහි ජීවත්වන අධික ප්‍රාණීන් ගෞරවණීය නිර්මානයන් ලෙස සිතා මුස්ලිම්වරයා ඒවාට ආදරය කළ යුතු අතර, ඒවා හා සමග පහත සඳහන් සාරධර්මයෙන් හැසිරිය යුතුයි.

1-ඒවා කුස ගින්නට හා පිපාසයට ලක්වූ කළ ආහාර පානයන් ලබා දිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබි නායක තුමා 'තෙත ගතිය යුත් අක්මාව ලද සැම දේට කුලිය තිබේ' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

2-ඒවාට ආදරය හා ප්‍රිය දැක්විය යුතුයි. මන්දයත්, ඉබ්නු මස්ඌද් (රලි) තුමා 'අපි නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා සමග ගමනක යෙදී සිටීමු. එතුමා තම අවශ්‍යතාවයක් සඳහා පිටතට ගියේය. එවිට අපි පැටව් දෙන්නෙක් සමග කුරුල්ලෙක් දැක එම පැටවුන් අපි පිටතට ගත්තෙමු. වහාම එම මව කුරුල්ලා තැති ගෙන අත් තටු ගසන්නට විය. එවිට නබිතුමා පැමිණ 'මෙම පැටව් වෙන්කර මව කුරුල්ලා වේදනා කළේ කවරෙකුද ? වහාම එකී පැටවුන් මව වෙතම තබන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව පවසන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

3-ඒවා කපන කළ හෝ මරන කළ වද හිංසා නොකළ යුතුයි. මේ ගැන නබිනායක (සල්) තුමා 'නිසැකව, අල්ලාහ් සැම දේ කෙරෙහි උපකාර කරන මෙන් අණකර ඇත. ඔබලා ප්‍රාණීන් මරන කළ යහපත් ශීලයෙන් මරන්න. ඒවා කපන කළ යහපත් ශීලයෙන්

කපන්න. කැපීමට ලක්වන ප්‍රාණීන්ට වද හිංසා නොකරන්න. කපන පිහිය තියුණුවෙන් තබා ගන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ෂද්දාද් බින් අව්ස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

4-කිසියම් ක්‍රමයකින් හෝ ඒවා වද කළ නොයුතුයි. කුස ගින්නෙන් තැබීම හෝ පහර දීම හෝ ඉසිලීමට නොහැකි බර ඒවා මත පැටවීම හෝ ඒවා කෲර ලෙස මැරීම හෝ ගින්නෙන් පිලිස්සීම නොකළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, 'කාන්තාවක් බළලෙකු බැඳ තබා එයට ආහාර පානයන් නොදී ඒවා කෑම සෑවීම සඳහා පිටත යාම වළක්වා වදකර මැරූ හේතුවෙන් ඒ කාන්තාව අපායට පිවිසිය' යනුවෙන් නබිනායක තුමා පැවැසූ බව උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම, කුඹියන් සිටින තැනක යාබදව ගමන් කරන කළ ඒවා ගින්නෙහි පිළිස්සා තිබීම දුටු නබිනායක තුමා 'ගින්න මවා නිර්මානය කළ දෙවියා හැර අන් කවරෙකු හෝ ගින්නෙන් වේදනා කළ නොහැක' යනුවෙන් පැවැසීය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

5-වෙරි බල්ලා, වෘකයා, සර්පයා, ගෝනුස්සා හා මීයා යනාදී (මිනිසුන්ට) හානි සිදුකරන ප්‍රාණීන් ඝාතනය කිරීමට හැක. නබිනායක තුමා මේ බව 'හානිය ඇති කරන ප්‍රාණීන් පහක් (මක්කාවේ) හරම් මායිමෙහිද වෙනත් තැන්වලද ඝාතනය කිරීමට අනුමතවේ. ඒවා සර්පයා, කලු සුදු කපුටා, මීයා, වෙරි බල්ලා හා රාජාලියා යනාදීන්ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ආයිෂා (රලි) තුමිය වාර්තා කරන්නීය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

වෙනත් ග්‍රන්ථයක ගෝනුස්සා ඝාතනය කරන ලෙසද එයට ශාප කරන ලෙසද වාර්තාවී ඇත.

6–හඳුනාගැනීම වැනි හේතූන් මත එළුන්, ගවයන් හා ඔටුන් යනාදි සිව්පාවන්හි කණ්වල සළකුණක් වශයෙන් හංවඩු ගැසීමට හැක. මක්නිසාදයත්, 'නබිනායක තුමා සකාතයට අයත් ඔටුවෙකුට තම අතින්ම සළකුණක් වශයෙන් හංවඩු ගැසීය. සිව්පාවන් හැර අන් සතුන් කෙරෙහි මෙසේ හංවඩු ගැසීම තහනම්ය. මන්දයත්, මුහුණෙහි හංවඩු ගසා තිබූ බූරුවකු දුටු නබිනායක තුමා 'මෙකී මුහුණෙහි හංවඩු ගැසූ තැනැත්තාව අල්ලාහ් ශාප කරන්නේය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

7–ඒවා වෙනුවෙන් සකාතය අනිවාර්යවී ඇත්නම් එය සුදුස්සන්ට ලබාදීම මගින් ඒවා කෙරෙහි අල්ලාහ් වෙනුවෙන් කළ යුතු අනිවාර්ය කරුණු ඇති බව දැනගත යුතුයි.

8–අල්ලාහ්ට කළයුතු වන්දනාමානයන් අගය නොකොට හා ඔහු සිහි කිරීම නොසළකා ඒවා කෙරෙහි යොමුවිය නොයුතුයි. අල්ලාහ් මේ පිළිබඳව 'විශ්වාස වන්තයිනි, ඔබලාගේ දරුවන් හා ඔබලාගේ ධනයන් අල්ලාහ් සිහිකිරීම කෙරෙහි ඔබලාව නොසැළකිලිමත් නොකරනු' *(අල්කුර්ආන්-63:9)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

එසේම නබිනායක තුමා මේ පිළිබඳ දීර්ග හදීසයක් මෙසේ පවසන්නේය.

'අශ්වයන් කරුණු තුනක් මත පරිහරණය කරනු ලැබේ. ඒවා කෙනෙකුට කුලිය ලබා දෙන සේද, තවත් කෙනෙකුට (අපායට) තිරයක් වශයෙන්ද, වෙනත් කෙනෙකුට පවක් වශයෙන්ද පවතී.

කවරෙකු අල්ලාහ්ගේ මගෙහි (සටන් කිරීමේ චේතනාවෙන් අශ්වයෙක් ඇති කර එය මේච්චල් කිරීම සඳහා) පැලැටීන් ඇති තැනක දීර්ග ලණුවකින් බැඳ දමන්නේද, එය එතැන් සිට කුමන දුර ප්‍රමාණයක් මේච්චලට ගියත් එතරම් ප්‍රමාණ කුලියක් ඔහුට ලැබේ. එය ලණුව කඩාගෙන වතාවක් හෝ දෙවතාවක් සෑම තැනම වට කළද, එය තබන සෑම අඩියක් සඳහාද එයගේ සෑම කසලයක් සඳහාද ඔහුට කුලිය ලැබෙන්නේය. එයට ජලය පොවීමේ අදහසක් ඔහුට නොමැති වුවත් එය කුමන ගඟකට ගොස් හෝ ජලය පානය කළේද එයටද ඔහුට කුලිය ලැබේ.

කවරෙකු අන් අයගෙන් සිඟා නොකා ස්ව ගෞරවයෙන් සිය ජීවිතය ගත කිරීම සඳහා අශ්වයෙක් ඇතිකර, අල්ලාහ්ගේ අණට කීකරුවී එයට තමා කළ යුතු වගකීම් සියල්ල නිසියාකාරව ඉටු කරන්නේද ඔහුට එය අපායෙන් තිරයක් ලෙස පවතී.

කවරෙකු ආඩම්බරයට හෝ මූනිච්චාවට හෝ මුස්ලිම්වරුන්ට විරුද්ධකම් පවත්වීමට හෝ අශ්වයක් ඇති කරන්නේද එම අශ්වයා ඔහුට පවක් වශයෙන් පවතී'.

මෙය අබූහුරෙයිරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

මේවා සියල්ල අල්ලාහ් හා නබිනායක තුමා පෙන්වා දුන් මග අනුගමනය කරමින් මුස්ලිම්වරයෙකු ප්‍රාණීන් කෙරෙහි හැසිරිය යුතු සාරධර්මයන්ය. සෑම නිර්මානයන් කෙරෙහි පොදු ධර්මයක්වූ ඉස්ලාමය මෙසේ ක්‍රියාවෙහි යෙදෙන මෙන් අණ කරයි.

සභාවෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා තම පුරා ජීවිතයම ඉස්ලාමයේ මගපෙන්වීමට යටත්ව එය අනුගමනය කරමින් ගතකළ යුතුයි. ඉස්ලාමයේ එම මගපෙන්වීම මුස්ලිම් වරයා සභාවෙහි අසුන් ගැනීම හා තම සහෝදරයන් අතර අසුන් ගැනීමේ ක්‍රමය ඇතුලු ඔහුගේ සිය ජීවිතයේ සෑම ක්‍රියාවන්ද අන්තර්ගතව පවතී. එබැවින් මුස්ලිම් වරයා සභාවෙහි අසුන් ගන්නා කළ පහත සඳහන් සාරධර්මයන් පිළිපැදිය යුතුයි.

1-සභාවෙහි අසුන් ගැනීමට අදහස් කරන කළ ප්‍රථමයෙන් එකී සභාවෙහි අසුන්ගෙන සිටින්නන්ට සලාමය පවසා පසුව අසුන් ගත යුතුයි. සභාවෙහි අසුන්ගෙන සිටින කවරෙකු හෝ නැගිට්ටවමින් එකී ස්ථානයෙහි තමා අසුන් නොගෙන යුතුයි. එසේම දෙන්නෙකු අසුන්ගෙන සිටින කළ ඔවුන්ගේ අනවසරයෙන් ඔවුන් අතරෙහි අසුන් ගැනීම තහනම්ය. මක්නිසාදයත්, නබිනාක තුමා 'ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ සභාවෙහි අසුන්ගෙන සිටින කෙනෙකු නැගිට්ටවා එකී ස්ථානයෙහි ඔහු අසුන් නොගන්න. නමුත්, සභාව විශාලත්ව කර ගන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා තමා වෙනුවෙන් කෙනෙකු සිය අසුනෙන් නැගිටී සිටි කළ එතුමා එකී අසුනෙහි අසුන් නොගත්තේය. මන්දයත්, නබිනායක තුමා 'සභාවෙහි දෙන්නෙකු අතරෙහි ඔවුන් දෙදෙනාගෙන් අවසරයෙන්

නොරව අසුන් ගත නොයුතුයි' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබ්දුල්ලාහ් බින් අම්රු (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-පුද්ගලයෙකු සභාවෙහි තම අසුනෙන් නැගිට්ට පිටත්වී නැවත පැමිණි විට එම අසුනට හිමි කාරයා හෙතම ඔහුමය. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'ඔබලාගෙන් කෙනෙකු සභාවක සිය අසුනෙන් නැගිට්ට ගොස් නැවත පැමිණිවිට එම අසුනට හිමිකාරයා හෙතම ඔහුමයවේ' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

3-සභාවක මාධ්‍යයෙහි අසුන් ගැනීම තහනම්ය. මන්දයත්, සභාවක මාධ්‍යයෙහි අසුන් ගන්නාට නබි නායකතුමා ශාපකළ බව හුතෛෆා (රලි) වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

4-සභාවක අසුන්ගෙන සිටිනවිට අදාල සාරධර්මයන් අනුගමනය කළ යුතුයි. එනම්, දත් කැණීම, නාහයතුල ඇගිලි දැමීම, කෙළ ගැසීම හා කැරීම යනාදීන් නොකිරීමද, අධිකව සෙලවීමෙන් තොරව සෙනසීමෙන් සිටිමද කතා බහක යෙදෙන කළ සත්‍යයම පැවැසීමද තමා ගැන හෝ තම පරම්පරාව ගැන හෝ අඩම්බරයෙන් ප්‍රකාශ නොකිරීමද අන් අය කතා කරන කළ එය ශ්‍රවණයකර සවන්දීමද, සභාවෙහි ප්‍රකාශ කරන්නාට බාධා නොකිරීමද සභාවෙහි සාරධර්මයන්ය. මුස්ලිම් වරයා මෙම සාරධර්මයන් කරුණු දෙකක් මත අනුගමනය කළ යුතුයි. එකක්, මුස්ලිම් වරයෙකුට හිරිහැර කිරීම තහනම් බැවින් තම ක්‍රියාවෙන් හෝ හැසිරීමෙන් හෝ තම සහෝදරයාට

හිරිහැර නොකිරීම සඳහාය. මන්දයත්, නබිනායකතුමා 'කවරෙකුගේ දිවෙන් හා අතින් අන් මුස්ලිම්වරුන් හිරිහැරයෙන් තොරව නිදහසින් සිටින්නෝද, සත්‍ය මුස්ලිම්වරයා හෙතම ඔහුමයවේ' යනුවෙන් පවසන්නේය. දෙවනුව, තම සහෝදරයින්ගේ ආදරය හා ප්‍රිය ලබාගැනීම සඳහාය. මන්දයත්, මුස්ලිම්වරුන් අතර පරස්පර ආදරයෙන් හා ප්‍රියෙන් ආශ්‍රය කරන මෙන් ඉස්ලාමය අණ කරන්නේය.

ගමන් මාර්ගයෙහි සාරධර්ම

ගමන් මාර්ගයෙහි අසුන් ගැනීමට සිදුවූ කළ පහත සඳහන් සාරධර්මයන් අනුගමනය කළ යුතුයි.

1-තම බැල්ම පහත හෙලිය යුතු අතර, අන් ස්ත්‍රීන් කරා තම බැල්ම යොමු කිරීමෙන්ද වැළකී සිටිය යුතුයි. එසේම කවරෙකු කෙරෙහි හෝ අහංකාරයෙන් හෝ නින්දිත වශයෙන් හෝ නොබැලිය යුතුයි.

2-මගීන්ට බැණීම, දොස්පද කීම, නින්දිත වචන පැවැසීම, අඩුපාඩු කීම, පහර දීම, ඔවුන්ගේ අතේ මිටේ ඇති දේ උදුරා ගැනීම, මාර්ගය මාධ්‍යයෙහි සිට ඔවුන්ට බාධා කිරීම, මංකොල්ල කෑම යනාදී කිසියම් අවහිරයන් හෝ නොකළ යුතුයි.

3-මගීන් තමාට කියන සලාමයට පිළිතුරු දිය යුතුයි. සලාමයට පිළිතුරු දීම අනිවාර්යවේ. මේ බව අල්ලාහ් 'ඔබලාට සලාමය පවසනවිට එයට පිළිතුරු වශයෙන් එයට වඩා අලංකාරමත් (වචනවලින්) සලාමය පවසන්න. නොඑසේනම්, එයම නැවත පවසන්න' යනුවෙන් පවසන්නේය. *(කුර්ආන්-4:86)*

4-තම ඉදිරියෙහි කුසලක් වැළැක්වූ කළ හෝ නොසැළකූවිට ඒ අවස්ථාවේ එම කුසල ඉටුකරන මෙන් අණ කිරීම ඔහුගේ වගකීමකි. මන්දයත්, කුසල් කෙරෙහි අණ කිරීම සෑම මුස්ලිම් වරයෙකුටම අනිවාර්යවේ.

උදාහරණයක්නම්, සලාතය සඳහා අදානය (කැඳවීම්) කියන කල, සභාවෙහි සිටින්නන් හෝ මාර්ගයෙහි සිටින්නන් කවරෙකු හෝ සලාතය සඳහා නොපැමිණියේනම්, සලාතය කෙරෙහි ඔවුන්ට අණ කිරීම ඔහුට අනිවාර්යවේ.

5-තම ඉදිරියෙහි අකුසලක් සිදුවන කළ එය වළක්වා සිටීම ඔහුගේ වගකීමකි. මන්දයත්, කුසල් කෙරෙහි අණකිරීම සේම, අකුසල කෙරෙහි වළක්වාලීමද සෑම මුස්ලිම් වරයෙකුටම අනිවාර්යවේ. නබිනායක තුමා 'ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ අකුසලක් දුටුවිට එය තම අතින් වළක්වනු. එයට අපහසු වන්නේනම්, එය තම දිවෙන් වළක්වනු. එයටද අපහසු වන්නේනම්, එය තම සිත්සතනින් පිළිකුල හඟවමින් වළක්වනු. විශ්වාසයෙහි අසරණම ස්ථාවරය හෙතම මෙයවේ' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූසර්ද් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

උදාහරණයක්නම්, පුද්ගලයෙකු සීමා ඉක්මවා ගොස් තවත් කෙනෙකුට පහර දෙන්නේනම් හෝ ඔහුගේ අතේ මිටේ ඇති දේ උදුරා ගන්නේනම්, තම සක්තිය මත එය වැළැක්වීම ඒ අවස්ථාවේ ඔහුට අනිවාර්යවේ.

6-ගමන් මග වැරදිවීමෙන් මගපෙන්වන මෙන් කරන ඉල්ලීම අගයකොට ඔහුට මග පෙන්විය යුතුයි. මේ

සියල්ල නබිනායක තුමාගේ ජීවන මගෙන් ලැබී ඇති සාරධර්මයන්ය. නබිනායක තුමා ප්‍රකාශ කළ වදනක් අබූ සර්ද් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

'ගමන් මාර්ගයන්හි අසුන්ගැනීම කෙරෙහි මා අවවාද කරමි' යනුවෙන් නබිනායක තුමා පැවැසූ කළ, සහාබාවරුන් 'එය අපි අසුන්ගෙන කතාබහවල යෙදෙන ස්ථානයකි. එය හැර අපිට වෙනත් ස්ථානයක් නොවන්නේය' යනුවෙන් කීහ. එවිට එතුමා 'ඔබලා එහි අසුන්ගෙනම සිටිය යුතුනම්, මාර්ගයට කළයුතු වගකීමයන් ඔබලා ඉටු කරන්න' යනුවෙන් පැවැසීය. පසුව ඔවුහු 'මාර්ගයට කළ යුතු වගකීම් කුමක්ද ?' යනුවෙන් විමසූහ. ඒවිට එතුමා '(අන් ස්ත්‍රීන් කරා නොබලා) බැල්ම පහත හෙලීම, (අන් අයට) හිරිහැර නොකර සිටීම, සලාමයට පිළිතුරු දීම, කුසල් කෙරෙහි අණ කිරීම හා අකුසල් කෙරෙහි වැළකීම යනාදීන්ය' යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*
වෙනත් වාර්තාවල නොමග යන අයට නිවැරදි මාර්ගය පෙන්වන මෙන්ද සටහන්ව ඇත.

සභාවක අසුන්ගෙන සිට (අවසානයෙන්) නැගිටට යනවිට අල්ලාහ්ගෙන් පාප සමාව අයැදීමද සභාවෙහි හැසිරිය යුතු සාරධර්මයෙකි. මක්නිසාදයත්, එම සභාවෙහි යම් වැරදීම් සිදුවුවද එය එයට ප්‍රතිකාරයක් ලෙස පවතී. නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා සභාවක සිට සමුගැනීමට අදහස් කරන විට....

'සුබ්හානකල්ලාහුම්ම වබිහම්දික අෂ්හදු අල්ලාඉලාහ ඉල්ලා අන්ත අස්තග්ෆිරුක වඅතූබු ඉලෙක්' යනුවෙන්

පැවැසීය. එවිට පුද්ගලයෙකු 'නබිතුමනි මීට පෙර ඔබතුමා නොපැවැසූ දෙයක් (දැන්) පවසන්නේය. එය කුමක්ද ? යනුවෙන් විමසීය. එයට එතුමා 'එය සභාවෙහි සිදුවූ වැරදීම් සඳහා ප්‍රතිකාරය වේය.' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූබරසා අල් අස්ලමී (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

ආහාර ගැනීම කෙරෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා අහාර පානයන් ගැනීම අනෙක් සෑම කාර්යයන් කෙරෙහි උපකාරයක් වශයෙන් බව සිතිය යුතු මිස එයම ප්‍රධාන පරමාර්ථයක් වශයෙන් නොසිතිය යුතුයි. ඔහු ආහාර පානයන් අනුභව කරන්නේනම් අල්ලාහ්ට වන්දනාමානය කිරීම කෙරෙහි තම ශාරීරික ආරෝග්‍ය රැක ගැනීම සඳහා විය යුතුයි. පරලොව දිනයෙහි ජයග්‍රහණයට හා විමුක්තියට ඔහුව සුදුස්සා ලෙසට පරිවර්තනය කරන්නේ හෙතම මෙම වන්දනාමානයන්ය. එබැවින් ඔහු අනුභව කිරීමේ හා පානය කිරීමේ අදහසින් හෝ එකී ආශාවෙන් හෝ ආහාර පානයන් ගැනීමෙන් වැළකී සිටිය යුතුයි. එසේම, මුස්ලිම්වරයා ආහාර පානයන් ගැනෙන කළ අනිවාර්යයෙන් අනුගමනය කළ යුතු ෂරීආ (ආගමික) සාරධර්මයන් පිළිපැදිය යුතුයි.

❑-අනුභව කිරීමට පෙර

1-පිරිසිදු කෑම හා බීම සොයා ගත යුතුයි. ඒවා හරාම් හෙවත් තහනම් දේයින් තොරව හලාල් නම්වූ පවිත්‍ර පැහැදිලි අනුමත ආහාර හා පානයන් විය යුතුයි. මක්තිසාදයන්, අල්ලාහ් 'විශ්වාස වන්තයිනි, අපි ඔබලාට

ලබා දී ඇති දේයින් පිරිසිදු (හලාල්) දේ පමණක් අනුභව කරන්න' *(අල්කුර්ආන්-2:172)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

මෙහි පිරිසිදු යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ පිළිකුල හා අපවිත්‍ර නොවන හලාල් නම්වූ අනුමත දේය. නබි නායක තුමා මේ ගැන පවසන කළ 'හරාම් හෙවත් තහනම් දේ මගින් වර්ධනයවූ ශරීරයට සුදුසුම ස්ථානය අපායවේ.' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූබක්ර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(හාකිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-කෑම හා බීම ගෙනෙන කළ එයටද කුලිය ලැබීමේ චේතනාවෙන් 'අල්ලාහ්ට වන්දනාමානය කිරීම කෙරෙහි ශක්තිය ලැබීම සඳහා මෙය අනුභව කරමි යනුවෙන් සිතාගත යුතුයි. මක්නිසාදයත්, අනුමතවූ කරුණක් පිරිසිදු චේතනාවෙන් කරන කළ එය කුලිය ලැබෙන වන්දනාමානයක් ලෙසට පරිවර්තනයවේ.

3-තම දෑතෙහි කිලිටු තිබේනම් හෝ පවිත්‍ර බව ස්ථිර කිරීමට නොහැකිනම් ආහාර අනුභව කිරීමට පෙර තම දෑත සෝදාගත යුතුයි.

4-ආහාර අනුභව කරන කළ නබිනායක තුමා අසුන් ගන්නා සේ බැගෑපත්කමින් අසුන්ගෙන සිටිය යුතුයි. නබිනායක තුමා 'මා හාන්සිවී සිට ආහාර අනුභව නොකරමි' යනුවෙන් පැවැසූ බව බුහාරි ග්‍රන්ථයෙහි සඳහන් වදනක් අබූජුහ්ෆා (රලි) තුමාද, 'දාසයෙකු අනුභව කරන සේම මාද ආහාර අනුභව කරමි. දාසයෙකු (බැගෑපත්කමින්) අසුන් ගන්නා සේම මාද අසුන් ගනිමි' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූයඃලා ග්‍රන්ථයේ සඳහන් වදනක් ආයිෂා (රලි) තුමියද වාර්තා කරන්නේය.

5-තිබෙන ආහාරය ගැන තෘප්තිවිය යුතු අතර ඒ ගැන විවේචනය නොකළ යුතුයි. කැමැති වුවද අනුභව කළ හැක. අකැමැති වුවද අනුභව නොකර සිටිය හැක. මක්නිසාදයත්, 'නබිනායක තුමා කිසියම් ආහාරයක් හෝ විවේචන නොකරන්නේය. කැමැති වුවද අනුභව කරන්නේය. අකැමැති වුවද (අනුභව නොකර) වැළකී සිටින්නේය' යනුවෙන් අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

6-අමුත්තා හෝ බිරිඳ හෝ දරුවා හෝ මෙහෙකරුවා හෝ සමග එක්ව ආහාර අනුභව කළ යුතුයි. මන්දයත්, නබිතුමාගේ ශ්‍රාවකරුවන් පිරිසක් එතුමාගෙන් 'අල්ලාහ්ගේ දූතයානෙනි, අපි ආහාර අනුභව කරන්නෙමු. එනමුත්, කුස පිරන්නේ නැතැ ? යනුවෙන් විමසුම් කළ විට එතුමා 'ඔබලා තනිතනිවද අනුභව කරන්නේ ? යනුවෙන් ඇසීය. ඔවුහු ඔව් යනුවෙන් පිළිතුරු දුන්හ. එවිට එතුමා 'ඔබලා සමූහයෙන් අනුභව කරන්න. අනුභව කරන කළ බිස්මිල්ලාහ් උසුරන්න. අල්ලාහ් ඔබලාගේ ආහාරයෙහි බරකත් හෙවත් විස්තීරණය ලබා දෙයි' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව වහ්ෂී බින් හර්බ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

❑-අනුභව කරන කළ

1-බිස්මිල්ලාහ් උසුරා ආරම්භ කිරීම. නබිනායක තුමා 'ඔබලා ආහාර අනුභව කරන කළ අල්ලාහ්ගේ නාමය (බිස්මිල්ලාහ්) උසුරා ආරම්භ කරන්න. ආරම්භ කරන කළ බිස්මිල්ලාහ් උසුරිමට අමතක වූයේනම්, (සිහිවූ කළ) බිස්මිල්ලාහි අව්වලහූ වආකිරහූ යනුවෙන්

උසුරන්න’ යනුවෙන් පැවැසූ බව ආයිෂා (රලි) තුමිය වාර්තා කරන්නීය. *(අබූදාවූද් හා තිර්මිදි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

2-අල්හම්දු ලිල්ලාහ් යනුවෙන් අල්ලාහ්ව ප්‍රශංසා කර අවසන් කිරීම. නබිනායක තුමා මේ බව මෙසේ ප්‍රකාශ කළ බව අනස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

පුද්ගලයෙකු ආහාර අනුභව කර අවසන්වූ පසු ‘අල්හම්දු ලිල්ලාහිල්ලදී අත්අමනී හාදා වරසකනීහි මින් ගයිරි හව්ලින් මින්නී වලා කුව්වතින්’ යනුවෙන් පැවැසුවේනම්, ඔහුගේ පෙර පාපයන් සියල්ල සඳහා සමාව ලබා දෙනු ලැබේ’. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

3-තම වමතෙන් (රොටි වැනි දේ නම් ඇඟිලි තුනෙන්) අනුභව කිරීම. ආහාරය කුඩා පිඩුවක් ලෙස රැගෙන හපා අනුභව කළ යුතුයි. එසේම පිඟානයෙහි මාධ්‍යයෙන් තොරව එහි පැත්තකින් අනුභව කළ යුතුයි.

උසාමා බින් අබී සලමා (රලි) තුමා ‘මා කුඩා කොල්ලෙකු වශයෙන් නබිනායක තුමාගේ ඔඩොක්කු වෙහි සිටින කල මාගේ අත ආහාර පිඟානයෙහි එහා මෙහා ඇවිදමින් පැවැතීය. ඒ දුටු එතුමා ‘දරුවනී, ඔබ ආහාර අනුභව කරන කල බිස්මිල්ලාහ් උසුරා දකුණතින් පිඟානයෙහි පැත්තකින් අනුභව කරන්න’ යනුවෙන් මාහට පැවැසූ බව වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

4-අනුභව කරන ආහාරයෙන් කිසිවක් බිම වැටුනද එකී කිලිටුව ඉවත් කොට එය අනුභව කළ යුතුයි. මේ ගැන නබිනායක තුමා ‘ඔබලාගෙන් කෙනෙකුගේ ආහාරයෙන් පිඩුවක් හෝ බිම වැටුනේනම්, එය රැගෙන එකී

කිලිටුව ඉවත්කොට අනුභව කරන්න. ෂාතාන් වෙනුවෙන් එය එසේ අතහැර නොදමන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ජාබිර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

5-උණුවූ ආහාර මත පිඹිය නොයුතු අතර එය නිවෙන්නට පෙර අනුභව නොකළ යුතුයි. එසේම, ජලය පානය කරන කල එහි ප්‍රශ්වාස නොකල යුතු අතර, භාජනයෙහි පිටත ප්‍රශ්වාස කළ යුතුයි. මේ පිළිබඳ නබි වදනක් ඉබ්නු අබ්බාස් (රලි) තුමා මෙසේ වාර්තා කරන්නේය.

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා බාජනයෙහි ප්‍රශ්වාස කිරීමද එහි පිඹීමද වැළැක්වේය. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

6-කුස පිරෙන තෙක් අනුභව කිරීමෙන් වැළකි සිටිය යුතුයි. මේ පිළිබඳව නබිනායක තුමා 'කිසියම් පුද්ගලයෙකු තම කුසට වඩා නින්දිත පසුම්බියක් නොපිරවන්නේය. මිනිසාට තම පිට කොන්ද කෙළින් කිරීම කෙරෙහි සමහර ආහාර පිඩුවන් ප්‍රමාණවේ. නොඑසේනම්, තම කුසෙහි තුනෙන් එකක් ආහාරය සඳහාද, තුනෙන් එකක් ජලය සඳහාද, තුනෙන් එකක් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස සඳහාද තබා ගත යුතුයි' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව මික්දාම් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

7-සභාවෙහි තමාට වඩා වයසෙන් හා තාරාතිමෙන් උසස් තැනැත්තන් සිටින කළ ඔවුන් අභිබවා ආහාර පානයන් ගැනීමට සීඝ්‍රවිය නොයුතුයි. මෙසේ කිරීම සාරධර්මයට පටහනිවේ.

8-අහාර අනුභව කරන කළ තමා සමග අනුභව කරන සහෝදරයන් කෙරෙහි බැලීම හෝ අවධානය යොමු කිරීම හෝ නොකළ යුතුයි. මන්දයත්, මෙයින් ඔවුහු ලැජ්ජාවීමට හැක.

9-පොදුවෙන් මිනිසුන් පිළිකුළ්වන කාර්යයන් නොකළ යුතුයි. භාජනයතුල තම අත ගසා දැමීම, අනුභව කරන කළ මුවෙන් කිසිවක් නොහැලීම සඳහා තම හිස භාජනය කෙරෙහි හාන්සි කිරීම, රොටි වැනි දේ තම කටෙන් හපා අනුභව කළ පසු ඉතිරි කොටස භාජනය තුලට දැමීම හා නින්දිත හා පිළිකුල් කතාබහවල යෙදීම යනාදීන් වැළකි සිටිය යුතුයි. මන්දයත්, මේවා තමා සමග අනුභව කරන සහෝදරයන්ට බාධාවන් ලෙස පැවැතිය හැක.

❑-අනුභව කළ පසු

1-නබිතුමාව අනුගමනය කරමින් තම කුස පිරෙන්නට පෙර අනුභව කිරීම අවසන් කළ යුතුයි.

2-අත (ඇඟිලි) උරා පියා දමා හෝ සෝදා හෝ පරිපූරණයෙන් පිරිසිදු කළ යුතුයි.

3-හැලූ ආහාරයන් අහුලා ගත යුතුයි. මෙය ලැබූ දායාදයන් කෙරෙහි තුති පුද කිරීමකි.

4-කට පවිත්‍රවීම සඳහා දත් පිරිසිදු කර කට සෝදා ගත යුතුයි.

5-ආහාර පානයන් අනුභවකර අවසන්වූ විගස අල්ලාහ්ට ප්‍රශංසා කළ යුතුයි. එසේම තමාට භෝජන සංග්‍රහයක් කළ අයට 'අල්ලාහුම්ම බාරික් ලහුම් ෆීමා රසක්තහුම්, වග්ෆිර්ලහුම් වර්හම්හුම්' යනුවෙන් ප්‍රාර්ථනා කළ යුතුයි.

ගමන් කිරීම කෙරෙහි සාරධර්ම

ගමන් බිමන් කිරීම මිනිස් ජීවිතයෙහි අත්‍යවශ්‍ය උවමනාවකි. හජ් හා උම්රා කර්තව්‍යයෙහි යෙදීම, යුද්ධ කිරීම, වෙළඳාම් කිරීම, අධ්‍යාපනය ලබා ගැනීම හා සහෝදරයන් මුණ ගැසීම යනාදි කාර්ය සඳහා ගමන් බිමනෙහි යෙදීම අනිවාර්යවේ. එබැවින් ඉස්ලාමය ගමන් බිමන් කිරීම පිළිබඳ නීතිරීතීන් හා පිළිවෙත් කෙරෙහි ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් ලබා දෙන්නේය. එනිසා, එවා කෙරෙහි මනා අවබෝධයක් ලබා එසේ ක්‍රියාවෙහි යෙදීම යහපත්ශීල මුස්ලිම්වරයාට අනිවාර්යවේ. එම නීතිරීතීන් හා පිළිවෙත් මෙසේය.

❑ - නීතිරීතීන්

1-රකඅත් සතරකින් සමන්විත සලාතයන් කෙටිකර රකඅත් දෙකක් බැගින් ඉටුකළ යුතුයි. නමුදු මග්රිබ් සලාතය පමණක් කෙටි නොකර එසේම ඉටුකළ යුතුයි. තමා වාසය කරන ගම පසුකර යාමෙන් සිට ගමනය අවසන්කොට නැවත පැමිණෙන තෙක් සලාතයන් කෙටිකර ඉටු කළ හැක. එනමුත්, ගමන යෙදෙන ගමෙහි දින සතරක් හෝ එයට වැඩි කාලයක් රැඳී සිටීමට අදහස් කරන්නේනම්, ඒ දිනයන්හි (එතැන් සිට ගම බලා පිටත්වන තෙක්) සලාතය කෙටි නොකර පරිපූරණයෙන් ඉටුකළ යුතුයි. ගමන අවසන් කොට එතැනින් පිටත්ව ගමට පැමිණෙන තෙක් (ගමනෙහි) සලාතයන් කෙටිකර ඉටුකළ හැක. මේ බව අල්ලාහ් 'ඔබලා ගමනෙහි යෙදෙන කළ සමහර සලාතයන්

කෙටිකර ඉටු කිරීමෙන් ඔබලාට වරදක් නොවන්නේය' *(අල්කුර්ආන්-4:101)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

එසේම මේ පිළිබඳ නබි වදනක් අනස් (රලි) තුමා 'අපි නබිනායක තුමා සමග මදීනාවෙන් සිට මක්කාව කරා පිටත්වුයෙමු. අපි නැවත මදීනාවට පැමිණෙන තෙක්ම එතුමා (රකඅත් සතරකින් සමන්විත සලාතයන්) රකඅත් දෙක දෙක බැගින් ඉටු කළේය' යනුවෙන් වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

2-ගමනෙහි දින තුනක කාලයක් (දෝවනය කරන කළ) පාමේස් මත පිරිමැදිය හැක. අලි බින් අබී තාලිබ් (රලි) තුමා 'නබිනායක තුමා මගීන්ට රාත්‍රිය සමග දින තුනක්ද මගීන් නොවන්නාට රාත්‍රිය සමග දිනක්ද (පාමේස් මත පිරිමැදීම සඳහා) පිළියෙල කළේය' යනුවෙන් වාර්තා කරන්නේය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

3-ජලය නොලැබූ විට හෝ එය ලැබීමට අපහසුවූ විට හෝ මිල අධිකවූවිට (දෝවනය කිරීම වෙනුවට) තයම්මුම් කළ හැක. මේ බව අල්ලාහ් පවසන කල 'ඔබලා රෝගාතුරුව හෝ මගීන් ලෙස හෝ මල මූත්‍රා පහකර හෝ ස්ත්‍රීන් සමග සංසර්ගයෙහි යෙදී හෝ සිට පසුව ජලය නොලැබුවේනම්, පිරිසිදු පස්වලින් ඔබලාව පිරිසිදු කර ගන්න. එනම්, එයින් ඔබලාගේ මුහුණෙහි හා අතෙහි පිරිමදින්න.' *(අල්කුර්ආන්-4:43)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

4-රාමසාන් කාලයේ උපවාසයෙන් මිදීමට හැක. මේවා පසුව නැවත ඉටුකළ යුතුයි. මේ බව අල්ලාහ් 'ඔබලාගෙන් කවරෙකු රෝගාතුරුව හෝ ගමනෙහි

යෙදමින් හෝ සිටින්නේද, ඔහු (එම දිනයන්හි උපවාසයේ නොයෙද ඒවා) පසුව වෙනත් දිනයන්හි උපාවසයේ යෙදිය යුතුයි.' *(අල්කුර්ආන්-2:184)* යනුවෙන් පවසන්නේය.

5-කාලීන (නෆ්ල්) සලාතයන් වාහනයෙහි අසුන්ගෙන සිටමම එය ගමන් කරන දිසාව කෙරෙහි මුහුණ පා ඉටුකළ හැක. නබිනායක තුමා තම ඔටුවා (වාහනය) මුහුණ පා සිටි දිසාව කෙරෙහි මුහුණ පාමින් කාලීන (සුන්නත්) සලාතයන් ඉටු කරන බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

6-ලුහර් හා අසර් සලාතයන්ද මග්රිබ් හා ඉෂා සලාතයන්ද ජම්උ තක්දීම් (පෙර එකතු කිරීම) හෝ ජම්උ තෑකීර් (පසු එකතු කිරීම්) වශයෙන් ඉටු කළ හැක. ජම්උ තක්දීම්නම්, ලුහර් හා අස්ර් සලාතයන් ලුහර් සලාතයේ වේලාවෙහිද මග්රිබ් හා ඉෂා සලාතයන් මග්රිබ් සලාතයේ වේලාවෙහිද (පෙර එකතුකර) ඉටු කිරීමවේ. ජම්උ තෑකීර්නම්, ලුහර් හා අස්ර් සලාතයන් අස්ර් සලාතයේ වේලාවෙහිද මග්රිබ් හා ඉෂා සලාතයන් ඉෂා සලාතයෙහි වේලාවෙහිද (පසු එකතුකර) ඉටුකිරීමවේ. මුආද් (රලි) තුමා 'අපි නබිනායක තුමා සමග තබූක් යුද්ධය සඳහා පිටත්ව ගියෙමු. එවිට එතුමා ලුහර් හා අස්ර් සලාතයන්ද මග්රිබ් හා ඉෂා සලාතයන්ද ජම්උ (එකතු)කර ඉටු කළේය' යනුවෙන් වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

❑ - පිළිවෙත්

1- මුස්ලිම්වරයා ගමනෙහි යෙදීමට පෙර තමා අපාරධයෙන් පැහැර ගත් දේද තමාව විශ්වාස කරමින් තමා වෙත භාරකරන ලද දේද අයිතිකරුවන්ට භාරදිය යුතුයි. මන්දයත්, සමහරවිට ගමනෙහි ඔහුට මරණය සිදුවීමට හැක.

2- තමා රැගෙන යාමට පිළියෙල කරන ආහාර පානයන් හලාල් (අනුමත ඒවා) විය යුතුයි. එසේම, තමාගේ යැපැන්නන්වූ බිරිඳ, දරුවන් හා දෙමාපියන්ගේ අවශ්‍යතාවය සඳහා අවශය මුදල ලබා දිය යුතුයි.

3- තම පවුල් ඥාතීන්, සහෝදරයන් හා මිත්‍රයන්ගෙන් සමුගෙන මෙසේ පැවැසිය යුතුයි.

أَسْتَوْدِعُكُمُ اللهَ الَّذِيْ لاَ تَضِيْعُ وَدَائِعُهُ

'අස්තව්දිඋකු මුල්ලාහල්ලදී ලාතළීඋ වදාඉඋහූ'

(මා ඔබලාව අල්ලාහ් වෙත භාර කරමි. ඔහු වෙත භාරකරන දේ නිෂ්ප්‍රයෝජන නොවන්නේය) එයට ඔවුහූ මෙසේ කිව යුතුයි.

أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِيْنَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيْمَ عَمَلِكَ

අස්තව්දිඋල්ලාහ දීනක වඅමානතක ව(ක්)හවාතීම අමලික.

(ඔබේ ආගමද, ඔබේ අමානත් හෙවත් විශ්වාසනීය භාරකාරත්වයද, ඔබේ ක්‍රියාවන්හි පලයද අල්ලාහ් වෙත භාරකරමි - (අහ්මද් හා තිර්මිදි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි) යනුවෙන්ද,

زَوَّدَكَ اللهُ التَّقْوَى وَغَفَرَ ذَنْبَكَ وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ

සව්වදකල්ලාහුත් තක්වා වගෆර දන්බක වයස්සර ලකල් (ග්)හයිර හයිසු මා කුන්ත.

(අල්ලාහ් ඔබට බියබැතිකම ගමන් සාධක වශයෙන් පරිවර්තනය කරනු මැනවි. ඔබගේ පාපයන් කෙරෙහි සමාව ලබා දෙනු මැනවි. ඔබ කුමන තැනක සිටියද කුසල ඔබට පහසු කරනු මැනවි -(ධාරමී ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි) යනුවෙන්ද ප්‍රාර්ථනා කළ යුතුයි.

ලුක්මාන් (අලෛ) තුමා 'කුමක් හෝ අල්ලාහ් කෙරෙහි භාර කළානම්, ඔහු එය ආරක්‍ෂා කරයි' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ වදනක් නබිනායක තුමා පැවැසූ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(නසාර් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

4-සුදුසු පුද්ගලයන් තුන්දෙනෙක් හෝ සතර දෙනෙක් හෝ එයට වැඩි දෙනෙක් හෝ තෝරා ඔවුන් හා සමග තම ගමන යෙදිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'තනිවම ගමනෙහි යෙදෙන පුද්ගලයා හෙතම සාතාන්ය. එකතුවී ගමනෙහි යෙදෙන දෙන්නා හෙතම සාතාන් දෙන්නාය. එකතුවී ගමනෙහි යෙදෙන තුන්දෙනා හෙතම මගීන් ඔවුන්ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අම්ර් බින් ෂුඅෙබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම නබිනායක තුමා 'තනිව ගමන් කිරීමෙහි ඇති විපත් හා බාධාවන් මා දැන සිටින සේ මිනිසුන් දැන සිටියේනම්, රාත්‍රියෙහි කවරෙකු හෝ තනිව ගමනෙහි යෙදීමෙන් වැළකී සිටී' යනුවෙන් පැවැසූ බව ඉබ්නු

උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. (බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)

5-මගීන් ඔවුන් අතර කෙනෙකුව අමීර් - නායකයා ලෙස තෝරාගත යුතුයි. ඔහු ඔවුන්ගේ අදහස් උදහස් අනුව ඔවුන්ට මගපෙන්විය යුතුයි. මන්දයත්, නබිනායක තුමා ‘තුන්දෙනෙකු ගමනෙහි පිටත්වූයේනම්, ඔවුහු ඔවුන් අතර කෙනෙකුව අමීර් වශයෙන් පත්කර ගනු’ යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූ සර්දුල් කුද්රි (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

6-ගමනය ආරම්භ කිරීමට පෙර සලාතුල් ඉස්තිහාරා (යහපත උදෙසා ඉටුකරන සලාතය) ඉටුකළ යුතුයි. මන්දයත්, නබිනායක තුමා ගමන් කරන අවස්ථාවන්හි හා අනෙකුත් සෑම අවස්ථාවල මෙම සලාතය ඉටුකිරීම කෙරෙහි වැඩියෙන් උනන්දුකර ඇත. කෙතරම්නම්, අල්කුර්ආනයේ පරිච්ඡේදයන් අපට ප්‍රමුඛත්වයක් දී ඉගැන්වූ සේම මෙම සලාතය කෙරෙහිද උනන්දුවෙන් අපට ඉගැන්වූ බව ජාබිර් බින් අබ්දුල්ලාහ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි, මුස්ලිම් හා තිර්මිදි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

7-ගමනය ආරම්භ කිරීම සඳහා වාහනයෙහි නැගු විගස නබිනායක තුමා මෙසේ ප්‍රාර්ථනා කළ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

[اَللّٰهُ أَكْبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، سُبْحَانَ الَّذِيْ سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِيْنَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ ، اَللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِيْ سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اَللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اَللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيْفَةُ فِي الْأَهْلِ، اَللَّهُمَّ إِنِّيْ

أَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسُوْءِ الْمَنْظَرِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ] (رواه مسلم)

අල්ලාහු අක්බර්, අල්ලාහු අක්බර්, අල්ලාහු අක්බර්, සුබ්හානල්ලදී සග්ගරලනා හාදා වමා කුන්නා ලහු මුක්රිනීන්. වඉන්නා ඉලා රබ්බිනා ලමුන්කලිබූන්. අල්ලාහුම්ම ඉන්නා නස්අලුක ෆීසෆරිනා හාදා අල්බිර්ර වත්තක්වා, වමිනල් අමලි මා තර්ළා, අල්ලාහුම්ම හව්වින් අලෛනා සෆරනා හාදා වත්වි අන්නා බුඃදා, අල්ලාහුම්ම අන්තස් සාහිබු ෆිස්සෆරි වල් කලීෆතු ෆිල් අහ්ලි. අල්ලාහුම්ම ඉන්නී අඌදුබික මින් වුඅසාඉස්සෆරි වකආබතිල් මන්ලරි. වසූඉල් මන්ලරි ෆිල්මාලි වල්අහ්ලි. (මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)

(අල්ලාහ් අති ශ්‍රේෂ්ඨයාවේ, අල්ලාහ් අති ශ්‍රේෂ්ඨයාවේ, අල්ලාහ් අති ශ්‍රේෂ්ඨයාවේ, මෙය වශීකර දුන් තැනැත්තා පවිත්‍රවන්තයාය. නිසැකයෙන්ම, මෙය වශීකර ගැනීමේ හැකියාව අපහට නොමැත. නිශ්චයෙන්ම, අපි අප දෙවියා කෙරෙහිම නැවත යායුතුව සිටින්නන්ය. දෙවියනේ, මෙම ගමනෙහි යහපත, දේව භක්තිය හා ඔබට තෘප්තිය ගෙනදෙන ක්‍රියාවන්හි යෙදීමේ භාග්‍ය අපි ඔබෙන් අයැදින්නෙමු. දෙවියනේ, මෙම ගමන අපහට පහසුකර එකී දුර ප්‍රමාණය කෙටිකර දෙනු මැනව. දෙවියනේ, මෙම ගමනෙහි අප මිත්‍රයා හා අප පවුලෙහි නියෝජිතයා හෙතම ඔබමය. දෙවියනේ, ගමනෙහි දුෂ්කරතාවයද ශෝකනීය පෙණුමද ධනය හා

පවුල කෙරෙහි අල්ලාහයෙන් නැවත ඒමද යනාදීන් කෙරෙහි ඔබෙන් ආරක්ෂාවරණය පතමි.)

8-බ්‍රහස්පතින්දා උදෑසෙන සමයෙහි ගමනය සඳහා පිටත්විය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'බ්‍රහස්පතින්දා උදෑසෙන සමයේ ගමනෙහි යෙදෙන්නාට අල්ලාහ් ආශිර්වාද කරනු මැනවි' යනුවෙන් ප්‍රාර්ථනා කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(ඉබ්නු මාජා ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම, 'නබිනායක තුමා බ්‍රහස්පතින්දා දවස හැර අන් දවස්වල ගමන සඳහා පිටත්වීම බොහෝ අඩු' බව කඃබ් බින් මාලික් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා නසාඉ ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

9-මගහි උස් බිම (සානුව)ක නගින කළ (අල්ලාහු අක්බර් යනුවෙන්) තක්බීරය කිව යුතුයි.

පුද්ගලයෙකු 'නබිතුමනී, මා ගමනක යෙදීමට අදහස් කරමි. මාහට දේශනා කරන්න' යනුවෙන් නබිතුමාගෙන් විමසුවිට එතුමා 'ඔබ අල්ලාහ් කෙරෙහි බියහැතිකම වෙළා ගන්න. සෑම උස් බිමක (සානුව) නගිනකළ අල්ලාහු අක්බර් යනුවෙන් තක්බීරය කියන්න' යනුවෙන් දෙශනා කළ බව අබූ හුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

10-ගමනෙහි මිනිසුන් කෙරෙහි බියට පත්වූයේනම්, පහත සඳහන් පරිදි ප්‍රාර්ථනා කළ යුතුයි. නබි නායක තුමා මිනිසුන් කෙරෙහි බියට පත්වූ කළ මෙසේ පැවැසූ බව අබී බුර්දත බින් අබ්දුල්ලාහ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

اَللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِيْ نُحُوْرِهِمْ، وَنَعُوْذُ بِكَ مِنْ شُرُوْرِهِمْ

අල්ලාහුම්ම ඉන්නා නජ්අලුක ෆී නුහූරිහිම් වනඋෘදු බික මින් ෂුරූරිහිම්.

(දෙවියනේ, ඔවුන් ඉදිරියෙහි ඔබව තබන්නෙමු. ඔවුන්ගේ උවදුරුවන් කෙරෙහි ඔබෙන් රැක වරණය පතන්නෙමු)

11-ගමනෙහි කරන ප්‍රාර්ථනාවන් පිළිගනු ලබන බැවින් මොලොවෙහි හා පරලොවෙහි යහපත ලබා දෙන මෙන් අල්ලාහ්ගෙන් ප්‍රාර්ථනා කළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'ප්‍රාර්ථනාවන් තුනක් සන්සුදක්සේ පිළිගනු ලැබේ. ඒවා අපරාධයට ලක්වූ තැනැත්තා (ශාපකර) කරන ප්‍රාර්ථනාව, මගියා කරන ප්‍රාර්ථනාව හා පියා තම දරුවාට කරන ප්‍රාර්ථනාව යනාදීන්ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

12-කිසියම් තැනක බැසූ විට මෙසේ පැවැසිය යුතුයි.

أَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

අඋෘදු බිකලිමාතිල්ලාහිත් තාම්මාත්ති මින් ෂර්රි මා (ක්)හලක්

(අල්ලාහ්ගේ පරිපූරණ වැකි මගින් ඔහු නිර්මානය කළ සැම දේහි උවදුරුවලින් මා රැකවරණය පතමි)

එසේම රාත්‍රිය පැමිණ විට මෙසේ පැවැසිය යුතුයි. මන්දයත්, නබිනායක තුමා ගමනෙහි රාත්‍රී කාලය පැමිණ විට මෙසේ පැවැසූ බව අබ්දුල්ලාහ් බින් අම්රු (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

يَا أَرْضُ رَبِّيْ وَرَبُّكِ اللهُ أَعُوْذُ بِاللهِ مِنْ شَرِّكِ وَشَرِّ مَا فِيْكِ وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيْكِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَدِبُّ عَلَيْكِ وَأَعُوْذُ بِاللهِ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدَ وَمِنْ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدٍ

යා අර්ලු රබ්බී වරබ්බුකිල්ලාහු අඋෘදු බිල්ලාහි මින් ෂර්රිකි වෂර්රි මා ෆී(ක්)කි වෂර්රි මා (ක්)හුලික ෆීක්කි වමින් ෂර්රි මා යදිබ්බු අලෛකි වඅඋෘදු බිල්ලාහි මින් අසදින් වඅස්වද වමිනල් හයියති වල්අක්රබි වමින් සාකිනිල් බලදි වමින් වාලිදින් වමා වලද්. (අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)

(පොළොව ! ඔබගේ හා මාගේ දෙවියා හෙතම අල්ලාහ්ය. ඔබගේ උවදුරුවලින්ද, ඔබතුල ඇති (ජලය, ගින්න, සුළඟ යනාදී) දේහි උවදුරුවලින්ද, ඔබ මත නිර්මානය කර ඇති දේහි උවදුරුවලින්ද, ඔබ මත බඩගා යන දේහි උවදුරුවලින්ද අල්ලාහ්ගෙන් රැකවරණය පතමි. එසේම, සිංහයා, නාගයා, සර්පයා හා ගෝනුස්සා යනාදීන්ගේ උවදුරුවලින්ද, මෙම ගමෙහි වසන්නන්ගේ උවදුරුවලින්ද හා අනෙකුත් සෑම ප්‍රාණීන්ගේ උවදුරුවලින්ද අල්ලාහ්ගෙන් රැකවරණය පතමි)

13-තනිව සිටින කල බියට පත්වූයේනම් මෙසේ මෙසේ උසුරිය යුතුයි.

سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوْسِ رَبُّ الْمَلاَئِكَةِ وَالرُّوْحِ جُلِّلَتِ السَّمَاوَاتُ بِالْعِزَّةِ وَالْجَبَرُوْتِ

සුබ්හානල් මලිකිල් කුද්දූස්. රබ්බුල් මලාඉකති වර්රූහ්. ජුල්ලිලතිස් සමාවාත්තු බිල් ඉස්සත්ති වල් ජබරූත්.

(සුරදූතවරුන්ගේ හා (අග්‍ර සුරදූතවරයාවූ) ජිබ්රීල්ගේ දෙවියා පාරිශුද්ධ රජාය. පවිත්‍ර වන්තයාය. ඔහුගේ ගෞරවය හා මැඩ පවත්වා පාලනය කරන සමත්කම මගින් අහස ඉතා විශාල වශයෙන් නිර්මානය කරන ලදී)

14–නගරයකට පැමිණ විට මෙසේ උසුරිය යුතුයි. මෙසේ නබිනායක තුමා උසුරා ඇත.

اَللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا بِهَا قَرَارًا، وَارْزُقْنَا فِيْهَا رِزْقًا حَلاَلاً، اَللَّهُمَّ إِنِّيْ أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْمَدِيْنَةِ وَخَيْرَ مَا فِيْهَا، وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيْهَا

අල්ලාහුම්මජ්අල් ලනා බිහා කරාරා, වර්සුක්නා ෆීහා රිස්කන් හලාලා, අල්ලාහුම්ම ඉන්නී අස්අලුක (ක්)හයිර හාදිහිල් මදීනති ව(ක්)හයිර මා ෆීහා, වඅඌදු බික මින්ෂර්රිහා වෂර්රි මා ෆීහා.

(දෙවියනේ ! මෙම නගරය සැනසුම් සහගත ස්ථානයක් ලෙසට පත්කරනු මැනවි. මෙහි අපහට අනුමත (හලාල්) ආහාර පානයන් ලබා දෙනු මැනවි. දෙවියනේ ! මෙම ගමෙහි යහපත හා මෙම ගමෙහි ඇති දේහි යහපතද ලබාදෙන මෙන් ඔබෙන් අයැද සිටිමි. එසේම, මෙම ගමෙහි උවදුර හා මෙම ගමෙහි ඇති දේහි උවදුරුවලින්ද මා ඔබෙන් රැකවරණය පතමි)

15–ගමන අවසන් කොට පැමිණ විට මෙසේ කිව යුතුයි. නබිනායක තුමා මෙසේ පවසා ඇත.

آيِبُوْنَ تَائِبُوْنَ عَابِدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ

ආඉබූන තාඉබූන ආබිදූන ලිරබ්බිනා හාමිදූන්

(නැවත පැමිණෙන්නෙමු. පව්සමාව අයැදින්නෙමු. වැඳුම් පිදුම් කරමින් සිටින්නෙමු. අප දෙවියා කෙරෙහි ප්‍රසංසා කරමින් සිටින්නෙමු)

16-දැනුම් දීමකින් තොරව රාත්‍රී කාලයෙහි හදිසියෙන්ම නිවසට නොපැමිණිය යුතුයි. මන්දයත්, මෙයින් ඔවුහු කලබලයට පත්වීමට හැක. එනිසා, තම පැමිණීම පිළිබඳ සුභාරංචිය පෙරාතුරුව දැන්විය යුතුයි.

17-ස්ත්‍රියෙකු මහ්රම් (සැමියා හා වෙනත් විවාහවීමට තහනම්වූ ගෞරවනීය අය) සමගෙන් තොරව ගමන් බිමන් නොකළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා මේ බව මෙසේ ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

අල්ලාහ්ව හා අවසන් දිනය විශ්වාසකර සිටින ස්ත්‍රියෙකු මහ්රම් හෙවත් විවාහ වීමට තහනම්වූ (ගෞරවනීය) කෙනෙකු හා සමගෙන් තොරව දිනක දුර ප්‍රමාණයක් ගමන් බිමන් කිරීම තහනම්ය. *(ඉබ්නු මාජා ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

ඇඳුම් පැළඳුම් කෙරෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා ඇඳුම් පැළඳින කල අනුගමනය කළ යුතු සාරධරමයන් :

1-පොදුවෙන් ඇඳුමක් වශයෙන් හෝ තලප්පාවක් වශයෙන් හෝ වෙනත් ඇඳුමක් වශයෙන් හෝ වේවා සේද පැළඳීම තහනම්ය. මක්නිසාදයත්, නබිනායකතුමා 'මාගේ සමාජයේ පිරිමින්ට සේද හා රත්රන් තහනම් (හරාම්)ය. නමුත් ඔවුන්ගේ ස්ත්‍රීන්ට අනුමත (හලාල්)ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූ මූසා අල් අෂ්අරි (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය.

2-(කලිසම, සරම හා වෙනත්) ඇඳුම් වර්ගයන් වළලුකරට වඩා පහළට බසින සේ නොපැළඳිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'වළලුකරට වඩා පහළට එනු සේ ඇඳුම් පැළඳීම අපායයෙහි පිවිස කරයි' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

3-පාට ඇඳුම්වලට වඩා සුදු ඇඳුම් පැළඳීමට ප්‍රමුඛත්වය ලබා දිය යුතුයි. එනමුත් සෑම පාට ඇඳුම්ද අනුමතවූ බව සැළකිය යුතුයි. මේ බව නබිනායක තුමා 'සුදු ඇඳුම් පැළඳින්න. එය පිරිසිදු හා ශ්‍රේෂ්ඨවේ. එමගින්ම ඔබලාගෙන් නැසීගිය තැනැත්තන්ට කෆන් (ඇඳුම්) පළඳින්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව සමුරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

4-මුස්ලිම් ස්ත්‍රිය තම දෙපා ආවරණය වන පරිදි ඇඳුම් පැළඳිය යුතුයි. එසේම, සාළුවක් හිස මත දමා එමගින්

තම බෙල්ල හා පයෝධර ආවරණය කළ යුතුයි. මක්තිසාදයත් මේ බව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

නබිතුමනි ! ඔබ බිරිඳන්ටත් ඔබ දියණියන්ටත් විශ්වාසනීය ස්ත්‍රීන්ටත් ඔවුහු තම ඇඳුමෙහි සාළුව (ශරීරය මත) හෙළිය යුතු බව ඔබ පවසන්න. *(අල්කුර්ආන්-33:59)*

තවද, ඔවුහු තම සළුව මගින් තම පයෝධර ආවරණය කළ යුතුයි. *(අල්කුර්ආන්-24:31)*

5-රත්රන්වලින් යුත් මුදු පැළඳිය නොයුතුයි. එනමුත් රිදිවලින් යුත් මුදු පැළඳීමෙන් ප්‍රශ්නයක් නොවන්නේය. නබිනායක තුමා 'මාගේ සමාජයේ පිරිමින්ට සේද ඇඳුම් හා රත්රන් තහනම්වූ අතර ඒවා ස්ත්‍රීන්ට අනුමතවේ' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූමූසා අල්අෂ්අරි (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(තිර්මිදි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

6-එක් පාවහනක් පමණක් පැළඳ ඇවිදිය නොයුතුයි. නබිනායක තුමා මේ බව 'ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ එක පාවහනකින් නොඇවිදින්න. පාවහන් දෙකම ගලවා ගන්න නොඑසේනම්, පාවහන් දෙකම පැළඳ ගන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම, පාවහන් පැළඳින කළ දකුණු පාදයෙන් ආරම්භ කළ යුතුයි. ගලවන කළ වම් පාදයෙන් ආරම්භ කළ යුතුයි. නබිනායක තුමා මේ බව 'ඔබලාගෙන් කවරෙකු හෝ පාවන් පළඳින්නේනම්, දකුණු පාදයෙන් ආරම්භ කරන්න. පාවහන් ගැලවීමට අදහස් කරන්නේනම්, වම් පාදයෙන් ආරම්භ කරන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව

අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

මෙසේම, ඇඳුම් පැළඳින කළද පිළිවෙල් හා සාරධර්මයන් අනුගමනය කළ යුතුයි. නබිනායක තුමා පාවහන් පැළඳීම, හිසකෙස් පීරීම හා පිරිසිදු කිරීම වැනි අවස්ථාවන්හි දකුණෙන් ආරම්භ කිරීම ප්‍රියවන බව ආයිෂා (රලි) තුමිය වාර්තා කරන්නීය. *(මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

7-පිරිමීන්ට අයත් ඇඳුම් ස්ත්‍රීන්ද ස්ත්‍රීන්ට අයත් ඇඳුම් පිරිමීන්ද නොපැළඳිය යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබි නායක තුමා ස්ත්‍රීන්ගේ ඇඳුම් පැළඳින පිරිමීන්ට හා පිරිමීන්ගේ ඇඳුම් පැළඳින ස්ත්‍රීන්ට ශාප කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

එසේම, නබිනායක තුමා ස්ත්‍රීන්ට උපමාවන පිරිමීන් හා පිරිමීන්ට උපමාවන ස්ත්‍රීන් ශාප කළ බව ඉබ්නු අබ්බාස් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා ඉබ්නු මාජා ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

8-නව ඇඳුමක් පැළඳින කල මෙසේ ප්‍රාර්ථනා කළ යුතුයි. නබිනායක තුමා මෙසේ ප්‍රාර්තනා කළ බව තිර්මිදි හා අබූදාවූද් ග්‍රන්ථවල වාර්තාවී ඇත.

اَللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيْهِ أَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ

وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ

අල්ලාහුම්ම ලකල්හම්දු අන්ත කසව්තනීහි අස්අලුක මින් කෛරිහි වකෛරි මා සුනිඋ ලහු, වඅඌදු බික මින් ෂර්රිහි ව ෂර්රි මා සුනිඅ ලහු.

(දෙවියනේ ! ප්‍රශංසා සියල්ල ඔබටම හිමිවේ. මෙය ඔබම මාහට පැළඳවූයේය. මෙයින් සිදුවන කුසලද, මෙය කුමන හේතූන් මත නිශ්පාදනය කර ඇත්තේද එකී කුසලද මා ඔබෙන් අයැද සිටිමි. එසේම, මෙයින් සිදුවන උවදුරුවලින්ද, මෙය කුමන හේතූන් මත නිශ්පාදනය කර ඇත්තේද එකී උවදුරුවලින්ද මා ඔබෙන් රැකවරණය පතමි)

මූලික පෞද්ගලිකත්ව පිරිසිදුකම්

නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමාගේ මාර්ගයෙන් ලැබී ඇති මූලික පෞද්ගලිකත්ව පිරිසිදුකම් පහකි. මේ බව නබිනායක තුමා 'මූලික පෞද්ගලිකත්ව පිරිසිදුකම් පහකි. ඒවා චර්මඡේදනය කිරීම, රහස් ප්‍රදේශ රෝමයන් ඉවත් කිරීම, කිහිල්ල රෝමයන් ඉවත් කිරීම, නියපොතු කැපීම හා උඩු රැවුල කැපීම, යනාදීන්ය' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෙරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

<u>මුස්ලිම්වරයා අනුගමනය කළ යුතු පෞද්ගලිකත්ව පිරිසිදුකම් පිළිබඳ සාරධර්මයන්</u> :

1-පිහිය හෝ බ්ලේඩ යනාදියෙන් රහස් ප්‍රදේශ රෝමයන් බූගැසිය යුතුයි.

2-කත්නා හෙවත් චර්මඡේදනය කළ යුතුයි. එනම්, එය පුරුෂ ලිංගයේ ඉදිරියෙහි වසා ඇති හම කපා ඉවත් කිරීම වේ. මෙය දරුවා ප්‍රසූතවී සත්වන දිනයෙහි ඉටු කිරීම සතුටුදායකවේ. වැඩිවියට පත්වන තෙක් ප්‍රමාද කිරීමෙන් ප්‍රශ්නයක් නොවන්නේය.

3-උඩු තොල් වසා ඇති උඩු රැවුල කපාගත යුතුයි. නමුත් යටි රැවුල නොකපා සණාත්වයෙන් වැවිය යුතුයි. මේ බව නබිනායක තුමා 'උඩු රැවුල කපා ගන්න. යටි රැවුල වවා ගන්න. ගිනි වැඳුම් කරුවන්ට විරුද්ධකම් කරන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන වදනක් මුස්ලිම් ග්‍රන්ථයෙහිද, 'ආදේශ කරන්නන්ට විරුද්ධකම් කරන්න. උඩු රැවුල කපා ගන්න. යටි රැවුල (නොකපා) වවා ගන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන වදනක් බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථවලද සටහන්වී ඇත.

එසේම, හිස කෙස්හි කොටසක් හැර කොටසක් පමණක් බූගැසීමෙන් වැළක්විය යුතුයි. මක්නිසාද යත්, නබිනායක තුමා මෙසේ කිරීම වැළක්වූ බව ඉබ්නු උමර් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

තවද, මුස්ලිම් වරයෙකු හිස කෙස් වවා ගත්තේනම්, එය පීරා පිරිසිදු කිරීම මගින් එය ගරු කළ යුතුයි. මක්නිසාදයත්, නබිනායක තුමා 'කවරෙකුට හිස කෙස් තිබේද ඔහු එයට ගරු කරනු' යනුවෙන් ප්‍රකාශකළ බව අබූහුරෛරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(අබූදාවූද් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

4-කිහිල්ල රෝමයන් කඩාගත යුතුයි. එයට අපහසුවන්නේනම්, බූ ගැසිය යුතුයි.

5-මූලික පෞද්ගලිකත්ව පිරිසිදුකම්වලින් නියපොතු කැපීමද එකකි. පළමුව දකුණු අතින් ආරම්භකර පසුව වම් අතද, පසුව දකුණු කකුලද, පසුව වම් කකුලද යන පිළිවෙළට නියපොතු කැපීම සතුටු දායක කරුණකි.

මුස්ලිම්වරයා මේ සියල්ල නබිනායක මුහම්මදු (සල්) තුමා පිළිපැදීමේ හා අනුගමනය කිරීමේ චේතනාවෙන් කළ යුතුයි. මේවා කෙරෙහි කුලිය ලැබෙන්නේ හෙතම මෙම සිතුවිල්ල අනුවය. මක්තිසාදයත්, ක්‍රියාවන් සියල්ල සිතුවිල්ල අනුවම පිහිටේ. සෑම මිනිසෙකුටම ඔවුනොවුන්ගේ සිතුවිල්ල අනුවම කුලිය ලැබෙන්නේය.

නිදාගැනීමෙහි සාරධර්ම

මුස්ලිම්වරයා නින්ද අල්ලාහ් තම දාසයන්ට පිරිනැමූ දායාදයක් වශයෙන් සැළකිය යුතුයි. මේ බව අල්ලාහ් මෙසේ පවසන්නේය.

ඔහු ඔබලා කෙරෙහි රාත්‍රිය හා දහවල සකසා දීම ඔහු (අල්ලාහ්)ගේ භාග්‍යයෙන් එකකි. මෙය ඔබලා (රාත්‍රියෙහි) විවේක ගැනීම හා (දහවල්හි) ඔහුගේ දායාදයන් සොයා ගැනීම සඳහාය. (මේ කෙරෙහි) ඔහුට ඔබලා තුතිය පුද කරන්න. *(අල්කුර්ආන්-28:73)*

මුස්ලිම්වරයා නිදා ගන්නා කල පහත සඳහන් සාරධර්මයන් අනුගමනය කිරීම මෙම භාග්‍යයට තුති පුද කිරීමක් වශයෙන් පවතී.

1-ඉගෙන ගැනීම, අමුත්තන් සමග කතාබහක යෙදීම හා සිය බිරිඳ සමග අල්ලාප සල්ලාපයෙහි යෙදීම යනාදි හේතුවෙන් තොරව ඉෂා දෛනික නැමදුමෙන් පසු නිදාගැනීම ප්‍රමාද නොකළ යුතුයි. 'නබි නායක තුමා ඉෂා දෛනික නැමදුමට පෙර නිදාගැනීම හා ඉෂා දෛනික නැමදුමට පසු (නිශ්ඵල) කතා බහක යෙදීම අප්‍රිය කළේය'

යනුවෙන් අබූ බර්සා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

2-නිදාගැනීමට පෙර වුලූ හෙවත් දෝවනය කර ගැනීමට උනන්දුවිය යුතුයි. නබිනායක තුමා 'ඔබ නිදාගැනීමට අදහස් කරන කල දෛනික නැමදුම සඳහා දෝවනය කරන සේම දෝවනය කර ගන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව බර්රාඋ බින් ආසිබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

3-පළමුව කොට්ටය මත තම දකුණු අත තබා දකුණු පැත්තට හැරී නිදාගත යුතුයි. පසුව වම් පැත්තට හැරීමෙන් ප්‍රශ්නයක් නොවන්නේය. නබිනායක තුමා 'ඔබ නිදාගැනීමට අදහස් කරන කල දෛනික නැමදුම සඳහා දෝවනය කරන සේම දෝවනය කර ගන්න. පසුව දකුණු දිසාව කෙරෙහි නිදා ගන්න' යනුවෙන් පැවැසූ බව බර්රාඋ බින් ආසිබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

එසේම, නබිනායක තුමා 'ඔබ දෝවනය කර නිදාගැනීමට ගියද ඔබ දකුණු අත (හිස යටහි) කොට්ටයක් සේ තබා ගන්න' යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ බව බර්රාඋ බින් ආසිබ් (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(බුහාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

4-රාත්‍රියෙහි හෝ දහවල්හි හෝ වේවා මූණින්තලාවයෙන් නිදාගත නොයුතුයි. මක්නිසාදයත්, මෙසේ නිදාගෙන සිටි පුද්ගලයෙකු දුටු නබිනායක තුමා 'මෙය අල්ලාහ් ප්‍රිය නොකරන නිදාගැනීමකි' යනුවෙන් පැවැසූ බව අබූහුරෙයිරා (රලි) තුමා වාර්තා කරන්නේය. *(හාකිම් ග්‍රන්ථය ඇසුරෙනි)*

5–හැකියාව පරිදි නබි වදන් මගින් ලැබී ඇති ප්‍රාර්ථනාවන් උසුරිය යුතුයි. ඒවායින් සමහර උසුරීම් මෙසේය.

අ–සුබ්හාන්ල්ලාහ් 33 වරක්ද, අල්හම්දු ලිල්ලාහ් 33 වරක්ද, අල්ලාහ් අක්බර් 34 වරක්ද උසුරීම.

දිනක් නබිතුමාගේ දියණියවූ ෆාතිමා (රලි) තුමිය හා ඇගේ සැමියාවූ අලි (රලි) තුමා නබිනායක තුමාගෙන් තම නිවැසෙහි තමන්ට උදව් කිරීම සඳහා සේවකයෙකු ලබා දෙන මෙන් ඉල්ලා සිටීහ. එයට නබිතුමා 'ඔබලා ඉල්ලා සිටී දෙයට වඩා උතුම් දෙයක් මා ඔබලාට දැනුම් දෙන්නෙහිද ?' යනුවෙන් විමසා 'ඔබලා නිදාගැනීමට යන කල සුබ්හාන්ල්ලාහ් 33 වරක්ද, අල්හම්දු ලිල්ලාහ් 33 වරක්ද, අල්ලාහ් අක්බර් 34 වරක්ද උසුරන්න. එය ඔබලාට සේවකයාට වඩා උතුම්ය' යනුවෙන් පැවැසීය. *(බුහාරි හා අබූදාවූද් ග්‍රන්ථ ඇසුරෙනි)*

ආ–සූරා ෆාතිහා පරිච්ජේදය, සූරා බකරා පරිච්ජේදයේ ප්‍රථම වැකි සතර, ආයතුල් කුර්සී, සූරා බකරා පරිච්ජේදයේ අවසාන වැකි දෙක, සූරා අල්ඉහ්ලාස් පරිච්ජේදය, සූරා අල්ෆලක් පරිච්ජේදය හා සූරා අන්නාස් පරිච්ජේදය යනාදීන් පාරායනා කිරීම. මන්දයත්, මේ බව නබි වදන්වල උනන්දු කර ඇත.

ඉ–නින්දෙන් අවදිවූ විට 'අල්හම්දු ලිල්ලාහිල්ලදී අහ්යානා බඃද මා අමාතනා ව ඉලෛහින් නුෂූර්' යනුවෙන් උසුරීම.

اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِيْ أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُوْرُ

අල්හම්දු ලිල්ලාහිල්ලදී අහ්යානා බඃද මා අමාතනා ව ඉලෙහින් නුෂූර

(ප්‍රශංසා සියල්ල අල්ලාහ්ටම හිමිවේ. මරණය නම්වූ නින්දෙහි පසුවීමෙන් පසු පණ පොවා නැගිට්ටුවේ හෙතම ඔහුය. තවද, (පරමාර්ථ දිනයෙහි නැවත නැගිට්ටව ඔහු වෙතම අපි යා යුතුවේ)

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وأصحابه وسلم

والحمد لله رب العالمين.

පටුන

විෂය	පිටු අංක
අල්ලාහ් කෙරෙහි විශ්වාස කිරීම	3
ආධාරමය සාදක	3
බුද්ධිමය සාදක	5
සහාබාවරුන් ප්‍රිය කිරීම	10
සහාබාවරුන් හා නබිතුමාගේ පවුල් ඥාතීන්	12
ඉස්ලාමීය විද්වතුන්	14
වගකීම් දරන්නන්	16
අල්ලාහ් කෙරෙහි සාරධර්ම	17
අල්ලාහ්ගේ වැකි කෙරෙහි සාරධර්ම	22
නබිතුමා කෙරෙහි සාරධර්ම	25
ආත්මභාවය කෙරෙහි සාරධර්ම	27
දෙමාපියන්ට කළයුතු කාර්ය	33
දරුවන්ට කළයුතු කාර්ය	36
සහෝදරයන් කෙරෙහි සාරධර්ම	38
සැමියා හා බිරිඳ කෙරෙහි සාරධර්ම	38
බිරිඳගෙන් සැමියාගේ අයිතිවාසිකම්	44
පවුල් ඥාතීන් කෙරෙහි සාරධර්ම	47

අසල් වාසීන් කෙරෙහි සාරධර්ම	49
අසල් වැසියන්ට කළයුතු කාර්ය	50
මුස්ලිම්වරයාගේ අයිතිවාසිකම්	52
කාෆිර්වරුන් කෙරෙහි සාරධර්ම	62
ප්‍රාණීන් කෙරෙහි සාරධර්ම	67
සභාවෙහි සාරධර්ම	71
ගමන් මාර්ගයෙහි සාරධර්ම	73
ආහාර ගැනීම කෙරෙහි සාරධර්ම	76
ගමන් කිරීම කෙරෙහි සාරධර්ම	82
ඇඳුම් පැළඳුම් කෙරෙහි සාරධර්ම	94
මූලික පෞද්ගලිකත්ව පිරිසිදුකම්	97
නිදාගැනීමෙහි සාරධර්ම	99
පටුන	103